

Historische Steekproef Nederlandse bevolking

HSN

Jaarverslag 2010

INHOUDSOPGAVE

1	De HSN in het jaar 2010	5
2	Concept van de HSN	8
	2.1 Achtergrond	8
	2.2 Opzet en inhoud van de database	9
	2.3 Internationale context	12
3	Projecten	13
	3.1 HSN-basisbestand	13
	3.1.1 Ontwikkeling en financiering	13
	3.1.2 Geboorten, huwelijken en overlijdens	14
	3.1.3 Levenslopen	17
	3.1.3.1 Life Courses in Context (LCC)	17
	3.1.3.2 Verzamelen en invoeren van levenslopen	18
	3.1.4 Provinciale highlights	19
	3.1.4.1 Utrecht	19
	3.1.4.2 Zuid-Holland	20
	3.1.4.3 Zeeland	21
	3.1.4.4 Noord-Holland	22
	3.1.4.5 Noord-Brabant	22
	3.1.4.6 Friesland	22
	3.1.4.7 Limburg	23
	3.1.4.8 Overijssel	23
	3.1.4.9 Groningen	23
	3.1.4.10 Gelderland	24
	3.1.4.11 Drenthe	24
	3.2 Projecten in samenwerking met andere onderzoeksinstituten	24
	3.2.1 Migratie provincie Utrecht (MUT/ASG)	25
	3.2.2 Verminderde fecundabiliteit ten gevolge van maternale high-risk concepties (OVF)	26
	3.2.3 Regionale verschillen demografisch gedrag Nederland 1900-1960 (RDN)	27
	3.2.4 Algemene Klapper Overlijdensakten Nederland (AKON)	28
	3.2.5 Twentse Textiel Arbeiders (TTA)	29
	3.2.6 Geographical and Social Mobility of Female Domestic Servants in Zeeland, 1860-1920 (MFZ)	29
	3.2.7 Duitsers in Utrecht, tijdelijke minderheidsvorming in de 19e eeuw (DUM)	30
	3.2.8 Religieuze verschillen in zuigelingen- en kindersterfte, Den Haag, 1860-1920 (RCM)	32

3.2.9	Determinanten van het vestigingsproces van immigranten en hun nakomelingen in Nederland in de periode 1853-1960 (DVI)	33
3.2.10	Gezinsvorming en Bestaansstrategieën in West-Nederland (GBW)	34
3.2.11	Early-life conditions, social mobility and longevity (ESM)	35
3.2.12	Leefstrategieën geboren Rotterdammers (RAM)	37
3.2.13	Verhuisgedrag van bedeeden te Amsterdam (VBA)	38
3.2.14	Europese Migratie naar Nederlands-Indië (MNI)	38
3.2.15	Huwelijksakten VHMO-leerlingen (HVL)	39
3.2.16	Record linkage index akten burgerlijke stand (LINKS)	41
3.2.17	Long Term Mortality Effects of Potato Crisis (LMP)	42
3.2.18	Joodse Nederlanders of Nederlandse joden? (JDJ)	43
3.2.19	Linking Historical Lives (LHL)	44
4	Software	45
5	Promotionele activiteiten, lezingen en publicaties	50
6	Personeel	51
7	Bestuur HSN	53
8	Stuurgroep HSN	53
9	Wetenschappelijke Raad van Advies	54
10	International Advisory Board	54
APPENDIX A.	Privacy reglement HSN	55
APPENDIX B.	Publicaties in relatie met de HSN	59
APPENDIX C.	Lezingen, symposia en andere promotionele activiteiten	79
APPENDIX D.	Working papers	95
APPENDIX E.	HSN datareleases	97
APPENDIX F.	HSN-projecten	101

1 De HSN in het jaar 2010

De Historische Steekproef Nederlandse bevolking (HSN) is een initiatief van onderzoekers uit verschillende disciplines binnen de sociale en historische wetenschappen. Het doel van de HSN is het aanleggen van een representatieve database van negentiende- en twintigste-eeuwse levensgeschiedenissen. De basis voor deze HSN-database wordt gevormd door een steekproef uit de geboorteakten van de periode 1812-1922.

Hoogtepunt van het jaar was de uitreiking van de eerste DANS dataprijs aan de HSN. Op 18 juni ontving Kees Mandemakers deze prijs uit handen van de president van de Koninklijke Nederlandse Akademie van Wetenschappen (KNAW), prof. dr. Robbert Dijkgraaf, tijdens een plechtige bijeenkomst in het stadsarchief van Amsterdam. Met de instelling van de dataprijs wil DANS, de nationale beheerder van bestanden met elektronische onderzoeksgegevens, de aandacht vestigen op het groeiende belang van gedeelde data binnen het wetenschappelijk onderzoek.

Afbeelding 1 Kees Mandemakers ontvangt de DANS Dataprijs uit handen van Robbert Dijkgraaf (foto Johannes Abeling).

Verheugend was ook de start van twee nieuwe projecten en de goedkeuring van een derde project. Het eerste project is het *Levenslab*, onderdeel van *Alfalab*. Binnen dit project wordt de HSN software die de data vanuit de bronnen combineert tot levenslopen en ze daarmee geschikt maakt voor onderzoek, op een nieuwe interoperabele leest geschoeid en door middel van *Alfalab* in bredere kringen toegankelijk gemaakt. Het tweede project waarmee in 2010 een begin werd gemaakt is het vooral door NWO-Middelgroot gefinancierde *Linking Historical Lives*. In dit project worden de levenslopen uitgezocht van 3000 broers of zusters van reeds in de HSN opgenomen onderzoekspersonen.

Het jaar 2010 telde 24 publicaties op basis van gegevens van de HSN-database of in verband met de HSN. Het aantal papers, lezingen, presentaties, interviews e.d. bedroeg 55. Bij deze activiteiten waren 39 verschillende onderzoekers betrokken. Dit aantal is nog nooit zo groot geweest en is een duidelijke indicatie van het toenemende gebruik van HSN-gegevens. Mijlpalen waren de dissertaties van Richard Zijdeman, *Status attainment in the Netherlands, 1811-1941* en Sumedha Gupta, *The Study of the Impact of Early Life Conditions on Later Life Events*.

Het verslagjaar kenmerkte zich ook door een verdere consolidering van de HSN-database. De werkzaamheden richtten zich vooral op het controleren en verder afwerken van het laatste deel van de levenslopen uit het reeds afgesloten project *Life Courses in Context* en op de verdere invoer van huwelijksakten en

overlijdensakten. In september werd een nieuwe release ter beschikking gesteld met in totaal 37.137 onderzoekspersonen (HSN release 2010.01). Er werden meer dan 2.000 huwelijksakten ingevoerd, zodat het totale aantal ingevoerde akten inmiddels meer dan 30.000 bedraagt, ongeveer 60 procent van het totale aantal te verwachten akten. Het aantal overlijdensakten kwam met een toename van 1.000 akten uit op een totaal van bijna 26.000.

Het opstarten van nieuwe projecten betekende dat er in 2010 ook een eind kwam aan de verdere inkrimping van het personeelsbestand. Gedurende het verslagjaar steeg het aantal personen dat bij de HSN in dienst was van zestien naar eenentwintig personen. Een flink deel van de staf werkt buiten het instituut op de verschillende archieven waar het materiaal wordt verzameld.

Naast de basisactiviteit van de HSN, de aanleg van de database, werkt de HSN in specifieke onderzoeksprojecten samen met andere personen of instellingen. In 2010 waren er vier projecten. Een van deze projecten werd in 2010 afgerond, twee projecten werden nieuw opgestart en één project, LINKS, liep door. In het volgende worden ze kort toegelicht.

Afbeelding 2 De medewerkers van de HSN (19 augustus 2010, foto Hans Luhrs).

Van links naar rechts: Rolf Wasser, Kees Mandemakers, Marja Koster, Ben Mouwes, Dincer Beyhansoy, Jan Bartman, Walfried Commandeur, Behice Gül, Huub van Eijden, Jaap Bording, Hendrien Emmers, Henk van der Gaauw en Jos van Hees. Niet op de foto: Frank Zaagsma.

Door middel van twee subsidies werd er gewerkt aan de HSN software. De eerste betrof een toekenning vanuit het Internationaliseringsfonds van NWO Geesteswetenschappen voor de ontwikkeling van een vergelijkend datamodel voor longitudinale databases. Dit laatste project werd medegefinancierd door de *Demografic Database* van de Universiteit van Umeå (Zweden) en het *Interuniversity Consortium for Political and Social Research* (ICPSR) van de universiteit van Michigan. Vertegenwoordigers van een groot aantal belangrijke databases op het gebied van de historische levenslopen kwamen in het verslagjaar bij elkaar in Chicago voor een verdere ontwikkeling van de reeds eerder overeengekomen gezamenlijke structuur voor een gestandaardiseerde data-opslag, de zogenaamde *Intermediate Data Structure* (IDS). De aanvraag voor het reeds genoemde *European Historical Population Sample* network (EHPS) werd ook binnen het kader van het Internationaliserings project geschreven. De toekenning van deze subsidie zorgde dan ook voor een succesvol einde van het Internationaliserings project dat eind 2010 formeel werd afgesloten.

De IDS vormt ook het uitgangspunt voor het nieuw te ontwikkelen output-programma voor de HSN-levenslopen. In 2010 werd op basis van een subsidie van de KNAW begonnen met de ontwikkeling hiervan. Deze ontwikkeling gebeurt binnen het kader van *Alfalab*. Dit programma richt zich op een geïntegreerd beheer van data en software binnen de Geesteswetenschappen en een gemakkelijke toegang tot deze gegevens en benodigde tools door middel van het web. *Alfalab* is een gezamenlijk project van verschillende instituten van de Koninklijke Akademie voor Wetenschappen (KNAW).

Sinds 2006 functioneert de HSN tevens als distributiepoint voor het wetenschappelijk gebruik van de gegevens van het GENLIAS-databestand. Dit is een groeiende index met daarin uiteindelijk alle personen die zijn opgenomen in de akten van de burgerlijke stand. Op basis van dit materiaal werden er in 2010 diverse papers gepresenteerd en artikelen gepubliceerd. Het gebruik van de GENLIAS-index kreeg een nieuwe impuls door middel van LINKS (**Linking System for Historical Family Reconstruction**), gefinancierd vanuit het CATCH-programma (Continuous Access To Cultural Heritage) van NWO. In juni 2009 werd er gestart met dit project, dat doorloopt tot mei 2013. LINKS richt zich op het linken van alle digitaal beschikbare persoonsgegevens, waarvan de belangrijkste worden uitgemaakt door de registers van de burgerlijke stand (geboorte-, huwelijks- en overlijdensakten) en doop- trouw- en begraafboeken van voor 1811. Het project is een samenwerking met diverse organisaties waaronder het Leiden Institute for Advanced Computer Studies (LIACS), het Nederlands Interdisciplinair Demografisch Instituut (NIDI), de Virtual Knowledge Studies (VKS), het Meertens Instituut en de organisaties achter GENLIAS (vooral de regionale archieven). De tweede halfjaarlijkse CATCH-meeting werd georganiseerd door LINKS en vond plaats op vrijdag 26 november 2010.

In september 2010 startte het project *Linking Historical Lives*. In dit

project worden de levenslopen uitgezocht van 3000 broers of zusters van reeds in de HSN opgenomen onderzoekspersonen. Het project wordt gefinancierd door NWO-Middelgroot waarbij de Vrije Universiteit Amsterdam, de Universiteit Utrecht en het IISG als matching partners optreden. Met dit project worden verschillen onderzocht tussen de levenslopen van broers en zusters binnen het kader van de veranderende patronen van sociale mobiliteit en demografisch gedrag gedurende de periode van demografische transitie en industrialisatie. Leidende onderzoekers bij dit project zijn dr. Hilde Bras (Radboud Universiteit Nijmegen) en dr. Ineke Maas (Universiteit Utrecht).

De HSN is gehuisvest binnen het Internationaal Instituut voor Sociale Geschiedenis (IISG) te Amsterdam en staat onder leiding van prof. dr. K. Mandemakers. De HSN maakt deel uit van de onderzoeksafdeling van het IISG.

De besluitvorming over de verschillende projecten berust bij de stuurgroep HSN waarin het bestuur van de stichting HSN en de directie van het IISG zijn vertegenwoordigd.

Dit jaarverslag over 2010 biedt tevens een cumulatieve samenvatting van de resultaten van de HSN in de voorafgaande jaren. Allereerst wordt in het volgende ingegaan op de doelstellingen en het concept van de HSN. Daarna wordt een overzicht gegeven van de verschillende projecten die door de HSN of in samenhang met de HSN werden ondernomen. In de daaropvolgende paragrafen wordt aandacht geschonken aan de interne organisatie van de HSN. Aan het eind van dit verslag volgen de samenstelling van het bestuur van de stichting HSN, de stuurgroep, de Wetenschappelijke Raad van Advies en de International Advisory Board.

Het verslag sluit af met zes bijlagen. Appendix A bevat het door de HSN gehanteerde privacy-reglement. De appendici B, C, D en E geven een overzicht van respectievelijk de publicaties, lezingen/presentaties, working papers en data-releases die zijn gerealiseerd op basis van de HSN-database. Appendix F tenslotte geeft een tabel met daarin een overzicht van alle binnen het kader van de HSN gefinancierde projecten.

2 Concept van de HSN

2.1 Achtergrond

Het kerndoel van de HSN is de bouw van een representatieve database voor de bevolking van Nederland in de 19^e en eerste helft van de 20^e eeuw. De basis van dit bestand wordt gevormd door een steekproef uit de geboorteakten. Aan de gegevens uit de geboorteakte worden zoveel mogelijk gegevens uit andere archieven toegevoegd, om onderzoek mogelijk te maken naar de levensloop van diverse groepen Nederlanders.

Het belang van de HSN voor de onderzoeker is vierledig. In de eerste plaats zorgt de HSN voor een representatieve dataset waar onderzoek mee kan worden gedaan naar maatschappelijke processen in de 19^e en 20^e eeuw. In de tweede plaats functioneert deze *HSN-basisset* met levensgeschiedenissen als een controlegroep (of -groepen) waar onderzoekers andere onderzoekspopulaties mee kunnen vergelijken. In de derde plaats wordt er door de HSN expertise opgebouwd op het gebied van data-invoer en -beheer waar een individuele onderzoeker in de korte tijd die hij ter beschikking heeft meestal niet aan toekomt. In de vierde plaats biedt de HSN de mogelijkheid voor onderzoekers om met eigen onderzoeksprojecten op de *HSN-basisset* voort te bouwen.

Het wetenschappelijk belang van één centrale database met individuele gegevens kan niet genoeg worden benadrukt. In het verleden zijn er door wetenschappers uit verschillende disciplines al diverse bestanden aangelegd met data betreffende individuele personen uit de 19e en begin 20e eeuw. Kenmerk van nagenoeg al deze bestanden is, dat ze slechts voor dat ene onderzoek worden verzameld en dat er daarna betrekkelijk weinig meer mee wordt gedaan. De HSN bouwt één groot basisbestand waarvan bestaande vormen van onderzoek profiteren en waarmee nieuwe vormen worden geïnitieerd, zowel nationaal als internationaal.

Naast een rendementsverhoging zijn er ook redenen van meer wetenschappelijke aard voor het creëren van één representatieve data-set van het 19e en begin 20e-eeuwse Nederland. Voor veel historische vraagstellingen is het micro-niveau van het individu en zijn/haar familie het meest geëigend. Vanwege het ontbreken van dit 'enquête-materiaal' wordt voor veel van deze vragen noodgedwongen op een hoger dan individueel niveau naar antwoorden gezocht. Een onderzoeksbestand met daarin gegevens van geboorteakten vormt een uitstekende basis om allerlei vraagstellingen op het juiste onderzoeksniveau te kunnen beantwoorden. Voorzover er wel historisch onderzoek plaatsvindt op individueel niveau, gebeurt dit tot op heden vrijwel altijd voor een zeer beperkte regionale eenheid. De database van de HSN geeft de mogelijkheid om dergelijke regionale onderzoeken in de juiste context te plaatsen en eventueel te generaliseren naar grotere eenheden. Ook zal onderzoek op regionaal niveau kunnen profiteren van de reeds aanwezige gegevens die in het landelijke HSN-bestand voor de desbetreffende regio zijn opgenomen. Omgekeerd wordt het HSN-bestand juist ook door de eventuele regionale uitbreidingen van steeds grotere waarde voor verder wetenschappelijk onderzoek.

2.2 Opzet en inhoud van de database

De basisset van de HSN is gebaseerd op een steekproef uit de geboorteakten van de burgerlijke stand uit de periode 1812-1922 (n= 78.097). In de basisset worden de belangrijkste gegevens uit de levensgeschiedenis van de getrokken personen opgenomen. De gegevens hiervoor komen naast de geboorteakten uit de huwelijksakten, de overlijdensakten, het bevolkingsregister en de volkstellingsregisters. Deze bronnen zijn zeer rijk en leveren kennis over de beroepsloopbaan, de gezinnsamenstelling en het migratiepatroon van de onderzochte persoon (en evt. van zijn of haar verwanten). Door middel van een

koppeling met belastingkohieren en het kadaster kan er ook een beeld worden verkregen van de inkomens- en vermogenspositie.

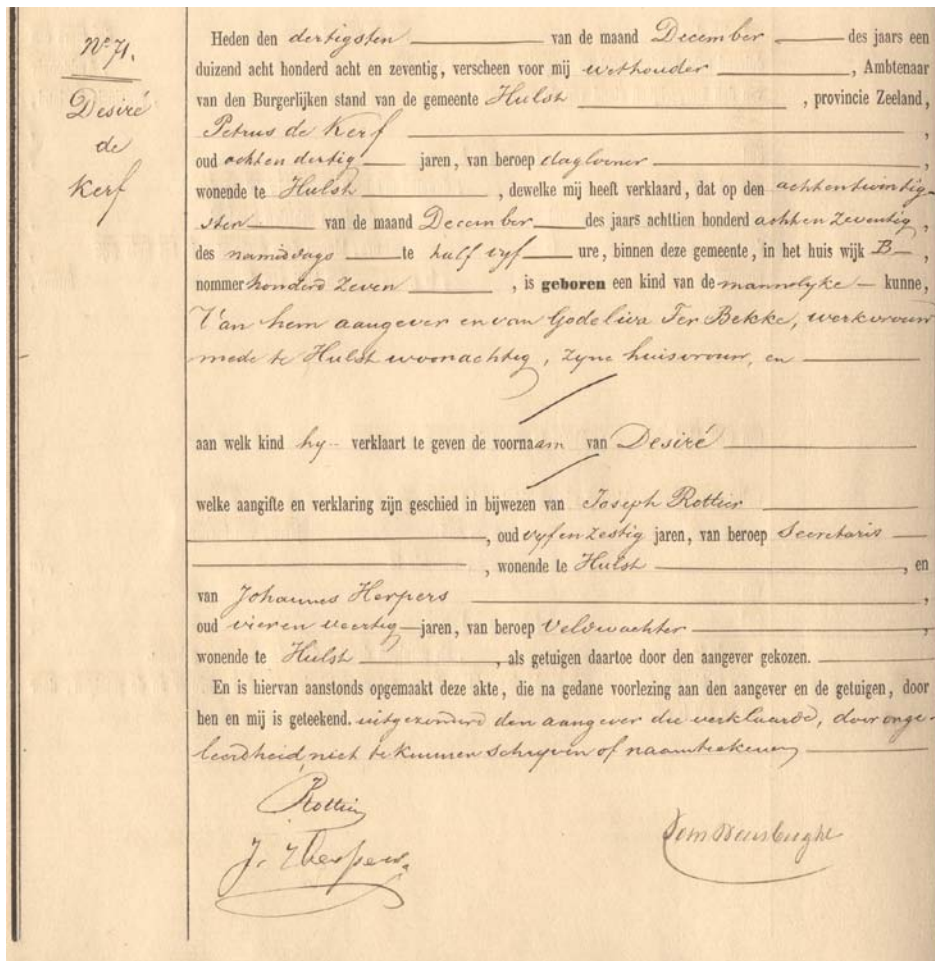
De onderzoekspersonen zijn geselecteerd via een a-selecte enkelvoudige steekproef in de geboorteregisters uit de periode 1812-1922. Deze steekproef is gebaseerd op twee databestanden met daarin het aantal geboorten per gemeente (het Hofstee-bestand met geboorte-aantallen voor de periode 1812-1850 en het bestand van de Historisch Ecologische Databank voor de periode 1851-1922). Om op een leeftijd van twintig jaar van de onderzoekspersoon qua omvang zo gelijk mogelijke cohorten te verkrijgen, worden er voor de samenstelling van het HSN-basisbestand per periode verschillende steekproef fracties gehanteerd: 0,75% voor de periode 1812-1872, 0,5% voor 1873-1902 en 0,25% voor 1903-1922 (voor de provincies Utrecht, Friesland en Zeeland, 0,5%). Dit komt neer op een totaalbestand van 78.097 personen. Dit aantal voldoet om statistisch verantwoorde uitspraken te kunnen doen voor subpopulaties van minimaal twee procent van de gedurende deze periode in Nederland geboren bevolking (in totaal ongeveer 14,5 miljoen personen).

Uit de geboorteakten (zie afbeelding 3) en overlijdensakten komen de kerngegevens betreffende geboorte en overlijden. Deze akten bevatten ook nog aanvullende gegevens zoals beroepstitels en woonplaatsen van de ouders of andere verwanten. Huwelijksakten geven data betreffende woonplaats, beroep, leeftijd, analfabetisme (al dan niet zetten van een handtekening) van zowel de huwenden als de ouders van de huwenden en vier getuigen (veelal verwanten of goede vrienden van de huwenden).

Door middel van het bevolkingsregister kan de HSN haar onderzoekspersonen gedurende hun gehele leven volgen. Vanaf de volkstelling van 1849 wordt in Nederland bijgehouden waar iemand woont, in welke gezinssituatie hij of zij zich bevindt en tot ongeveer 1970 welke beroepen hij of zij uitoefent en tot welke godsdienst men zich rekent. Het bevolkingsregister is hiermee een superieure bron voor longitudinale analyse, omdat het niet zoals de burgerlijke stand afhankelijk is van momentopnamen zoals geboorte, huwelijk en overlijden en men niet zoals bij gelinkte volkstellingen gemakkelijk migrerende personen kan kwijtraken.

Bij het bevolkingsregister zijn er vier elkaar opvolgende administratieve systemen. In eerste instantie hanteerde men op adres ingedeelde registers, in de periode 1880-1920 werd overgegaan op een systeem waarin het gezin centraal staat. Deze overgang ging in de meeste gemeenten gepaard met de invoering van een kaartstelsel (Gezinskaarten). Per 1 januari 1940 was er de overgang naar het individuele systeem van persoonsgezinskaarten (PK's). Per 1 oktober 1994 zijn de PK's vervangen door een volledig geautomatiseerd systeem, de Gemeentelijke Basis Administratie (GBA). Uittreksels hiervan worden na elk overlijden net als de PK's als zogenaamde persoonslijsten (PL's) gearhiveerd op het Centraal Bureau voor Genealogie (CBG). In de periode voor 1850 zijn de volkstellingen van belang, met name die van 1830 en 1840. Deze geven met het bevolkingsregister vergelijkbare informatie. Het was alleen niet verplicht voor de

gemeenten, om deze informatie actueel te houden. Van lang niet alle gemeenten zijn deze registers bewaard gebleven

Afbeelding 3 Geboorteakte van Desiré de Kerf, Hulst 28 december 1878 (Zeeuws Archief, Burgerlijke Stand Hulst, geboorteregister 1878)

Behalve als een belangrijke bron van onderzoek en als controle-bestand fungeert het HSN-bestand ook als basis voor nieuw te verzamelen gegevens. Dit wordt in de praktijk gerealiseerd door a) een data-structuur te ontwerpen en te onderhouden waar een individuele onderzoeker gebruik van kan maken en b) de database steeds tot uitgangspunt te nemen voor nader onderzoek, zowel door een uitbreiding van het aantal opgenomen individuen (oversamplings) als door een verdieping door middel van het opnemen van aanvullende gegevens van een bepaalde groep onderzoekspersonen. Het gaat hierbij bijvoorbeeld om gegevens uit het kadaster, de militieregisters, belastingkohieren, notariële archieven en kerkelijke archieven.

De openbaarheid van de gegevens voor wetenschappelijk onderzoek wordt geregeld door middel van een reglement (zie appendix A). Dit privacy-reglement is gebaseerd op de Wet Bescherming Persoonsgegevens (WBP) en kent verder als uitgangspunt, dat voor het verstrekken van gegevens dezelfde regelingen worden

gehanteerd als die van het archief waaruit de desbetreffende gegevens zijn betrokken. Dit kan betekenen dat een deel van de database uitsluitend in anonieme vorm beschikbaar wordt gesteld. Het werk aan de database wordt uitgevoerd op het Internationaal Instituut voor Sociale Geschiedenis. Het eigendom van de gegevens berust bij de stichting Historische Steekproef Nederlandse bevolking.

2.3 Internationale context

Buiten Nederland kent men vergelijkbare projecten, met name in Canada, Zweden en Frankrijk. Het databestand voor Nederland onderscheidt zich van de buitenlandse voorbeelden, onder andere doordat het onderzoek zich hier over het gehele land uitstrekt en omdat er alleen gegevens worden verzameld voor een steekproef uit de bevolking. Daarnaast is er een aantal landen waar de tienjaarlijkse volkstellingen of steekproeven daaruit worden gedigitaliseerd, o.a. in Noorwegen, Engeland en de Verenigde Staten (IPUMS-project). Op de collaboratory *Historical Life Courses* (<https://collab.iisg.nl/web/hsn>) vinden diverse vormen van samenwerking plaats. Voor een overzicht van de inhoud van een groot deel van deze databases, zie de website van de *International Commission for Historical Demography*.¹ (<http://historicaldemography.net/questionnaires.php>)

De invoer van het bevolkingsregister is vanuit internationaal perspectief de grote troef van de HSN. Er zijn maar weinig gebieden in de wereld waarvoor een dergelijk archief zo goed bewaard is gebleven en ook zo goed toegankelijk is. Met dit archief is het bijvoorbeeld mogelijk individuen over geheel Nederland te volgen en dus ook van migranten de gezinnen te reconstrueren. Zonder toegang tot de HSN beperkt veel historisch-demografisch en sociaal-historisch onderzoek zich om praktische redenen vrijwel altijd tot dat deel van de populatie dat in de geboorteplaats is blijven wonen en werken. Dit betekent bijvoorbeeld dat er een sterke bias in het onderzoek komt vanwege een oververtegenwoordiging van midden groepen als boeren en middenstanders.

In het buitenland is het vaak nodig om het gehele archief in te voeren, teneinde de gegevens van slechts een deel van de onderzoekspersonen te completeren. In Nederland is dat niet nodig, omdat het bevolkingsregister en de bestaande indexen op de burgerlijke stand talloze mogelijkheden bieden om onderzoekspersonen die tijdens het invoeren ‘zoekraken’, weer terug te vinden. De keuze voor de geboorteakten als steekproefkader zorgt voor een goede representatieve basis. Zoals hierboven uiteen gezet is, is de steekproef uniek te noemen in de mate waarin ze het volgen van levenslopen, ook bij migratie, mogelijk maakt. Ze is ook voor onderzoek op internationaal niveau van grote waarde. Immers, voor talrijke vraagstukken rond bijvoorbeeld nuptialiteit, vruchtbaarheid en sociale mobiliteit geldt dat de relatie met migratie nog grotendeels onbekend is.

---

¹ Voor een overzicht, zie ook P. Kelly Hall, R. McCaa, G. Thorvaldsen (ed.), *Handbook of International Historical Microdata for Population Research* (Minnesota Population Center Minneapolis 2000).

3 Projecten

De door de HSN verrichte activiteiten kunnen in drie categorieën worden ondergebracht: a) projecten die gericht zijn op de bouw van het HSN-basisbestand met levensgeschiedenissen, b) projecten die samen met andere organisaties worden uitgevoerd en waarbij naast de uitbouw van het bestaande bestand ook nieuwe onderzoekspersonen kunnen worden toegevoegd (bijvoorbeeld 2^e generaties) en/of materiaal wordt ingevoerd dat niet in directe zin tot het HSN-basisbestand wordt gerekend, bijvoorbeeld kadastrale of belastinggegevens en c) het bouwen van software en vastleggen van expertise waarmee de verschillende projecten worden uitgevoerd, gearhiveerd en ter beschikking gesteld.

In het volgende wordt een overzicht gegeven van de stand van zaken voor de verschillende projecten die gericht zijn op de invoer en ter beschikking stelling van data. De software komt aan de orde in paragraaf 4. Voor een overzicht van de financiële omvang van alle HSN-projecten, zie appendix F.

3.1 HSN-basisbestand

3.1.1 Ontwikkeling en financiering

In de beginperiode van de HSN (1991-1995) werd het werk financieel mogelijk gemaakt door het Ministerie van Onderwijs & Wetenschappen. In eerste instantie gebeurde dit door financiering van het HSN-proefproject in de provincie Utrecht. In tweede instantie betrof de financiering een verdere uitbouw van de ‘Utrechtse database’ en de uitbreiding van de steekproef met Zuid-Hollandse en Zeeuwse geboorteakten.

Op basis van een door NWO toegekende investeringssubsidie (NWO-middelgroot dossiernummer 200-01030) werd er door de HSN gedurende de periode 1996-1999 verder gewerkt aan de bovengenoemde projecten en werd het HSN-basisbestand uitgebreid tot geheel Nederland. Voor de periode 2000-2002 werden door NWO-middelgroot (dossiernummer 175-111.000.00) opnieuw middelen ter beschikking gesteld om door te gaan met de gegevensverzameling. Hierbij lag de nadruk op de invoer van huwelijksakten en eerste inschrijvingen in de bevolkingsregisters.

In 2003 werd gestart met het verzamelen van het materiaal voor de bouw van de database met levensgeschiedenissen. Deze verzameling vindt plaats binnen het kader van het project Life Courses in Context. Dit project wordt gefinancierd uit het NWO-programma voor grote investeringen (dossiernummer 175-107.105.01) met een ondersteunende subsidiëring van de KNAW.

In het volgende wordt eerst verslag gedaan van de stand van zaken aan het einde van het verslagjaar voor Nederland als geheel. In een eerste paragraaf gebeurt dit voor de akten van de burgerlijke stand en de persoonskaarten, in een tweede paragraaf voor de levenslopen. Daarna volgen er per provincie korte overzichten

van de voorgeschiedenis van de data-verzameling en de activiteiten die op dit gebied in 2010 in elke provincie plaats vonden.

Tabel 1 Aantal ingevoerde geboorteakten, huwelijksakten, overlijdensakten en persoonskaarten naar provincie van geboorte, d.d. 31 december 2010.

Provincie	Geboorteakten	Huwelijksakten	Overlijdensakten	Persoonskaarten (PK) en -lijsten (PL)	Totaal aantal PK's, PL's & overlijdensakten en als percentage van geboorteakten**	
					Aantal	%
Groningen	4.428	2.341	1.048	1.165	2.213	50,0
Friesland*	6.065	2.779	2.554	1.637	4.191	69,1
Drenthe	2.044	578	564	618	1.182	57,8
Overijssel	5.010	2.441	2.298	1.268	3.566	71,2
Gelderland	8.421	3.388	2.081	2.080	4.161	49,4
Utrecht*	4.469	1.940	2.123	1.176	3.299	73,8
Noord-Holland	13.062	4.436	4.063	3.269	7.332	56,1
Zuid-Holland	16.797	5.607	5.607	4.335	9.942	59,2
Zeeland*	4.459	1.949	2.329	1.025	3.354	75,2
Noord-Brabant	8.753	3.328	2.168	2.067	4.235	48,4
Limburg	4.589	1.922	1.161	1.062	2.223	48,4
Totaal*	78.097	30.039	25.996	19.702	45.698	58,1
Totaal 31-12-2009*	78.116	28.145	24.874	19.677	44.551	57,0
Totaal 31-12-2007*	78.116	23.460	22.690	19.622	42.312	54,2

* Cijfers inclusief oversampling Friesland, Utrecht, Zeeland periode 1903-1922 met 0,25%.

** De percentages overledenen zijn exclusief dubbeltelling (van akten, PK's en overige informatie).

3.1.2 Geboorten, huwelijken en overlijdens

In 2010 werd het HSN-basisbestand uitgebreid met een flink aantal huwelijks- en overlijdensakten. Tabel 1 geeft per 31 december 2010 per provincie de stand van zaken betreffende de invoer van de geboorte-, huwelijks- en overlijdensakten en de persoons-gezinskaarten (PK's). Het totale bestand (HSN basisset) bedraagt 78.097 geboorteakten. Het aantal geboorten werd als gevolg van correcties enigszins naar beneden bijgesteld. Het aantal ingevoerde huwelijksakten steeg met bijna 2.000 akten tot 30.039. Er werden vooral huwelijksakten ingevoerd van

de provincies Zuid-Holland en Limburg. Het aantal ingevoerde overlijdensakten nam met ongeveer 1.000 akten toe tot een totaal van 25.996. Tabel 2 en 3 geven dezelfde gegevens als in tabel 1 maar dan ingedeeld naar drie geboorteperioden: 1812-1862, 1863-1882 en 1883-1922.

Tabel 2 Aantal ingevoerde geboorteakten, overlijdensakten en persoonskaarten naar geboorteperiode, d.d. 31 december 2010.

Periode	Omvang HSN basisset (geboorte- akten)	Overlijdensakten en Persoonskaarten (PK) en -lijsten (PL)					
		Overlijdensakten		PK& PL		% van totaal basisset**	
		Aantal	% < 16 jaar	Aantal	Aantal PK partner	Overl. akten, PK's en PL's	Overlijdens- datum bekend (incl.bev. register)
1812-1862	36.275	13.219	73,8	750	30	38,4	39,5
1863-1882	16.501	7.038	71,8	5.266	793	73,3	82,9
1883-1922*	25.321	5.739	84,1	13.686	3435	76,4	80,4
Totaal *	78.097	25.996	75,5	19.702	4.258	58,1	61,8
Totaal 31-12-2009*	78.116	24.874	76,9	19.677	4.113	57,0	62,3

* Cijfers inclusief oversampling Friesland, Utrecht, Zeeland, periode 1903-1922 met 0,25%. De relatieve daling van het aantal personen met een bekende datum van overlijden is een correctie op plaatsgevonden dubbel telling.

** De percentages overledenen zijn exclusief dubbel telling (van akten, PK's en overige informatie).

Tabel 2 geeft ook aan in welke mate en op welke wijze de HSN informatie heeft over het moment van overlijden van de onderzoekspersoon. Informatie kan worden verkregen door middel van de overlijdensakte, de persoonskaart (PK) en het bevolkingsregister van voor 1940.

De ingevoerde overlijdensakten betreffen tot op heden voornamelijk vroeg overleden onderzoekspersonen (OP's). Met name in Zeeland, Friesland, Overijssel en Utrecht zijn er ook overlijdensakten van ouderen ingevoerd. de invoer van de overlijdensakten vond in min of meer gelijke mate plaats voor alle provincies en was een direct uitvloeisel van de resultaten van het project Life Courses in Context (LCC). Voor de periode vanaf 1940 worden er geen overlijdensakten ingevoerd, daar deze nog maar weinig toevoegen aan de gegevens van de PK's.

Op 1 oktober 1994 hield de PK op te bestaan en werd zijn rol overgenomen door de zogenaamde persoonslijsten (PL's) afkomstig uit de Gemeentelijke Basis Administratie (GBA). Net als de PK's worden ook deze PL's gearchiveerd en ter

beschikking gesteld door het Centraal Bureau voor Genealogie (CBG). De PL's zijn in tabel 1 inbegrepen bij de PK's. Daarnaast krijgt de HSN steeds meer overlijdensinformatie door middel van het volgen van de levensloop. Tabel 2 laat zien, dat nu, in combinatie met de overlijdensakten en de Persoonskaarten, voor ongeveer 62% van de onderzoekspopulatie het moment en de plaats van overlijden bekend is, voor de geboorteperiode waarop de levenslopen worden uitgezocht, 1863-1922, zelfs voor 83%.

Binnen het kader van het LCC-project is de HSN ook gestart met het verzamelen van de PK's van de huwelijkspartners van vrouwelijke onderzoekspersonen. Als regel werd de vermelding van de kinderen op de PK's namelijk alleen bij de vader gedaan. Daarnaast is de PK van de man van belang vanwege de beroepsvermeldingen die bij gehuwde vrouwen meestal ontbreken en daarom ook voor de vrouw vaak als indicator wordt genomen voor de sociale achtergrond. Het totaal aan ingevoerde *partner PK's* bedraagt meer dan 4.000.

Tabel 3 Aantal ingevoerde huwelijksakten naar geboorteperiode, d.d. 31 december 2010.

Periode	Ingevoerd		Naar verwachting nog in te voeren **		Aantal personen met huwelijksakte èn met een overlijden: ***	
	N	% 2e of ' huwelijk	N	% van Total	Overlijdens- akte of PK	Over- lijdens- datum
1812-1862	12.267	9,3	11.602	43,7	2.878	3.056
1863-1882	6.948	6,9	3.359	29,3	4.947	5.544
1883-1922	10.824	4,4	7.619	37,3	9.126	9.282
Totaal*	30.039	7,0	22.580	38,6	16.951	17.882
Totaal* 31-12-2009	28.145	6,1	27.755	49,5	17.653	18.812

* Cijfers inclusief oversampling Friesland, Utrecht, Zeeland, periode 1903-1922 met 0,25%

** Het totale aantal te verwachten huwelijksakten is gebaseerd op 90% van het aantal personen in de steekproef waarvan bekend is dat ze ouder zijn geworden dan 15 jaar (voor aantallen zie tabel 2). De aantallen van de te verwachten invoer was t/m 2008 gebaseerd op een lager percentage).

*** De cijfers van 2010 zijn t.o.v 2009 gecorrigeerd voor dubbel telling.

De exacte verdeling van de invoer van de huwelijks- en overlijdensakten over de verschillende provincies wordt op pragmatische gronden bepaald door de wensen van met de HSN samenwerkende wetenschappers en de lokale capaciteit van de HSN. Omdat het werk aan de index op de huwelijksakten (GenLias-project)² in

² GenLias is de naam van het indexeringsproject van de Rijksarchiefdienst met als doel de bouw van een centrale index van de burgerlijke stand, in eerste instantie de huwelijksakten (zie verder www.genlias.nl). Naar verwachting zal het geheel in 2011 als *WieWasWie* in een nieuwe vorm op internet verschijnen.

de provincies Zuid- en Noord-Holland nog niet is voltooid, is ook de invoer van de huwelijksakten voor deze provincies relatief achtergebleven. Vanwege het Life Courses in Context-project, met als geboorteperiode 1863-1922, ligt bij de invoer van de huwelijksakten de nadruk op de akten uit de periode 1880-1950.

Tabel 3 geeft een overzicht van de ingevoerde huwelijksakten naar periode. In deze tabel is ook het aantal huwelijksakten opgenomen dat naar verwachting nog moet worden ingevoerd, bij elkaar nog bijna 40 procent. Deze komen met name uit de geboorteperiode 1812-1862. Het aandeel onderzoekspersonen dat met meer dan één huwelijksakte is opgenomen, bedraagt ongeveer zes procent. De laatste twee kolommen van tabel 3 geven aan van hoeveel personen er naast de huwelijksakte ook gegevens bekend zijn over het overlijden. De eerste geeft het aantal gevallen met een overlijdensakte of PK; de laatste kolom de wat grotere groep waarvan alleen de datum van overlijden bekend is. Ook hier blijkt een duidelijke achterstand van de geboorteperiode 1812-1862 op de latere perioden. De relatief kleine aantallen met zowel een huwelijksakte als een overlijdensakte/PK zijn vooral een gevolg van de bij de invoer van overlijdensakten plaats gevonden nadruk op de jong overledenen. Deze zijn nooit aan een huwelijk toegekomen.

3.1.3 Levenslopen

Al vanaf 1993 zijn er door de HSN deelverzamelingen aangelegd van personen van wie op basis van het bevolkingsregister zo goed als mogelijk de gehele levensloop wordt vastgelegd. Dit gebeurde met name binnen het project Early Life Conditions, Social Mobility and Longevity zie paragraaf 3.2.11. Vanaf 2003 vielen de levenslopen onder het project *Life Courses in Context*. Dit project werd afgesloten per 1 juni 2008. Op basis van eigen middelen van HSN en IISG wordt hieraan nog verder doorgewerkt.

In de volgende paragraaf zal eerst kort worden ingegaan op het project Life Courses in Context als geheel, daarna volgt de stand van zaken met betrekking tot de levenslopen.

3.1.3.1 Life Courses in Context (LCC)

Het programma van het Life Courses in Context-project (LCC), beoogde de ontwikkeling van een database met ruim 41.000 levenslopen van personen geboren in de periode 1863-1922. Deze database werd aangevuld met kerngegevens op het niveau van de gemeenten. Dit laatste gebeurde door middel van de digitalisering van de resultaten van de tienjaarlijkse volkstellingen uit de periode 1859-1947. Dit onderdeel van het project werd uitgevoerd door het instituut Data Archiving and Networking Services (DANS). Op 29 september 2006 werd dit onderdeel officieel afgerond door middel van het door DANS en het CBS georganiseerde symposium *Uitgeteld en Ingevoerd: analyse van de Nederlandse volkstellingen 1795-2001*. De publicatie van de papers verscheen in 2007 onder dezelfde titel.

Het levensloopdeel van het project werd op 11 april 2008 afgesloten met het congres ‘Levenslopen in de 19^e en 20^e eeuw’. In een tiental voordrachten werd een deel van de mogelijkheden geschetst die de nieuwe dataset het onderzoek biedt. De presentaties werden in artikelvorm uitgebracht in de boekaflevering bij jaargang 83 (2008) van het sociaal-wetenschappelijk tijdschrift *Mens & Maatschappij* (*Honderdvijftig jaar levenslopen. De Historische Steekproef Nederlandse bevolking*) en in een thema-nummer van het *Tijdschrift voor Sociale en Economische Geschiedenis* (jaargang 6, 2009, nummer 4): *De Historische Steekproef Nederland (HSN). Van geboortebank tot collaboratory*.

Het project Life Courses in Context werd gefinancierd uit het NWO-programma voor grote investeringen (dossiernummer 175-107.105.01) met een ondersteunende subsidiëring van de KNAW.

3.1.3.2 Verzamelen en invoeren van levenslopen

Bij elkaar komt het aantal levenslopen dat in productie is genomen uit op 44.252. Het verzamelen en digitaliseren werd geprioriteerd door middel van een onderscheid in deelprojecten. Er werd een onderscheid gemaakt naar geboorteperiode: 1863-1882 en 1883-1922. Binnen beide perioden werd door middel van een at random steekproef een groot deel van de steekproefpersonen geprioriteerd. Daarnaast werden er vier speerpuntregio's onderscheiden, namelijk Utrecht, Zeeland, Friesland en Rotterdam. Binnen deze regio's was er door middel van andere projecten al veel onderzoek gedaan (ESM- en RAM-project, zie paragraaf 3.2.11 en 3.2.12), waardoor a) het niet nodig was om voor deze regio's steekproefpersonen te prioriteren, b) voor deze populatie ook de levenslopen uit de periode 1850-1862 werden verkregen en c) voor de periode 1903-1922 de sample levenslopen voor de drie provincies werd opgehoogd tot een steekproeffrequentie van 0,5%.

De jongste release dateert van september 2010 en omvat een aantal van 37.173 levenslopen. Tabel 4 geeft de verdeling van de levenslopen over de verschillende aandachtsgebieden. Bijna 2/3 van de in de release opgenomen gevallen zijn compleet afgeleverd, dat wil zeggen dat de levensloop is gevolgd van de wieg tot het graf of tot aan het jaar 1938 toen de persoonskaart werd ingevoerd en er een einde kwam aan de periode van de registers en gezinskaarten. Aan de helft van de incomplete gevallen wordt nog steeds gewerkt, de andere helft mist grote of kleine stukken in de levensloop waarvan completering zeer lastig zo niet onmogelijk is (bijvoorbeeld doordat het archief verloren is gegaan).

Tabel 4 Verdeling van de opgenomen levenslopen naar regio, geboorteregio en prioriteit van data verzameling en invoer.

Regio / prioriteit	Prio- riteit	Periode	Totaal	In release		Levensloop compleet	
				Aantal	%	Aantal	%
Speerpuntregio's*	X	1850-1882	6.208	5.827	93,9	4.179	67,3
Overig Nederland	X	1863-1882	6.795	5.608	82,5	4.009	59,0
Overig Nederland		1863-1882	5.931	2.159	36,4	1.785	30,1
Speerpuntregio's*	X	1883-1922	6.528	6.309	96,6	4.805	73,6
Overig Nederland	X	1883-1922	14.150	13.185	93,2	10.113	71,5
Overig Nederland		1883-1922	4.640	4.085	88,0	3.081	66,4
Totaal			44.252	37.173	84,0	27.972	63,2

* Speerpunt regio's zijn de provincies Friesland, Utrecht en Zeeland en de stad Rotterdam. Voor deze regio's zijn ook de levenslopen uit de periode 1850-1862 opgenomen. En voor de drie provincies zijn verder ook de levenslopen van de al bestaande oversampling van de periode 1903-1922 (tot een steekproeffrequentie van 0,5%) in het bestand inbegrepen.

Het merendeel van de nog resterende 7.000 gevallen, komt uit de geboorteperiode 1863-1882. Met name het niet geprioriteerde gedeelte blijft nog sterk achter bij het gemiddelde percentage. Desalniettemin waren er aan het einde van het verslagjaar toch weer een duizend levenslopen volledig verzameld waarvan ook weer de helft was ingevoerd. Van inmiddels 1.000 onderzoekspersonen is vooralsnog vastgesteld dat ze nergens zijn terug te vinden. Het resterende aantal van 5.000 bevindt zich in verschillende fasen van het proces van het verzamelen van de gegevens.

3.1.4 Provinciale highlights

De opbouw van de HSN kende met name in de begintijd een sterke oriëntering op bepaalde regio's. Het eerste project van de HSN was bijvoorbeeld volledig gericht op de provincie Utrecht. Het volgende geeft met name die activiteiten weer die afwijken van het landelijke beeld zoals hierboven geschetst of die niet bij de afzonderlijke onderzoeksprojecten aan de orde zullen komen (zie hiervoor paragraaf 3.2).

3.1.4.1 Utrecht

In 1995 werden de tijdens het proefproject verzamelde Utrechtse data beschikbaar gesteld voor wetenschappelijk onderzoek (HSN data-release 94.0). Deze release was de voorloper van de meer definitieve publieksversie die in 1998 ter beschikking kwam (K. Mandemakers & J. Kok, *HSN. Historical Sample of the Netherlands. Data Set Release Utrecht UT.03* (Amsterdam IISG Publishers

1998), 54 pp.). Op basis van de release 94.0 werden de lezingen van het in 1994 gehouden symposium verwerkt tot artikelen voor de congresbundel (K. Mandemakers & O. Boonstra (red.), *De levensloop van de Utrechtse bevolking in de 19e eeuw* (Van Gorcum Assen 1995, 186 pp.).

De provincie Utrecht maakte onderdeel uit van het ESM-project (zie par. 3.2.11), als gevolg waarvan eind 2001 het werk in deze provincie weer is opgepakt. Op basis hiervan en de data van Zeeland en Friesland (ESM release 04-05) verschenen o.a. publicaties in *Economic History Review* en in *Historical Social Research*, beiden in 2005. Zie verder paragraaf 3.2.11 (ESM) en appendix B en C. In 2006 kwam *release ESM 8.0* uit met daarin de volledige set van de Utrechtse levenslopen. De VU-economen G. van den Berg, M. Lindeboom en F. Portrait publiceerden in de *American Economic Review* (2006) onder andere op basis van de Utrechtse data het artikel, 'Economic conditions early in life and individual mortality'. In 2007 werd door dezelfde onderzoeksgroep een aantal papers gepubliceerd (zie verder appendix D2) en gaf Gerard van den Berg een keynote lezing met als titel 'Early-life conditions, marriage, mortality, and labor market policy' op de *Conference on Gender and Labour Market Policies*, gehouden op 7 en 8 december in het Federal Employment Agency, Nuremberg.

3.1.4.2 Zuid-Holland

De steekproef voor Zuid-Holland komt uit op 17.000 gevallen, dat is bijna een kwart van het totale bestand. In de bundel S. Boef-van der Meulen en W.J.H.M. van der Laar e.a. (red.), *Migranten en passanten. Voorbeelden uit een eeuwenlange geschiedenis* (Rotterdam 2002) geeft Kees Mandemakers een overzicht van alle projecten die er binnen het kader van de HSN te Rotterdam plaatsvinden en plaats hebben gevonden.

Op 21 januari 2005 vond er een symposium plaats in Rotterdam onder de titel *Rotterdamers van binnen en van buiten*, georganiseerd door het Gemeentearchief Rotterdam, het Historisch Museum Rotterdam en de HSN. Tijdens dit symposium, met als thema de demografische en sociale ontwikkelingen in Rotterdam in de 19^e en 20^e eeuw, presenteerde een aantal onderzoekers hun onderzoeksresultaten op basis van het HSN basisbestand Rotterdam, onder meer Kees Mandemakers, 'De HSN in Rotterdam'; Jan Kok, "'Eigen baas zijn, da's maar alles". Huwelijksmotivatie van Rotterdamers uit de tweede helft van de negentiende eeuw'; Henk Delger, 'Arbeidsmarkt en beroepsmobiliteit. Een onderzoek naar de werkgelegenheidsstructuur voor Duitse migranten in Rotterdam, 1870-1930'; Gerard van der Harst, 'De verhuisgeschiedenis van Zeeuwse en Brabantse migranten in Rotterdam, 1870-1940'; Margaret Chotkowski, 'Collega's, vrienden en huisgenoten?' en "'Via het souterrain naar binnen". Dagelijkse contacten van Italiaanse migranten in Nederland, 1860' en Leo Lucassen, "'Toen zij naar Rotterdam vertrokken". Immigranten toen en nu'. Zie verder paragraaf 3.2.9. Naar aanleiding van dit congres verscheen in 2006 de congresbundel *Naar Rotterdam. Immigratie en levensloop in Rotterdam vanaf het einde van de negentiende eeuw*, onder redactie van Paul van de Laar, Leo Lucassen en Kees Mandemakers (zie verder appendix B).

Op 6 oktober 2006 vond in Den Haag het symposium *Hollanders op drift* plaats met als onderwerp de demografische en sociale ontwikkelingen in Holland in de 19^e en 20^e eeuw. Er werden o.a. lezingen gehouden door Kees Mandemakers ('De Historische Steekproef Nederlandse bevolking (HSN) in Holland'), Jan Kok en Hilde Bras ('Verwantschap en migratie in Noord-Kennemerland (1830-1940)'), Henk Laloli ('Gescheiden wegen? Verhuizingen als tekenen van residentiële segregatie in Amsterdam 1890-1940'), Doreen Gerritzen ('Voornamen in Holland'), Thimo de Nijs ('Middenstanders en migratie, ca. 1880-1940'), Leo Lucassen ('Bevolkingsdynamiek en levensloop in Den Haag in de 19^e en 20^e eeuw: een onontgonnen terrein') en Ulbe Bosma en Kees Mandemakers ('De sociale achtergrond en levenslopen van Oost Indiëgers').

3.1.4.3 Zeeland

De bouw van het HSN-basisbestand Zeeland gebeurt in samenwerking met de Commissie Regionale Geschiedbeoefening Zeeland en het Zeeuws Archief.

In verband met het geringe aantal geboorten te Zeeland is er voor het cohort 1903-1922 meteen een oversampling uitgevoerd van 0,25 procent tot een totale steekproeffractie van 0,5 procent. Een eerste release voor wetenschappelijk gebruik kwam in 1998 ter beschikking (*HSN Data-release Zeeland 98.2*). Op basis hiervan vond op 20 maart 1998 een symposium plaats te Middelburg onder de titel 'Over Zeeuwse mensen'. De lezingen werden uitgegeven in een speciaal nummer van het tijdschrift *Zeeland* (K. Mandemakers, O. Hoogerhuis & A. de Klerk (ed.), *Over Zeeuwse mensen. Demografische en sociale ontwikkelingen in Zeeland in de negentiende en begin twintigste eeuw*. Themanummer *Zeeland* 7 (1998), nr. 3, 64 pp.).

Op 27 mei 2005 werd in Middelburg onder de titel *Zeeuwen in beweging* door de HSN in samenwerking met het Zeeuws Archief en de Stichting Cultureel Erfgoed Zeeland een symposium georganiseerd waar door verschillende wetenschappers de resultaten van hun onderzoek en het belang van de Zeeuwse database naar voren werd gebracht. Tijdens de studiedag presenteerden vijf onderzoekers de nieuwste inzichten met betrekking tot de sociale veranderingen in de levensloop van Zeeuwen in de negentiende en eerste helft van de 20^e eeuw. In 2006 werden deze inleidingen opgenomen in het themanummer *Zeeuwen in beweging* van het tijdschrift *Zeeland*, onder redactie van Kees Mandemakers, Leo Hollestelle en Aad de Klerk. Zie verder appendix B.

Een nieuw Zeeuws project is het project 'Long Term Mortality Effects of Potato Crisis' (LMP-project). Het project richt zich op onderzoek naar lange termijn mortaliteitseffecten in relatie met verzwarende omstandigheden tijdens het eerste levensjaar en verschillen in sociaal-economische achtergrond. De hypothesen worden getest aan de hand van gegevens van onderzoekspersonen die zijn geboren in de periode 1843-1854 in de provincie Zeeland. Voor het LMP-project, waarvan het databestand in april 2008 werd opgeleverd, zie verder paragraaf 3.2.17. In 2008 publiceerden Jan Kok en Kees Mandemakers hun artikel 'Free

Choice from a Limited Supply. The Marriage Market in Two Dutch Provinces, 1840-1940' gebaseerd op onderzoek in de provincies Zeeland en Utrecht.

3.1.4.4 Noord-Holland

In Noord-Holland werd de steekproef gestratificeerd in cohorten van tien jaar en drie geografische gebieden: Amsterdam, 'Overige grote steden' en 'Platteland en kleine steden'. Bij elkaar gaat het om ongeveer 13.000 geboorteakten.

In 2008 werd er vooral verder gewerkt aan het invoeren van huwelijksakten. In verband met het congres Holland kwam er in 2006 een eerste release met Amsterdamse data uit de periode 1883-1902.

3.1.4.5 Noord-Brabant

In Noord-Brabant wordt vooral gewerkt door Rolf Wasser. De nadruk lag op het uitzoeken van migratie-trajecten, met name voor de geboorteperiode 1863-1882. Het werk in de geboorte-regio's was reeds in 2006 nagenoeg voltooid. Op het kantoor werden in 2009 meer dan 1.500 huwelijksakten ingevoerd.

Sinds juli 2007 werkt Evelien Walhout aan haar promotieonderzoek als AIO aan de Universiteit van Tilburg (promotor: prof. dr. A.J.A. Bijsterveld). Onderwerp van haar onderzoek zijn de demografische en sociaal-culturele factoren van de zuigelingen- en kindersterfte in Noord-Brabant tussen 1880 en 1920.

Binnen het kader van het project *Linking Historical Lives* (zie par. 3.2.19) wordt voor een duizendtal onderzoekspersonen de levensloop van een willekeurige broer of zus uitgezocht en ingevoerd.

3.1.4.6 Friesland

De bouw van het HSN-basisbestand Friesland vond plaats in samenwerking met It Tresoar te Leeuwarden. De bouw van het databestand startte in 1996. De eerste twee releases voor wetenschappelijk gebruik kwamen in 2000 en 2001 ter beschikking (zie verder bijlage E). Op basis hiervan werd op 23 februari 2001 onder de titel *Over Friese mensen* in *It Aljemint* te Leeuwarden door de HSN in samenwerking met het Rijksarchief Friesland en de Fryske Akademy een symposium georganiseerd. De lezingen kwamen uit in een speciaal nummer van *It Baeken* (J. Frieswijk, L. Jansma, K. Mandemakers & B. Oosterhaven (red.)), *Oer Fryske minsken/Over Friese mensen*. Themanummer *It Baeken* 63 (2001), nr. 3/4. Inleidingen HSN-congres Leeuwarden, 23 februari 2001, 96 pp.).

3.1.4.7 Limburg

Bij de bouw van het HSN-basisbestand Limburg wordt samengewerkt met de stichting Sociaal Historisch Centrum voor Limburg (SHCL). Ten behoeve van de HSN werd er door SHCL een ID-plaats opgezet. Het directe toezicht op deze plaats wordt uitgeoefend door het SHCL, het invoer-technische toezicht door de HSN.

De werkzaamheden gingen van start per 1 januari 1997, einde 1998 waren alle geboorteakten ingevoerd en einde 1999 ook alle overlijdensakten van vroeg overledenen. Inmiddels zijn ook ongeveer 1430 huwelijksakten ingevoerd. In 2009 werd op bescheiden schaal verder gewerkt aan het verzamelen van de inschrijvingen uit de bevolkingsregisters.

3.1.4.8 Overijssel

De bouw van het HSN-basisbestand Overijssel gebeurt in samenwerking met het Historisch Centrum Overijssel (HCO) te Zwolle. In 2009 werd ook voor Overijssel de steekproef in het geboorteregister voor de periode 1903-1922 op 0,5% gebracht. Het aantal overlijdensakten dat in Overijssel wordt gevonden is relatief groot, omdat de beschikbare Overijsselse klapper (GENLIAS) toen al de gehele negentiende eeuw bestreek. Dit betekent dat op eenvoudige wijze ook van de op relatief hoge leeftijd overleden personen een overlijdensakte kan worden gevonden en ingevoerd; voor de geboorteperiode 1812-1873 werd een vindpercentage van 50 procent gerealiseerd. Bij elkaar is inmiddels voor 64,5% van de Overijsselse onderzoekspersonen de overlijdensdatum via een overlijdensakte of PK bekend. Gedurende 2009 werd verder gewerkt aan de invoer van huwelijksakten en overlijdensakten van HSN-onderzoekspersonen die in Overijssel huwden maar in andere provincies waren geboren. Ook wordt er door Hendrien Emmers verder gewerkt aan het verzamelen van levenslopen van de onderzoekspersonen die in de periode 1850-1882 zijn geboren.

Binnen het kader van het project *Linking Historical Lives* (zie par. 3.2.19) wordt vanaf 2010 voor een duizendtal onderzoekspersonen de levensloop van een willekeurige broer of zus uitgezocht en ingevoerd.

3.1.4.9 Groningen

Op 1 oktober 1997 werd gestart met de werkzaamheden, aan het eind van 1998 waren bijna alle geboorteakten ingevoerd en in 1999 werd de invoer van de overlijdensakten van vroeg overledenen afgerond. Voor Groningen zijn nu bijna 2300 huwelijksakten ingevoerd. Naast de reeds in 2001 ingevoerde eerste inschrijvingen uit het bevolkingsregister, werd in 2002 gestart met de collectie van volledige levenslopen. Dit werk werd in 2006 voortgezet met de nadruk op de cohorten 1863-1882. Gedurende het verslagjaar lag het zoeken naar migratietrajecten met het afbouwen van het *Life Courses in Context* project stil.

3.1.4.10 Gelderland

De bouw van het HSN-basisbestand Gelderland gebeurt in de vorm van een samenwerking met het Gelders Archief.

Begin 1999 waren alle benodigde geboorteakten ingevoerd, waarna verder werd gewerkt aan het zoeken en invoeren van overlijdensakten van vroeg overleden Onderzoekspersonen. Eind 1999 kon ook dit onderdeel van de invoerwerkzaamheden worden afgerond. Gedurende het verslagjaar lag het werk aan de invoer van de burgerlijke stand stil. Binnen het kader van het *Life Courses in Context*-project werden de levenslopen van de cohorten 1863-1922 verzameld. Een probleem in deze provincie is het ontbreken van het gehele bevolkingsregister van Arnhem en Renkum.

3.1.4.11 Drenthe

De bouw van het HSN-basisbestand Drenthe vond vooral plaats op het HSN-kantoor te Amsterdam. Dit gebeurde in samenwerking met het Rijksarchief Drenthe dat de microfilms van de burgerlijke stand ter beschikking stelde. In 1998 werden reeds alle geboorteakten en overlijdensakten ingevoerd. In 2006 konden voor het eerst huwelijksakten worden ingevoerd in deze provincie, in totaal zijn er nu 528 akten ingevoerd.

Voorts werd in 2006 het verzamelen en kopiëren van alle levenslopen van de cohorten 1863-1922 afgerond. Een groot aantal dossiers kon worden ingevoerd. Gedurende het verslagjaar lag het zoeken naar migratietrajecten met het afbouwen van het *Life Courses in Context* project stil.

3.2 Projecten in samenwerking met andere onderzoeksinstituten

De HSN streeft ernaar om bij haar projecten zoveel mogelijk samen te werken met derden. Samenwerking heeft voor de HSN verschillende voordelen. Het wordt bijvoorbeeld mogelijk om op een grotere schaal te werken (met bijvoorbeeld meer mogelijkheden voor de ontwikkeling van software), de basissteekproef wordt van extra gegevens voorzien en het is een van de vormen waarin de HSN-data de onderzoeksgemeenschap ten goede kunnen komen. In totaal zijn er tot op heden achttien overeenkomsten tot samenwerking afgesloten door de HSN.

De volgende paragrafen geven per project een overzicht van de doelstellingen, de stand van zaken en de personen en instanties die bij deze samenwerking betrokken zijn. Het gaat hierbij niet alleen om de lopende projecten, maar ook om de in het verleden afgeronde projecten. Voor een meer volledige weergave van de resultaten van alle projecten moet worden verwezen naar de website van de HSN: www.iisg.nl/~hsn/projects.

3.2.1 Migratie provincie Utrecht (MUT/ASG)

Het N.W. Posthumus Instituut stelde vanaf 1 september 1993 dr. J. Kok in staat onderzoek te verrichten op basis van het Utrechtse deel van het HSN-basisbestand. Het onderzoek beoogde het migratiegedrag van de Utrechtse bevolking (MUT) in de 19e en 20e eeuw in kaart te brengen. Oorspronkelijk liep het project tot 1 november 1996; vanwege het hierna te behandelen ASG-project kon dit contract verder worden uitgebreid tot 1 mei 1998. Aansluitend werd dr. J. Kok aangesteld bij de onderzoeksafdeling van het IISG (tot 1 mei 1999) alwaar hij ook verder kon werken aan het Utrecht-onderzoek.

Het migratiegedrag werd in verband gebracht met aan de ene kant de patronen in de individuele levensloop en aan de andere kant de arbeidsmarkt en de veranderingen daarin. Gepoogd werd om alle veranderingen van woongemeente (vanaf 1850) van alle tussen 1812 en 1912 geboren steekproefpersonen te traceren. Deze migraties konden onderscheiden worden naar frequentie per individu, naar afstand en richting, naar type (bijvoorbeeld van dorp naar stad) en naar de mate waarin retourmigratie plaatsvond. Bekeken werd in hoeverre deze patronen verschilden naar sexe, geboortecohort, geboorteregio, periode, beroep vader van de onderzochte persoon, beroep van de onderzochte persoon zelf, migratieverleden van de ouders en van de onderzochte persoon zelf.

Door middel van een door NWO ondersteund samenwerkingsproject met drie andere onderzoekers (dr. A. Knotter, dr. R. Paping en dr. E. Vanhaute, NWO dossiernummer N14-96) werd het onderzoek naar het migratiegedrag gerelateerd aan de 'arbeidsstrategieën van gezinnen' (ASG-project). Het ging hier om een vergelijkend onderzoek waarbij vier grote bestanden (waarvan het HSN-bestand voor de provincie Utrecht er een is) werden gebruikt. Dit onderzoek werd uitgevoerd in de periode tot 1 mei 1998.

In 1997 werden de werkzaamheden voor het specifieke ASG-databestand afgerond. De opgenomen informatie betrof vooral gegevens over kinderen van de onderzochte personen (geboortedatum, vertrekgegevens en/of het eventuele overlijden). In totaal zijn 800 van deze gezinsreconstructies uitgevoerd voor de geboorteperiode 1823-1892.

Resultaten van het onderzoek verschenen in de vorm van artikelen, o.a. in de bundel Mandemakers en Boonstra (red.), *De levensloop van de Utrechtse bevolking* en de tijdschriften *History of the Family. An International Quarterly*, *Boletín de la Asociación de Demografía Histórica*, *Historical Methods*, *Histoire & Measure*. De uiteindelijke resultaten verschenen in 1999 als 'Migratie als gezinsstrategie, Midden-Nederland 1850-1940', in J. Kok, A. Knotter, R. Paping en E. Vanhaute, *Levensloop en levenslot. Arbeidsstrategieën van gezinnen in de negentiende en twintigste eeuw*. Aangepaste versies van de artikelen in deze bundel verschenen in 2004 in een thema-nummer van *History of the family. An international Quarterly*. In 2002 werden de Utrechtse data opnieuw gebruikt in twee vergelijkende artikelen van Jan Kok et al. in *Annales de Démographie Historique*. Jan van Bavel en Jan Kok publiceerden in 2004 o.a. op basis van de

Utrechtse data in het *European Journal of Population* het artikel 'Birth spacing in the Netherlands'.

In 2005 van Jan Kok en Jan van Bavel, 'The Role of Religion in the Dutch Fertility Transition. Starting, Spacing and Stopping in the heart of the Netherlands, 1845-1945' in *Continuity and Change*. In de bundel *Genegenheid en gelegenheid* werd een artikel van Jan Kok en Kees Mandemakers opgenomen onder de titel 'Vrije keuze uit een beperkt aanbod. De huwelijksmarkt in Utrecht en Zeeland 1850-1940'. In 2006 verschenen in twee bundels (Y.-C. Chuang, T. Engelen en A.P. Wolf (red.), *Positive or preventive. Fertility developments in Taiwan and the Netherlands, 1850-1950* en R. Derosas en F. van Poppel (red.), *Religion and the Decline of Fertility in the Western World*) vier artikelen die voor een deel zijn gebaseerd op dit Utrechtse materiaal (zie verder appendix B).

3.2.2 Verminderde fecundabiliteit ten gevolge van maternale high-risk concepties (OVF)

Het Onderzoek Verminderde Fecundabiliteit (OVF) is een samenwerkingsproject met de vakgroep Medische Informatiekunde van de Katholieke Universiteit Nijmegen (prof. dr. G.A. Zielhuis, dr. P.H. Jongbloet en dr. L. Smits). Het project is gestart op 1 september 1993 en werd gefinancierd door NWO-Medische Wetenschappen (NWO registratienummer: 900-561-064).

Het onderzoek toetste aanwijzingen dat personen die geconcipieerd zijn in situaties van hormonale disbalans een grotere kans lopen op pathologie. Bij vrouwen kan zich dit uiten in een verlaagde kans op zwangerschap. Een hormonale disbalans wordt verondersteld op te treden in de eerste jaren na de menarche, in de laatste jaren voor de menopauze, in de eerste periode na een vorige zwangerschap en na een lange periode van infertiliteit. Daarnaast kan dit verschijnsel zich voordoen in bepaalde seizoenen.

De hypothese dat de vruchtbaarheid van de vrouw is verminderd, wanneer zijzelf in één van genoemde overgangssituaties is geconcipieerd, kan epidemiologisch worden benaderd door gebruik te maken van historisch-demografische gegevens uit de vorige eeuw. Op dit punt ontstaat de aansluiting op de HSN-database. Uit de vrouwelijke bevolking van Rotterdam, geboren in de periode 1873-1902, werd een steekproef samengesteld van vier risico- en vier controlegroepen. Via gezinsreconstructie werd nagegaan of de risicogroepen in vergelijking met de controlegroepen verminderde vruchtbaarheid vertonen of niet. Dit laatste werd onderzocht aan de hand van gegevens over het aantal levend- en doodgeborenen, aantal meerlingen, geslachtsratio, geboorte-intervallen en seizoensgebondenheid van geboorten.

Het grootste deel van de risicogroepen werd samengesteld door middel van een rechtstreekse steekproef uit de gezinskaarten. De personen voor de controlegroepen kwamen uit de HSN-basissteekproef en een oversampling daarvan voor de periode 1873-1902 (n totaal = 2100). November 1996 kwam de dataverzameling gereed en kon de OVF-database worden verstuurd naar

Nijmegen. In deze database bevonden zich uiteindelijk 2591 onderzoekspersonen met bijbehorende gezinsreconstructies. Van ongeveer 1500 hiervan konden de gegevens te Rotterdam worden ingevoerd, voor 1000 moest de informatie uit een groot aantal andere - over heel Nederland verspreide - gemeenten worden betrokken. Het onderzoek werd d.d. 17 november 1998 afgesloten met de promotie van Luc Smits (L.J.M. Smits, *Preconceptional determinants of the fecundity of female offspring* (dissertatie KU Nijmegen 1998), 205 pp.). Daarnaast zijn er op basis van het OVF-materiaal verschillende artikelen gepubliceerd, o.a. in *Human Reproduction*, *Social Biology* en *Chronobiology International*. In 2002 verscheen het laatste voor dit onderzoek beoogde artikel in *International Journal of Epidemiology*. Op basis van dit materiaal publiceerde Jan Kok in 2006 het artikel "'Eigen baas zijn, da's maar alles". Huwelijksmotivatie van Rotterdamers uit de tweede helft van de negentiende eeuw'.

3.2.3 Regionale verschillen demografisch gedrag Nederland 1900-1960 (RDN)

Het onderzoek 'Regionale verschillen demografisch gedrag Nederland 1900-1960' (RDN) is een samenwerkingsproject met de Vakgroep Geschiedenis van de KU Nijmegen. Het betrof de bouw van een databestand ten behoeve van de volgende twee projecten: a) Women, work and demographic behaviour in the Netherlands, 1900-1960 (uitvoerder dr. A.A.P.O. Janssens, NWO inschrijfnummer 240-129-046) en b) Veranderingen in nuptialiteit en fertiliteit, Nederland 1900-1960 (AIO: drs. M.P.G. Panhuijsen). Beide onderzoeken vonden plaats binnen het kader van het onderzoeksprogramma 'Arbeid in transformerende samenlevingen' van het N.W. Posthumus Instituut (onderzoeksleders: dr. Th.L.M. Engelen en dr. M. Baud). Het project startte op 1 mei 1994.

Kern van het eerste onderzoek zijn de demografische repercussies van de deelname van vrouwen aan de arbeidsmarkt. Arbeid, huwelijk en gezin behoren als een onlosmakelijk geheel te worden gezien in het leven van vrouwen. Onderzocht wordt in hoeverre arbeidsparticipatie van vrouwen voor en na hun huwelijk consequenties heeft voor de betekenis van huwelijk en voortplanting in het leven van vrouwen. Doel van het onderzoek is de historische ontwikkeling na te gaan van de arbeidsparticipatie van gehuwde en ongehuwde vrouwen voor de cohorten 1881-1885 en 1911-1915 voor een viertal stedelijke gebieden.

Het tweede onderzoek doet een poging de oorzaken te achterhalen van de demografische modernisering van Nederland tussen 1900 en 1960. Nederland onderscheidt zich van andere landen door een late en trage modernisering. Het onderzoek richtte zich op twee belangrijke discussiepunten in de historiografie: de rol van cultureel-mentale variabelen en het verlagen van het aggregatie-niveau tot dat van individuen en echtparen.

Het databestand RDN werd samengesteld op basis van een steekproef voor twee cohorten (1881-1885 en 1911-1915) in de geboorteregisters van Rotterdam, Enschede, Tilburg, Zaanstad. De steekproef bedraagt per geslacht voor elke

combinatie in eerste instantie 400 personen, in Tilburg en Zaanstad maken alleen vrouwen deel uit van de onderzoekspopulatie. Indien deze personen op vijftienjarige leeftijd nog in de plaats woonden, werden alle gegevens uit bevolkingsregisters overgenomen. Bij migratie zonder terugkomst of bij het bereiken van de zestigjarige leeftijd werd de observatie gestopt. Indien er minder dan 200 personen overbleven, dit gebeurde met name bij de vrouwen-cohorten, werden oversamplings uitgevoerd.

Begin april 1997 konden de geïntegreerde data-bestanden van de bevolkingsregisters aan Nijmegen worden geleverd. In 1998 en 1999 werd er verder gewerkt aan de invoer van persoonskaarten. In 1999 werd het grootste deel van deze invoer uitgeleverd, een definitieve dataset volgde in 2002. Hiervoor werd een speciaal output-programma geschreven waarin de PK's werden geïntegreerd met de releases van de bevolkingsregisters. De data van Enschede vormden de basis voor verschillende publicaties, o.a. in *Historical Social Research*. In 2009 gaf Angélique Janssens twee lezingen op basis van deze dataset: 'Stopping and spacing in the Dutch fertility decline' (Umeå University, 5 februari) en 'to stop or to space? Fertilitieitsstrategieën van Nederlandse vrouwen in vier steden, 1880-1960' op de *Tweede dag van de Historische Demografie* (4 december, Tilburg). Ook publiceerde zij twee artikelen: 'Gendering the first fertility decline, 1830-1960', in: Michel Oris et al, (eds.), *Une démographie au féminin – A Female Demography. Risques et opportunités dans le parcours de vie – Risks and Chances in the Life Course* (Bern: Peter Lang, 2009) en in het HSN themanummer van het *Tijdschrift voor Sociale en Economische Geschiedenis*: 'De rol van vrouwen in de eerste demografische transitie in Nederland. Een vergelijking van twee textielsteden'.

3.2.4 Algemene Klapper Overlijdensakten Nederland (AKON)

In Zeeland is er sinds 1994 gewerkt aan een index op alle overlijdensakten uit de periode 1811-1940. Naast de voor de index benodigde gegevens (naam en leeftijd van de overledene en namen van de ouders en de evt. echtgenote) werden in Zeeland ook beroepsgegevens ingevoerd. Hiervoor werd door de HSN een speciaal AKON-invoerprogramma ontwikkeld op basis van de bestaande HSN-invoermodule voor overlijdensakten.

De invoer van alle overlijdensakten van de in totaal 153 (voormalige) Zeeuwse gemeenten over de periode 1811-1940 werd in 2004 voltooid. In totaal meer dan 60.000 overlijdensakten werden door meer dan veertig vrijwilligers in de database gezet. Het project stond onder leiding van dhr. L.M. Hollestelle (Zeeuws Archief). De overlijdensakten zijn op de website van het Zeeuws Archief te raadplegen door middel van de ISIS-database.

Op 15 december 2004 werd het AKON-project feestelijk afgesloten in Middelburg met een tweetal lezingen door Kees Mandemakers en Frans van Poppel (zie appendix C).

3.2.5 Twentse Textiel Arbeiders (TTA)

Het project 'Twentse Textiel Arbeiders' is een proefonderzoek om te bezien of de HSN-data licht kunnen werpen op de vraagstellingen die gehanteerd werden in het onderzoek naar 'living strategies' van het IISG. In dit onderzoek werd nagegaan welke strategieën gezinnen uit de arbeidersklasse hanteren om zich staande te houden. Doel was om een aantal verschillende 'coping repertoires' van samenhangende strategieën te onderscheiden en om de plaats van organisatie in de arbeidersbeweging binnen deze repertoires te bepalen.

Het proefonderzoek werd in september-december 1996 uitgevoerd door Floris Vermeulen, die vanuit zijn studie Economische en Sociale Geschiedenis (UvA) stage liep bij HSN/IISG. Het onderzoek richtte zich op de bestaansstrategieën van Twentse Textielarbeiders rond 1920. Daartoe werden kaderleden van textielarbeidersbonden vergeleken met een controlegroep van Twentse textielarbeiders. Voor beide groepen werden gegevens uit de burgerlijke stand, kadaster en belastingkohieren ingevoerd. Bij de analyse van deze gegevens bleken interessante verschillen te bestaan tussen de kaderleden en de controlegroep. Op de *3th European Social Science History Conference* (2000) presenteerden Lex Heerma van Voss en Floris Vermeulen het paper 'Living Strategies of Twente Textile Workers, ca. 1920' (HSN Working paper nr. 16).

3.2.6 Geographical and Social Mobility of Female Domestic Servants in Zeeland, 1860-1920 (MFZ)

Het project 'Geographical and Social Mobility of Female Domestic Servants in the Netherlands, Zeeland 1860-1920' (MFZ) is een samenwerkingsproject met het Interuniversity Center for Social Science Theory and Methodology (ICS). Het betrof de opbouw van een databestand ten behoeve van het promotie-onderzoek van dr. H. Bras. Het onderzoek werd begeleid door prof. dr. H.B.G. Ganzeboom en prof. dr. J.M.W.G. Lucassen.

Het MFZ-project omvatte de reconstructie van de levenslopen van vrouwen geboren tussen 1845 en 1915 op de Zeeuwse eilanden Noord- en Zuid-Beveland, Schouwen-Duiveland, Tholen en St. Philipsland. De HSN-steekproef bevat 600 van dergelijke vrouwen, waarvan circa 450 de vijftien jaar hebben gehaald. Deze 450 vrouwen werden - voorzover mogelijk - aangevuld met één van de zusters, zodat het totaal aantal onderzoekspersonen op ca. 700 uitkwam. De genoemde eilanden omvatten ongeveer 40 procent van alle steekproefpersonen (de rest is geboren op Walcheren of in Zeeuws-Vlaanderen). Hierbij concentreerde het onderzoek zich in het bijzonder op de levenslopen van dienstmeisjes in verhouding tot die van andere vrouwelijke beroepsbeoefenaren. Onderzocht werd hoe deze levenslopen afhangen van ouderlijk milieu, migratie en status van de werkgever.

De dataverzameling betreft de migratietrajecten, de (eventuele) huwelijksakten van deze vrouwen, de situatie van het ouderlijke gezin op moment van geboorte en begin van de beroepsloopbaan en inkomenspositie van vaders, werkgevers en

echtgenoten uit de kohieren van de hoofdelijke omslag en eventueel de registers van het kadaster. Een voorlopige release van de dataset vond plaats in oktober 1998 (de definitieve release in maart 1999).

Evenals bij de bouw van het HSN-basisbestand vond dit project plaats in samenwerking met de Stichting Regionale Geschiedbeoefening Zeeland (SRGZ) en het Rijksarchief Zeeland (RAZ). Eerste resultaten van dit project werden door Hilde Bras gepresenteerd op verschillende congressen, o.a. op de Social Science History Conferences. Het onderzoek werd op 10 juni 2002 afgerond met de promotie aan de Universiteit Utrecht (Hilde Bras, *Zeeuwse meiden. Dienen in de levensloop van vrouwen, ca. 1850-1950*. Aksant Amsterdam). In 2003 verscheen een tweetal publicaties van Hilde Bras op basis van MFZ-data in het tijdschrift *The history of the family* en, samen met Jan Kok in de bundel F. van Poppel et al (ed.), *The road to independence. Leaving home in western and eastern societies, 16th-20th centuries. Population, family and society* (Bern 2003). In 2004 werd deze serie uitgebreid met een artikel in *Continuity and Change*.

De dataset werd verder gebruikt binnen het kader van het VENI-project 'Siblings and the Life Course. Mutual Relations, Diversity and Interdependence in the Life Courses of Brothers and Sisters, 19th and 20th centuries' (NWO-016044010). In 2005 verscheen het artikel "'They live in indifference together". Marriage mobility in Zeeland, The Netherlands, 1796-1922' van Hilde Bras en Jan Kok in de *International Review of Social History*. Samen met Muriel Neven publiceerde Hilde Bras in 2007 twee artikelen waarin het onderzoek naar siblings centraal stond: 'The Effects of Siblings on the Migration of Women in Two Rural reas of Belgium and The Netherlands, 1829-1940', *Population Studies*, 61(2007), 1, 53-71 en 'Mariage et décohabitation dans deux sociétés rurales (XIXe-XXe siècles). Frères et sœurs : rivaux ou solidaires?', in : M. Oris, G. Brunet, E. Widmer en A. Bideau (eds.), *Les Fratries. Une démographie sociale de la germanité*. Bern: Peter Lang, 2007, 181-218.

3.2.7 Duitsers in Utrecht, tijdelijke minderheidsvorming in de 19e eeuw (DUM)

Het onderzoek 'Duitsers in Utrecht, tijdelijke minderheidsvorming in de 19e eeuw' (DUM) is een door NWO gesubsidieerd onderzoek (NWO dossiernr.: 250 290 53) bij de vakgroep Geschiedenis van de Universiteit Utrecht (aanvragers: prof. dr. M. Prak en prof. dr. J.M.W.G. Lucassen). Het project startte op 1 maart 1997 en werd uitgevoerd door dr. M.L.J.C. Schrover.

Hoofdvraag van dit project is waarom de ene groep migranten sneller assimileert dan de andere. Achterliggende vraag is o.a. of tijdelijke minderheidsvorming als een zorgwekkend fenomeen moet worden beschouwd of slechts een normale fase in het assimilatieproces inhoudt. In het onderzoek werd geprobeerd het verloop van het assimilatieproces te verklaren met een beheersbaar experiment waarvoor twee groepen migranten zijn gekozen, die slechts op enkele punten van elkaar verschillen.

De migranten die werden onderzocht komen allen uit Duitsland en verschillen van elkaar op slechts vier punten: religieuze achtergrond, beroepsstructuur, aard van de migratie (individueel of als groep) en mate van zelforganisatie. In principe werden tijdens dit onderzoek drie generaties gevolgd voorzover deze in de stad Utrecht aankwamen en daar bleven wonen; de eerste generatie kwam aan in de periode 1820-1850.

De samenwerking met de HSN bestond eruit dat de HSN-basissteekproef voor de stad Utrecht voor de periode 1812-1835 als een controlegroep in het onderzoek werd opgenomen. De immigranten werden op deze wijze steeds vergeleken met drie generaties autochtone Utrechters. Om voldoende aantallen te verkrijgen vond een oversampling plaats op de bestaande basissteekproef tot n=957. Van deze groep werden de geboorteakten en - indien men te Utrecht een huwelijk aanging - de huwelijksakten ingevoerd (aantal akten is 294). In juli 1999 werd de dataset geleverd.

Resultaten van dit onderzoek werden in 2000 onder andere gepresenteerd op de European Social Science History Conference en op de Social Science History Conference te Pittsburgh. Daarnaast was er een aantal publicaties o.a. in het *Tijdschrift voor Sociale Geschiedenis*, *IMIS-Beiträge* en *Journal of Ethnic and Migration Studies*. In 2002 verscheen het 'afsluitende' boek: Marlou Schrover, *Een kolonie van Duitsers. Groepsvorming onder Duitse immigranten. Utrecht in de negentiende eeuw* (Amsterdam 2002). Dit boek werd in 2003 bekroond met de Van Winterprijs. In 2003 verschenen nog drie artikelen van Marlou Schrover over Duitse migranten, tweemaal in *Demos, bulletin over bevolking en samenleving* en in *Continuity and Change*: 'Living together, working together: concentrations amongst German immigrants in the Netherlands in the nineteenth century'; in 2004 verscheen een artikel over huwelijksgedrag in *Bevolking en Gezin*. In de bundel *Women, business and finance in nineteenth-century Europe* (Oxford / New York 2005) werd een artikel van Marlou Schrover opgenomen, getiteld 'Hidden professions? Female 'placers' of domestic servants in nineteenth-century Dutch cities'.

In 2006 verscheen nog een drietal artikelen van Marlou Schrover op basis van de DUM-dataset. In het *Journal of ethnic and migration studies* verscheen het artikel "'Whenever a dozen Germans meet...". German organisations in the Netherlands in the nineteenth century'. In het boek *Werken, werken, werken. Migratie en lokale geschiedenis*, onder redactie van Ineke Strouken verscheen het artikel 'Hetzelfde en toch een beetje anders'. Tot slot was er een bijdrage van Marlou Schrover in *Paths of integration. Migrants in Western Europe (1880-2004)* van Leo Lucassen e.a. (red.), onder de titel 'No more than a keg of beer. The coherence of German immigrant communities'; in 2007 samen met Jelle van Lottum in *Continuity and Change*, 'Spatial concentrations and communities of immigrants in the Netherlands 1800-1900'.

3.2.8 Religieuze verschillen in zuigelingen- en kindersterfte, Den Haag, 1860-1920 (RCM)

Het onderzoek 'Religion and child mortality in the Netherlands 1860-1920' (RCM) is een project van dr. F.W.A. van Poppel (NIDI Den Haag) en dr. J. Schellekens (Hebrew University, Jerusalem) en is o.a. gefinancierd door de Wellcome Trust te Londen.

Het project richt zich in eerste instantie op de opsporing van de oorzaken van de relatief lage sterfte van Joodse kinderen in de negentiende en vroeg twintigste eeuw en de relatief hoge sterfte van kinderen van katholieke ouders in dezelfde periode. Er wordt nagegaan of sociaal-economische en demografische kenmerken (leeftijd moeder bij de geboorte, rangnummer geboorte, sociale klasse, inkomen etc.) de verschillen in sterftes tussen de religies zowel in de periode voor het proces van sterftedaling als tijdens deze 'Transitie-periode' kunnen verklaren.

In het project is voorzien in de opbouw van een databestand met daarin uiteindelijk ca. 3600 Haagse gezinnen uit de periode 1860-1920. Van deze gezinnen worden de huwelijksakten, de bevolkingsregisters en de overlijdensakten ingevoerd. De participatie van de HSN bestaat hierin dat een deel van het HSN-basisbestand in de database is opgenomen en dat alle gegevens standaard worden ingevoerd met de HSN-software. Eerste resultaten werden gepresenteerd op de 25th Social Science History Conference in Pittsburgh (26-29 oktober 2000) en de Quatorzièmes Entretiens du Centre Jacques Cartier te Lyon (2-5 december 2001). In 2002 verscheen een eerste publicatie 'Religious Differentials in Infant and Child Mortality in Holland', *Population Studies* 56 (2002) 3, 277-290. In 2003 volgde een tweede publicatie getiteld 'Religion and social mobility in nineteenth-century The Hague' in *Sociology of religion* 64 (2003) 2, 247-272. In 2005 verscheen een artikel van Frans van Poppel en Marloes Schoonheim onder de titel 'Measuring cultural differences between religions using network data. An example based on nineteenth-century Dutch marriage certificates' in *Annales de démographie historique*.

In 2006 verscheen er een tweetal publicaties op basis van het Haagse databestand. Jona Schellekens en Frans van Poppel publiceerden in *Population Studies* het artikel 'Religious differentials in marital fertility in The Hague (Netherlands) 1860-1909' en schreven onder diezelfde titel een hoofdstuk in het boek *Religion and the decline of fertility in the Western world*, onder redactie van Renzo Derosas en Frans van Poppel.

Op het 31th Social Science History Association Conference in 2006 presenteerden Jona Schellekens en Frans van Poppel hun paper 'Period and cohort effects in the marital fertility decline' en Evelien Walhout presenteerde het paper (samen met Frans van Poppel en Jona Schellekens) getiteld 'Gender differences in child mortality in the Netherlands, 1860-1920: Did social class and religion play a role?' op het 6th European Social Science History Conference in Amsterdam (2006). In 2008 presenteerden ze op het European Population Conference, Barcelona hun paper 'Marital Fertility Decline in The Hague (Netherlands) 1870-1909. An Age-Period-Cohort Analysis'. In 2010 pakten Jona Schellekens en

Frans van Poppel de draad weer op met nieuwe lezingen op basis van de RCM-releases bij de *European Population Conference* in Wenen en de *Annual Meeting of the Population Association of America* in Dallas ('Effects of Early-Life Conditions on Adult Mortality Decline in the Netherlands 1860-1969').

3.2.9 Determinanten van het vestigingsproces van immigranten en hun nakomelingen in Nederland in de periode 1853-1960 (DVI)

Het onderzoek 'Determinanten van het vestigingsproces van immigranten en hun nakomelingen in Nederland in de periode 1853-1960' (DVI) is een PIONIER-project onder leiding van dr. L.A.J.C. Lucassen. Het project werd gefinancierd door NWO, de Universiteit van Amsterdam en het CGM (Centrum voor de Geschiedenis van Migranten).

Het onderzoek bestaat uit twee deelonderzoeken. In het ene onderzoek worden groepen migranten onderzocht op de wijze waarop deze zijn geïntegreerd binnen hun nieuwe samenleving. In het andere onderzoek staat de ontvangende samenleving centraal. Hierbij wordt onderzocht hoe deze immigranten door de samenleving werden opgevangen. Dit gebeurt op drie terreinen: de arbeidsmarkt, de opvang en sociale zorg en het immigratiebeleid.

Voor de HSN gaat het om het eerste deel van het onderzoek. Hierin wordt de levensloop geanalyseerd van vier groepen (im)migranten en hun nakomelingen tot in de derde generatie. Het gaat hier om vier cohorten die te Rotterdam aankwamen in de periode 1870-1880 of 1920-1930 (Italianen, Duitsers en personen afkomstig uit de Nederlandse provincies Brabant en Zeeland); voor de Italianen vindt aanvullende invoer plaats te Amsterdam. In dit onderzoek zullen op basis van deze cohorten voor drie generaties gezinsreconstructies worden uitgevoerd en huwelijksakten ingevoerd.

Uniek aan dit onderzoek is dat de steekproef niet plaats vond in de geboorteakten maar in de vreemdelingen- of bevolkingsregisters. Het aantal te onderzoeken families bedraagt per onderzoekscohort ongeveer 535 (eerste en tweede generatie elk 200, de derde generatie 133). Voor de analyse van het moment van aankomst (eerste generatie) werd een grotere steekproef getrokken (n=400). In het voorjaar van 2002 werden de diverse releases aan de onderzoekers ter beschikking gesteld, steeds per cohort, onderzoeksgroep en generatie, zie verder appendix E.

In diverse lezingen en publicaties werden door Leo Lucassen uiteenzettingen gegeven over de opzet en voortgang van het project. Eind 2002 verscheen een eerste publicatie gebaseerd op de hier verzamelde data in *Annales de Demographie Historique* (C. Lesger, L. Lucassen & M. Schrover 'Is there life outside the migrant network? German immigrants in 19th century Netherlands and the need for a more balanced migration typology'). In 2003 volgde een bijdrage van Henk Delger in de bundel van A. Eder (ed.). "*Wir sind auch da!*". *Über das Leben von und mit Migranten in europäischen Großstädten* (Hamburg 2003). Eind 2003 verscheen ook het eindrapport van Leo Lucassen getiteld *Eindverslag van het NWO-pioniersproject 'De determinanten van het*

vestigingsproces van immigranten in Nederland, 1860-1960' (UVA Amsterdam dec. 2003). In 2004 verscheen in het *Tijdschrift voor Sociale en Economische Geschiedenis* een artikel van Leo Lucassen over de sociale positie van de Duitsers in Rotterdam.

Op 11 oktober 2005 verdedigde Margaret Chotkowski haar proefschrift getiteld *Vijftien ladders en een dambord. Contacten van Italiaanse migranten in Nederland, 1860-1940* aan de Universiteit van Amsterdam. In het *Tijdschrift voor Sociale en Economische Geschiedenis* verscheen een artikel van Leo Lucassen onder de titel 'Huwelijken van Duitse migranten in Nederland (1860-1940). De rol van herkomst, religie, beroep en sekse'.

Op het symposium *Rotterdamers van binnen en van buiten* dat plaats vond op 21 januari 2005 in Rotterdam werden in totaal vier lezingen gehouden binnen het kader van het DVI-project. In 2006 verscheen de congresbundel *Naar Rotterdam. Immigratie en levensloop in Rotterdam vanaf het einde van de negentiende eeuw* (onder redactie van Paul van de Laar, Leo Lucassen en Kees Mandemakers). Hierin zijn onder meer bijdragen opgenomen van Leo Lucassen, Gerard van der Harst, Margaret Chotkowski en Henk Delger (zie appendix B).

Bij Uitgeverij Aksant verschenen in 2006 nog twee publicaties. In de eerste plaats de handelseditie van het proefschrift van Margaret Chotkowski *Vijftien ladders en een dambord. Contacten van Italiaanse migranten in Nederland, 1860-1940* en onder redactie van Leo Lucassen, David Feldman en Jochen Oltmer *Paths of integration. Migrants in Western Europe (1880-2004)* met daarin enkele bijdragen van Leo Lucassen op basis van de DVI-dataset. In 2007 publiceerde Leo Lucassen , 'Deutsche Kaufleute und Wanderhändler in den Niederlanden in der zweiten Hälfte des 19. Jahrhunderts', in de *Enzyklopädie Migration in Europa. Vom 17. Jahrhundert bis zur Gegenwart*. (onder redactie van Klaus J. Bade et al.).

In 2010 brachten de Gruppo formato per la ricerca genealogia del comune di Druogno, Alfons Ravelli en Ida Verlaan een DVD-set uit, bestaande uit een DVD met de film *I Nostri Antenati* en de DVD getiteld *L'Informazione*.

3.2.10 Gezinsvorming en Bestaansstrategieën in West-Nederland (GBW)

Het onderzoek naar 'Gezinsvorming en Bestaansstrategieën in West-Nederland' (GBW) wordt uitgevoerd door dr. J. Kok. Dit post-doc onderzoek wordt gefinancierd door het NWO-fonds voor internationale samenwerkingsprojecten (dossiernummer 245-53-001). Het maakt deel uit van het project *Population and Society in Taiwan and the Netherlands*, dat in juli 1998 van start is gegaan. Dit project wordt gedragen door de Academia Sinica (Taiwan), Stanford University (USA), de Katholieke Universiteit Nijmegen en het IISG.

Centraal in het project staat de toetsing van de hypothesen van Hajnal over differentiële huwelijkspatronen in de wereld. Volgens Hajnal, die voortbouwde op Malthus, onderscheidde de bevolking van West-Europa zich in mondiaal opzicht

doordat zij haar omvang in relatie tot de bestaansmiddelen wist te reguleren door middel van de toegang tot het huwelijk. In het project wordt gepoogd Hajnal's hypothesen op een nieuwe manier te onderzoeken en waar mogelijk te preciseren. Het onderzoek wordt op analoge wijze uitgevoerd in Nederland en op Taiwan. Het vergelijkend onderzoek richt zich in het bijzonder op de voorwaarden voor de huwelijksluiting. Daarbij gaat het om de materiële basis voor de vorming van gezinnen, waarbij de intergenerationele bezitsoverdracht centraal staat.

De HSN bouwt voor dit onderzoek aan een database gebaseerd op 300 huwelijken gesloten te Akersloot in de periode 1830-1890. Alle 300 personen worden inclusief alle naar schatting 1200 nazaten gevolgd in de bevolkingsregisters, ongeacht de plaats waar men zich vestigde (binnen Nederland). Naast het bevolkingsregister worden ook alle huwelijksakten ingevoerd. Daarnaast gebruikt Kok de reeds aanwezige HSN bestanden om meer algemene vragen te kunnen beantwoorden en de representativiteit van de Akerslootse en andere hem ter beschikking staande gegevens te toetsen. Op 1 augustus 2000 is begonnen met het invoeren van de gegevens van de eerste generatie. Mei 2004 werd de data-set voltooid (*Release GBW 02*).

In 2006 verschenen enkele bijdragen van Jan Kok op basis van de GBW-dataset in het boek *Positive or preventive. Fertility developments in Taiwan and the Netherlands, 1850-1950*, onder redactie van Y.-C. Chuang, T. Engelen en A.P. Wolf. Tijdens het HSN congres *Hollanders op drift* in Den Haag gaven Jan Kok en Hilde Bras een lezing onder de titel 'Verwantschap en migratie in Noord-Kennemerland (1830-1940)'. In Lyon presenteerden ze het paper 'Diverging pathways? Sibling differences in social mobility in an urbanizing region of the Netherlands, 1860-1940' tijdens het symposium *Reproduction différentielle et mobilité sociale*. In 2008 publiceerden Jan Kok en Hilde Bras in *Historical Social Research* het artikel 'Clustering and dispersal of siblings in the North-Holland countryside, 1830-1940' en in 2009 in het themanummer van het *Tijdschrift voor Sociale en Economische Geschiedenis* 'Uitzwermen of samenklitten? De ruimtelijke spreiding van broers en zussen over stad en land van Noord-Holland, 1850-1940'.

In 2010 publiceerden Jan Kok, Kees Mandemakers en Dirk Damsma het artikel 'Atrophied Hearts? Partner Choice and Social Reproduction of Farmers in the North-Western Part of the Netherlands in the 19th and Early 20th Century', in *Many Paths to Happiness? Studies in Population and Family History A Festschrift for Antoinette Fauve-Chamoux*. Tijdens de *8th European Social Science History Conference* hebben Kees Mandemakers en Jan Kok een lezing gegeven met de titel 'Alone, together, or near. Co-residence and proximity of kin in the case of elderly and single people in rural Holland, 1860-1940'.

3.2.11 Early-life conditions, social mobility and longevity (ESM)

Het project 'Early-life conditions, social mobility and longevity' (ESM-project) betreft een internationaal project onder leiding van prof. George Alter (Indiana University, Bloomington), dat grotendeels wordt gefinancierd door het National

Institute of Ageing (Onderdeel van het National Institute of Health, Washington DC). Het Nederlandse deel wordt uitgevoerd door het Nederlands Interdisciplinair Demografisch Instituut (NIDI) onder verantwoordelijkheid van dr. F.W.A. van Poppel. De samenwerking met de HSN bestaat uit de bouw van het databestand 'Inequality and longevity from a life-course perspective: the Netherlands 1850-2000'.

Op basis van deze database worden de lange-termijn effecten van de sociaal-economische en de familiale situatie in de kinderjaren en van de migratiegeschiedenis van het kind op de levenskansen na leeftijd 55 onderzocht. Aan de hand van bevolkingsregisters, persoonskaarten en burgerlijke standsgegevens werd de levensgeschiedenis en de gezinssamenstelling gereconstrueerd van circa 7000 kinderen uit de provincies Utrecht, Zeeland en Friesland, geboren in de periode 1850-1922. Hieronder bevinden zich naar schatting ongeveer 5.000 personen die ouder zijn geworden dan vijftien jaar. Tevens wordt rekening gehouden met de context waarin het kind opgroeide door gebiedskenmerken als regionale inkomensniveaus, watervoorziening en sterfteniveau in de analyse mee te nemen.

In 2004 werd de eerste versie van de Zeeuwse dataset uitgeleverd, naast een zeer groot deel van de Utrechtse levenslopen (ESM release 03/04); in 2005 en 2006 volgden verbeterde en uitgebreide versies van deze provincies en de release van de provincie Friesland (ESM-release 05/09).

In een eerste publicatie binnen het kader van dit project deden Frans van Poppel en Kees Mandemakers een vergelijkend onderzoek naar de kindersterfte (*Bevolking en Gezin*, 'Social-economische verschillen in zuigelingen- en kindersterfte in Nederland, 1812-1912'). In 2003 hielden Frans van Poppel en Aart Liefbroer een lezing 'Family structure and socio-economic position: survival effects in later life. First results of the Historical Sample of the Netherlands' tijdens het congres *Early life conditions and longevity: reconstructing lives from cradle to grave* op de Universiteit van Genève (12-14 juni 2003). Een vergelijkend paper met uitkomsten van de Belgische en Zweedse dataset werd gepresenteerd op de conferentie van de *Social Science History Association* in Chicago 2004. In 2005 verscheen een tweetal artikelen gebaseerd op ESM-data. In het *Economic History Review* verscheen het artikel 'Differential infant and child mortality in three Dutch provinces, 1812-1909' van Frans van Poppel, Marianne Jonker en Kees Mandemakers. In het tijdschrift *Historical Social Research* werd het artikel 'Living conditions during childhood and survival in later life - Study design and first results' gepubliceerd. Onderzoekresultaten werden verder op een zestal congressen gepresenteerd door Frans van Poppel en Ruben van Gaalen, o.a. op het *IUSSP and University of Utah Conference 'Kinship and Demographic Behaviour'* en op het *30th Social Science History Association conference* (zie verder Appendix C).

De in 2006 door Frans van Poppel en Ruben van Gaalen gehouden lezing binnen het kader van de *Studium Generale Cyclus* aan de Universiteit Utrecht werd in 2007 gepubliceerd onder de titel 'Kinderen, gezinnen en familie', in: W. W. Koops, B. Levering en M. de Winter (ed.), *Het kind als spiegel van de*

beschaving; een moderne antropologie van het kind. Onder andere op basis van de GENLIAS-dataset verscheen in 2006 een artikel van R.I. Woods, A. Løkke en F. van Poppel in the *Archives of Disease in Childhood Fetal and Neonatal Edition* en op basis van de ESM-dataset in 2007 van G. Alter, M. Dribe and F. van Poppel, 'Widowhood, family size and postreproductive mortality: a comparative analysis of three populations in nineteenth-century Europe' in *Demography*.

In 2007 promoveerde Ruben van Gaalen met zijn onderzoek, *Solidarity and ambivalence in parent-child relationships* waarbij de data van de HSN werden gekoppeld aan die van het Netherlands Kinship Panel Studies (NKPS). Samen met Frans van Poppel publiceerde hij ook 'Kinderen en de veranderingen in de gezinsstructuur in de afgelopen anderhalve eeuw', in: T. van der Lippe, P. A. Dykstra, G. Kraaykamp en J. Schippers (eds.), *De maakbaarheid van de levensloop*. In 2008 publiceerden Frans van Poppel en Ruben van Gaalen 'The presence of parents and childhood survival: the passage of social time and differences by social class', in: T. Bengtsson and G.P. Mineau (eds.), *Kinship and demographic behavior in the past*.

3.2.12 Leefstrategieën geboren Rotterdammers (RAM)

In oktober 2005 nam drs. Jan Bruggeman het onderzoek 'Leefstrategieën van autochtone Rotterdammers arbeiders' (RAM-project) over van drs. M. van der Woude. Het onderzoek omvat twee generaties Rotterdammers uit de periode 1850-1980. Het betreft een door de Winstverdelingscommissie SNS Reaal gefinancierd promotie-project. De data werden deels gefinancierd door NWO (dossiernummer 370-52-004). De promotor is prof. dr. A. F. Heerma van Voss.

Doel van het onderzoek is een overzicht te verkrijgen van de strategieën die Nederlandse arbeiders gebruikt hebben om zich in het leven staande te houden, of zelfs vooruit te komen. In de geschiedschrijving van de arbeidersklasse is onevenredig veel aandacht uitgegaan naar één mogelijke strategie: aansluiting bij de arbeidersbeweging. In werkelijkheid kenden gezinnen uit de arbeidersklasse een veelheid van strategieën: scholing, een goed huwelijk, het starten van een eigen bedrijf, het promotie maken als werknemer, het hebben van nevenbronnen van inkomen, het kopen van een eigen huis.

Het onderzoek sluit aan bij het PIONIER-project van dr. L. Lucassen waarbij de levenslopen van niet-autochtone Rotterdammers worden geanalyseerd (zie par. 3.2.9). In 2001 werd het onderzoek opgezet en concentreerde het werk zich op de invoer van de eerste generatie. Deze valt in de praktijk samen met het HSN-basiscohort 1843-1862. Gedurende 2002 werd een begin gemaakt met de invoer van de 2e generatie. Tevens werd besloten in plaats van het eerder beoogde onderzoek naar de 3e generatie, niet één maar twee personen uit de 2e generatie in het onderzoek op te nemen. In 2008 werd de definitieve dataset opgeleverd: *Release RAM 2008.01*, Leefstrategieën van autochtone Rotterdamse arbeiders (1e generatie n=605, 2e generatie n=365).

3.2.13 Verhuisgedrag van bedeeden te Amsterdam (VBA)

Het onderzoek ‘Verhuisgedrag van bedeeden te Amsterdam’ (VBA) werd uitgevoerd door J. Kok, K. Mandemakers en H. Wals (IISG). Het VBA-bestand bestaat uit een samenvoeging en uitbreiding van drie reeds bestaande databestanden. Het eerste omvat de ouderlijke gezinnen van HSN-onderzoekspersonen geboren tussen 1903 en 1922. Het tweede is een bestand met Amsterdamse losse- en havenarbeiders, beschikbaar gesteld door A. Knotter en het derde is een bestand met bedeede bouwvakkers afkomstig uit het dissertatieonderzoek van H. Wals.

De uitbreiding bestond uit de systematische invoer van de Gezinskaarten. Op basis hiervan was het mogelijk voor een groot aantal gezinnen (n=ca. 1100) de verhuisbewegingen binnen Amsterdam te koppelen aan factoren als het beroep en de leeftijd van het hoofd van het gezin, de stadswijk, de periode en de gezinssamenstelling. Uiteindelijk doel is het om na te gaan in hoeverre binnenstedelijke verhuizingen het resultaat zijn van de realisatie van woonwensen, d.w.z. men realiseert een eigen woning, een grotere woning, een betere buurt etc., of dat met name de zeer frequente verhuizingen van arbeidersgezinnen een vorm van budgetbeheersing waren. In hoeverre was het verhuisgedrag een constante aanpassing aan werkgelegenheid, prijsniveau, aanbiedingen van verhuurders etc., waarbij getracht werd de goedkoopste woning te vinden? Aan het begin van 2002 kwam de data-verzameling gereed voor analyse. Presentaties van de resultaten vonden plaats op de vierde European Social Science History Conference te Den Haag en de 27th Social Science History Conference in St. Louis. In 2004 verscheen het artikel van J. Kok, K. Mandemakers & H. Wals, “Toen scharrelde ze met haar hele zoodje naar een derde-achterkamer”. Verhuizen als bestaansstrategie, Amsterdam 1890-1940’ in het *Tijdschrift voor Sociale Geschiedenis* 29, 333-360. Een variant van dit artikel verscheen in 2005 in *Social Science History* onder de titel ‘City nomads: changing residence as a coping, Amsterdam, 1890-1940’.

3.2.14 Europese Migratie naar Nederlands-Indië (MNI)

Onder de titel ‘Europese migratie van en naar Nederlands-Indië’ worden de HSN-onderzoekspersonen gevolgd tot in Nederlands-Indië. Het gaat hier om een postdoc-onderzoek dat o.a. wordt gefinancierd door NWO (dossiernummer 355-53-004). Het onderzoek wordt uitgevoerd door dr. U.T. Bosma en begeleid door prof. dr. J.M.W.G. Lucassen. Doel van dit project is de kwantitatieve en kwalitatieve reconstructie van de ontwikkeling van het migratie-circuit tussen kolonie en metropool. Het onderzoek richt zich op het Nederlandse circuit van migranten, alsmede hun ouders en nakomelingen, en in het bijzonder op het karakter en de samenstelling van dit circuit. Aan de hand van secundaire literatuur wordt deze reconstructie in het bredere kader van koloniale en migratiegeschiedenis gezet, waarmee wordt beoogd een bijdrage te leveren aan de theorievorming over migratiegeschiedenis.

Het data-design is gebaseerd op de bestaande HSN-steekproef omvattende ca.

78.000 personen geboren in de periode 1812-1922. Van het gehele steekproefbestand wordt getracht na te gaan of en zo ja, hoe lang, waar en in welke lokaliteiten ze in Nederlands-Indië/Indonesië zijn geweest. Hiertoe worden diverse bronnen zoals de registers op alle uitgezonden militairen, stamboeken van ambtenaren, scheepslijsten etc., onderzocht op HSN-steekproefpersonen. Uiteindelijk konden er 888 personen op deze wijze kunnen worden geselecteerd. Van deze personen werd voorzover mogelijk de levensloop worden gereconstrueerd. Het bestaande HSN-databestand dient als controle-groep. In 2002 werden de PK's van HSN-onderzoekspersonen gescreend op 'Indische adressen'. Het archiefonderzoek bestond in eerste instantie uit de bouw van een database met in de periode 1815-1880 tot Indië toegelaten burgers. Dit werk werd in 2004 afgesloten. In totaal werden er ongeveer 10.000 personen gevonden en ingevoerd in een database. Begin 2005 werd er begonnen met het digitaliseren van de stamboeken van Indische officieren en ambtenaren. In datzelfde jaar verscheen het artikel 'Het cultuurstelsel en zijn buitenlandse ondernemers. Java tussen oud en nieuw kolonialisme' van Ulbe Bosma in het *Tijdschrift voor Sociale en Economische Geschiedenis*. Op het congres *Zeeuwen in beweging* in mei 2005 gaf hij een lezing getiteld 'De migratie van Zeeuwen naar Oost-Indië'. In 2006 verscheen de release MNI 2006.01. Op basis hiervan presenteerden Ulbe Bosma en Kees Mandemakers eerste onderzoeksresultaten op het HSN symposium *Hollanders op drift* in Den Haag onder de titel 'De sociale achtergrond en levenslopen van Oost-Indiëgangsters'. In 2008 werden deze presentatie als artikel opgenomen in de *Bijdragen en Mededelingen van de Nederlandse Geschiedenis*. Op het eindcongres van het Life Courses in Context-project werd een eerste analyse gepresenteerd waarbij de uitkomsten van de gehele levensloop aan de orde kwamen.

De definitieve release kwam uit in april 2009 (MNI 2009.01, n=888); deze release omvat ook een controlegroep op basis van HSN-materiaal waarin werd gematcht op basis van geslacht en geboorteperiode en -regio. Op basis hiervan werd in december 2009 een tweede analyse gepresenteerd op de *Tweede dag van de Historische Demografie* (Kees Mandemakers en Ulbe Bosma, 'Opting for the Indies: Het profijt van een koloniale beroeps carrière'). Ook verschenen er in 2009 twee artikelen: 'European colonial soldiers in the Nineteenth-Century. Their role in white global migration and settlerdom' (*Journal of Global History*) en 'Nederlands Nieuw-Guinea en de late empire builders' (*Tijdschrift voor Sociale en Economische Geschiedenis*). In 2010 verscheen het boek *Indiëgangsters. Verhalen van Nederlanders die naar Indië trokken* van Ulbe Bosma. Tevens werd in 2010 een database met onderzoeksgegevens ter beschikking gesteld door middel van een webrelease (zie bijlage E3).

3.2.15 Huwelijksakten VHMO-leerlingen (HVL)

Ten behoeve van het onderzoek 'Status Attainment during Industrialisation: life courses in local context' (SAIL) werd door de HSN een bestand gebouwd met huwelijksakten van leerlingen die in de jaren 1880/1881 en 1920 instroomden in het Voortgezet Hoger en Middelbaar Onderwijs (VHMO). Het onderzoek wordt uitgevoerd door drs. R.L. Zijdeman. Het gaat hier om een dissertatieonderzoek

aan het Interuniversitair Centrum voor Theorievorming en Methodenontwikkeling (ICS), Universiteit Utrecht. Het project is gefinancierd door het NWO (MAGW-open, 400-05-054) en wordt begeleid door dr. I. Maas, prof. dr. M.H.D. van Leeuwen en prof. dr. H. Flap.

Het doel van het SAIL project is tweeledig. In de eerste plaats wil ze de regionale verschillen en veranderingen in de tijd van het proces van statusverwerving beschrijven. In de tweede plaats worden deze verschillen verklaard met behulp van gegevens op zowel individueel als contextueel niveau. Dit project profiteert van belangrijke recente ontwikkelingen binnen het sociaal-historisch onderzoek. Grootschalige digitalisering van registers en akten verschaffen nieuwe en bevolkingsrepresentatieve data, waaronder beroepstitels. De Historical International Standard Classification of Occupations (HISCO) maakt het mogelijk om beroepstitels uit verschillende regio's en tijdvakken met elkaar te vergelijken en te coderen. De recente opkomst van historische beroepenclassificatiesystemen (HISCLASS, SOCPO) en historische beroepsprestige classificatiesystemen (HIS-CAM) maken het mogelijk beroepen in te delen op grond van aanzien. Door individuele gegevens (bijvoorbeeld leeftijd, beroep en burgerlijke staat) te combineren met gegevens op gemeentelijk niveau (bijvoorbeeld bevolkingsomvang, aantal stoommachines en beschikbaarheid van massatransport) biedt dit project een directere toets van elkaar contrasterende hypothesen op het gebied van statusverwerving welke zijn afgeleid van modernisatie en reproductie theorieën.

Het databestand 'Huwelijksakten VHMO Leerlingen (HVL)' bouwt voort op het reeds bestaande bestand met VHMO-leerlingen behorende bij het promotie-onderzoek van dr. C.A. Mandemakers, 'HBS en Gymnasium: ontwikkeling, structuur, sociale achtergrond en schoolprestaties, Nederland, ca. 1800-1968'. Het bestand betreft uitsluitend in Nederland gesloten eerste huwelijken uit de huwelijksperiode 1890-1950. Van de naar verwachting ongeveer 1300 mogelijke huwelijken werden er 961 huwelijken gevonden en ingevoerd. De dataverzameling is gefinancierd door het ICS. Het databestand werd in augustus 2006 afgerond.

Een eerste publicatie vond plaats in de HSN-boekaflevering *Mens & Maatschappij* 2008 (Richard Zijdeman en Kees Mandemakers, 'De rol van het gymnasiaal en middelbaar onderwijs bij de intergenerationele overdracht van status, Nederland 1865-1940'). Een Russische vertaling van dit artikel verscheen in 2009. Tijdens de *ESF/EU Workshop 'Human Capital'* in 2010 gaf Richard Zijdeman een paper met de titel 'Intergenerational Status Attainment in Context, the Netherlands 1887-1941'. Eveneens in 2010, bij de *8th European Social Science History Conference* in Gent presenteerden Rense Corten en Richard Zijdeman de paper 'Changing Patterns of Witness Selection'.

In 2010 promoveerde Richard Zijdeman aan de Universiteit Utrecht op de dissertatie *Status attainment in the Netherlands, 1811-1941*.

3.2.16 Record linkage index akten burgerlijke stand (LINKS)

Al meer dan vijftien jaar indexeren vrijwilligers de akten van de burgerlijke stand, voorzover deze openbaar toegankelijk zijn. Het betreft hier de geboorteakten over de periode 1811-1902, de huwelijksakten over de periode 1811-1932 en de overlijdensakten over de periode 1811-1958. Inmiddels bestaat de index uit de namen van meer dan vijftien miljoen akten, waaronder 3 miljoen huwelijksakten, 4 miljoen geboorteakten en 8 miljoen overlijdensakten. In de regel worden niet alleen de namen van de borelingen, de huwers en de overledenen opgenomen, maar ook die van de ouders. Dit maakt deze index uitermate geschikt om door middel van record linkage families en kwartierstaten te reconstrueren.

GENLIAS is de organisatie die alle in de provinciale archieven ingevoerde namen bij elkaar brengt in één database en deze gegevens via een zoekmachine aan het grote publiek ter beschikking stelt (zie www.genlias.nl). De samenwerking tussen de HSN en GENLIAS houdt in, dat de HSN de indices op de burgerlijke stand door middel van licenties voor de wetenschap ter beschikking stelt. Inmiddels zijn met alle belangrijke archieven contracten afgesloten. In samenwerking met het Leiden Institute of Academic Computer Science (LIACS) werd een stageplaats gecreëerd om het GENLIAS-bestand te ontsluiten. In het voorjaar 2008 sloot Maarten Oosten met succes zijn stage af waarbij het schrijven van een record linkage programma centraal staat. Hij richtte zich hierbij op de huwelijksakten de ouders van bruiden en bruidegommen aan hun eigen huwelijkskate werden gelinkt. Dit linken vond plaats voor die vijf provincies waarbij ook de beroepstitels in de index zijn opgenomen (Groningen, Overijssel, Gelderland, Zeeland en Limburg).

De reeds bestaande samenwerking tussen GENLIAS en de HSN kreeg een nieuwe impuls door middel van het project LINKS (**Linking System for Historical Family Reconstruction**.) Dit project werd opgezet in samenwerking met het LIACS, NIDI, VKS en het Meertens Instituut en de organisaties achter GENLIAS (vooral de regionale archieven). Aan het einde van het verslagjaar werd bekend, dat een aanvraag om het gehele linksproces verder uit te werken, werd gehonoreerd vanuit het CATCH-programma (Continuous Access To Cultural Heritage) van NWO voor een bedrag van € 674,000 (projectnummer 640.004.804) met matching van betrokken instituten een totaal van €819.000.

Door middel van LINKS zal een meer algemeen en een sneller en uitgewerkter programma worden gebouwd om families en kwartierstaten te reconstrueren. LINKS beperkt zicht niet tot de burgerlijke stand, ook voor de DTB-registers zal een record linkage programma worden geschreven.

Inmiddels is ook het wetenschappelijk onderzoek op gang gekomen. Met de bestaande GENLIAS-releases werd onderzoek verricht door onder andere Frans van Poppel, Hilde Bras, Jan Kok, Christiaan Monden, Peter Ekamper, Roel Jennisen en Kees Mandemakers. Hierbij werd bijvoorbeeld onderzoek gedaan naar de relatie tussen de leeftijd van de moeder en dat van de dochter op het moment van het huwelijk, het groter worden van de geografische afstanden waarop huwers elkaar vinden, het voorkomen van neef-/nichthuwelijken, etc.

In 2010 verscheen er zevental publicaties, waaronder 'Beyond the local marriage market. The influence of modernization on geographical heterogamy' van Ineke Maas & Richard Zijdeman (*Demographic Research*), Peter Ekamper, Christel Faes & Frans van Poppel, 'Vrijers die van verre komen, zijn te schromen. Geografische homogamie van huwelijkspartners, 1812-1922', *Mens en Maatschappij* en Hilde Bras, Jan Kok & Kees Mandemakers, 'Sibship Size and Status Attainment Across Contexts: Evidence from the Netherlands, 1840-1925', (*Demographic Research*).

In 2010 werden er in totaal zeventien lezingen gegeven en posters tentoongesteld binnen het kader van LINKS. Een deel daarvan was vooral bedoeld om het LINKS project verder bekend te maken en om de vorderingen door te geven. Voorbeelden zijn de lezingen die werden gegeven bij *Catch Symposium LINKS: Reconstructing Historical Families* (26 november op het Internationaal Instituut voor Sociale Geschiedenis):

- Kees Mandemakers, 'LINKS, Linking Historical Registrations into Families and Pedigrees'.
- Kevin Schurer, 'Linking Populations of the Past: Theory and Practice'.
- Peter Ekamper, 'Using the geographical dimension of historical civil registration data in research. Some examples based on data from the Dutch GENLIAS database'.
- Siem van der Woude, 'The dream of an archivist'.

3.2.17 Long Term Mortality Effects of Potato Crisis (LMP)

Het project 'Long Term Mortality Effects of Potato Crisis' (LMP) staat onder leiding van prof. dr. G. J. van den Berg en prof. dr. M. Lindeboom (van de Vrije Universiteit Amsterdam, Faculteit der Economische Wetenschappen en Bedrijfskunde) en wordt gefinancierd door NETSPAR (Network for Studies on Pensions, Aging and Retirement) binnen het thema *Micro-Economics of Aging in Europe* (prof. dr. R. Alessie, Universiteit Utrecht).

Het onderzoek richt zich op lange termijn mortaliteitseffecten in relatie met verzwarende omstandigheden tijdens het eerste levensjaar en verschillen in sociaal-economische achtergrond. De hypothesen worden getest aan de hand van gegevens van onderzoekspersonen die zijn geboren in de periode 1843-1854 in de provincie Zeeland. Onderzoekspersonen die werden geboren voor en na de aardappelcrisis (1846-1847) worden vergeleken met een controlegroep van onderzoekspersonen geboren na 1847. De steekproef omvat kinderen uit hetzelfde gezin zodat er ook voor specifieke familiesituaties kan worden gecontroleerd. Zowel de onderzoeksgroep als de controlegroep bestaan uit minimaal 400 personen die minstens tien jaar oud zijn geworden. Overlijdensdata worden gevonden in de index van de overlijdensakten van Zeeland, Rotterdam and Amsterdam.

Het databestand wordt gebaseerd op de bestaande HSN-database voor Zeeland. Het project omvat het volgen van HSN-onderzoekspersonen geboren in de

periode 1843-1849 (A) en het oversamplen van het Zeeuwse databestand met extra onderzoekspersonen uit zowel 1843-1849 (B) als de periode 1850-1854 (C). De oversampling beperkt zich tot de eerste inschrijving in het bevolkingsregister van die inschrijvingen met minimaal een persoon die is geboren in de periode 1843 and 1849 en in 1850 nog in leven was. Eind april 2008 werd de dataset opgeleverd. Voor 2/3 deel van de in totaal 3200 gesampelde personen kon ook een overlijdensdatum worden gevonden.

In 2010 publiceerden Maarten Lindeboom, France Portrait en Gerard van den Berg het artikel 'Long-run Effects on Longevity of a Nutritional Shock early in Life: The Dutch Potato Famine of 1846-1847' (*Journal of Health Economics*). Over het materiaal zijn in 2010 door Gary Yeung, Gerard van den Berg, Maarten Lindeboom en France Portrait diverse lezingen gehouden, o.a. bij de *8th European Social Science History Conference* en de *European Conference on Health Economics*.

3.2.18 Joodse Nederlanders of Nederlandse joden? (JDJ)

Het onderzoek 'Jewish Dutch or Dutch Jews? A historical study of the assimilation of an ethnic-religious minority group' is een door NWO gesubsidieerd Veni-onderzoeksvoorstel (dossiernummer 257-52-007). Het onderzoek startte op 15 december 2007 en wordt uitgevoerd aan het Instituut Geschiedenis van de Universiteit Leiden door dr. P.J.R. Tammes en begeleid door prof. dr. L.A.C.J. Lucassen.

De hoofdvraag van dit onderzoek is waarom bepaalde joden meer waren geassimileerd dan andere joden. Om de mate van assimilatie te bepalen richten we ons op de omgang van joden met niet-joden als huwelijkspartner, huwelijksgetuige, huishoudlid, buurtgenoot en collega. Daarnaast bepalen we de mate van assimilatie door na te gaan in hoeverre joden sociaal lijken op niet-joden met betrekking tot gezinsvorming, migratie en beroepsuitoefening.

Om patronen in assimilatie te ontdekken wordt er gebruik gemaakt van individuele levensloopgegevens, afkomstig uit bevolkings- en huwelijksregisters. De uitgangssituatie is de joodse bevolking in 1941 die op last van de Duitse bezetter zich moest melden en door ambtenaren zijn vastgelegd op registratielijsten. De samenwerking met de Historische Steekproef Nederlandse Bevolking (HSN) bestaat eruit dat de HSN voor minimaal 660 joden die in 1941 in Amsterdam woonden en daar ook geboren zijn tussen 1883-1922 de betreffende gegevens verzameld. Het HSN-basisbestand omvat ongeveer 140 joden die in Amsterdam zijn geboren in deze periode. Deze 140 joden vormen naast een steekproef van 360 joden uit de Amsterdamse registratielijst van 1941 het populatie steekproefbestand. Dit steekproefbestand van 500 joden zal worden aangevuld met extra steekproeven uit de Amsterdamse registratielijst van onkerkelijke joden, gedoopte joden en joden gehuwd met een niet-jood. De totale onderzoeksgroep zal dan ongeveer 800 personen bedragen.

In april 2009 werd de database opgeleverd: *HSN-release JDJ 2009.01* (n=724,

exclusief het HSN-gedeelte). Op basis van dit bestand werden er door Peter Tammes diverse lezingen gegeven, onder andere op de *Social Science History Conference* van 2010. En samen met Frans van Poppel stond 'Differentials in household structure among Jewish families in Amsterdam, 1880-1940' op de agenda bij de *Dag van de sociologie* en de *Third Contact Day concerning Jewish Studies on the Low Countries* in Antwerpen. In 2010 verscheen ook het eerste artikel op basis van de JDJ-release en wel 'Jewish-Gentile intermarriage in pre-war Amsterdam' in *The History of the Family*.

3.2.19 Linking Historical Lives (LHL)

Het project *Linking Historical Lives* richt zich op het maken van een database *Linked Lives* met daarin de levenslopen van 3.000 siblings. Het project wordt gefinancierd door de NWO Geesteswetenschappen (dossiernummer 380-53-005) en medegefinancierd door de VU Amsterdam, de Universiteit van Utrecht en het Internationaal Instituut voor Sociale Geschiedenis. Het project is in september 2010 van start gegaan en is toegekend aan dr. H. Bras en dr. I. Maas.

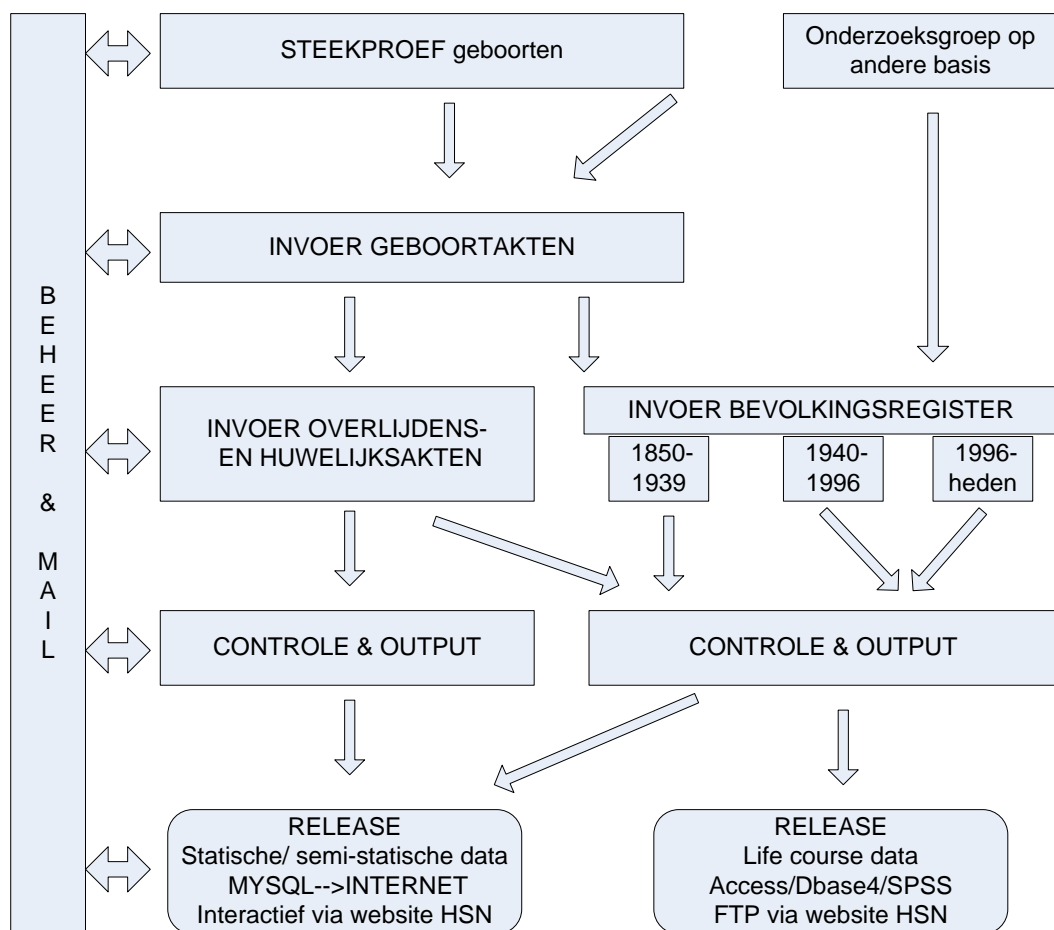
Linking Historical Lives bestudeert de rol van broers en zussen in (veranderende) patronen van sociale mobiliteit en demografisch gedrag tijdens een periode in Nederland van demografische verschuivingen en industrialisatie. Belangrijke vragen die met de database onderzocht kunnen worden, zijn bijvoorbeeld: In welke mate verschilden de levenslopen van broers en zussen als gevolg van hun specifieke geboortepositie, leeftijd en geslacht? Wat was de impact van broers en zussen op elkaars leven? In hoeverre zijn de levenslopen onderling afhankelijk? In welke mate werden kansen in het leven en demografisch gedrag overgedragen van ouders op kinderen?

De database *Linked Lives* zal de levenslopen bevatten van 3.000 paren broers en zussen, geboren in Nederland tussen 1850 en 1922, wiens levens de periode van 1850 tot op heden omvatten. Uitgangspunt bij het onderzoek is de database van de HSN. Deze bevat data over migratietrajecten, beroepen, familie van herkomst en de religie van personen. De HSN bevat echter alleen de gegevens over één persoon per gezin. *Linked Lives* verzamelt soortgelijke informatie over de levenslopen van 3.000 broers en zussen van de oorspronkelijke onderzoekspersonen van de HSN. De data worden verzameld voor drie regio's, namelijk voor onderzoekspersonen die zijn geboren in Noord-Holland, Overijssel (inclusief de Achterhoek) en Noord-Brabant.

Linked Lives biedt nieuwe mogelijkheden voor gezinshistorici, historisch demografen en historisch sociologen voor grootschalig, vergelijkend en multilevel studie van sibship en sociaal-demografisch gedrag in de levensloop. En dat over een periode van 160 jaar, in een tijd van industrialisatie en modernisering van de Nederlandse maatschappij.

4 Software

De software van de HSN is onderverdeeld naar de rol die de afzonderlijke systemen spelen in het productieproces. Er zijn programma's voor het trekken van steekproeven, voor het invoeren van de gegevens, voor het controleren en corrigeren van de gegevens en voor het ter beschikking stellen van de gegevens. Deze clusters worden aangeduid met respectievelijk STEEKPROEF, INVOER, CONTROLE & OUTPUT en RELEASE (zie afbeelding 4). Het programma BEHEER & MAIL controleert en beheert het gehele 'productie-proces van levenslopen'. Alle programma's zijn voorzien van uitgebreide handleidingen en documentatie die op verzoek beschikbaar is.

Afbeelding 4 Schema structuur software HSN.

Met het cluster STEEKPROEF worden de onderzoekspersonen getrokken en wordt bijgehouden om welke redenen een persoon in het HSN-databestand is opgenomen. Met deze module is het mogelijk om op basis van de aantallen geboorten per jaar per gemeente at random steekproeven te trekken uit de geboorteakten. Het steekproefkader kan worden gevarieerd naar periode en naar

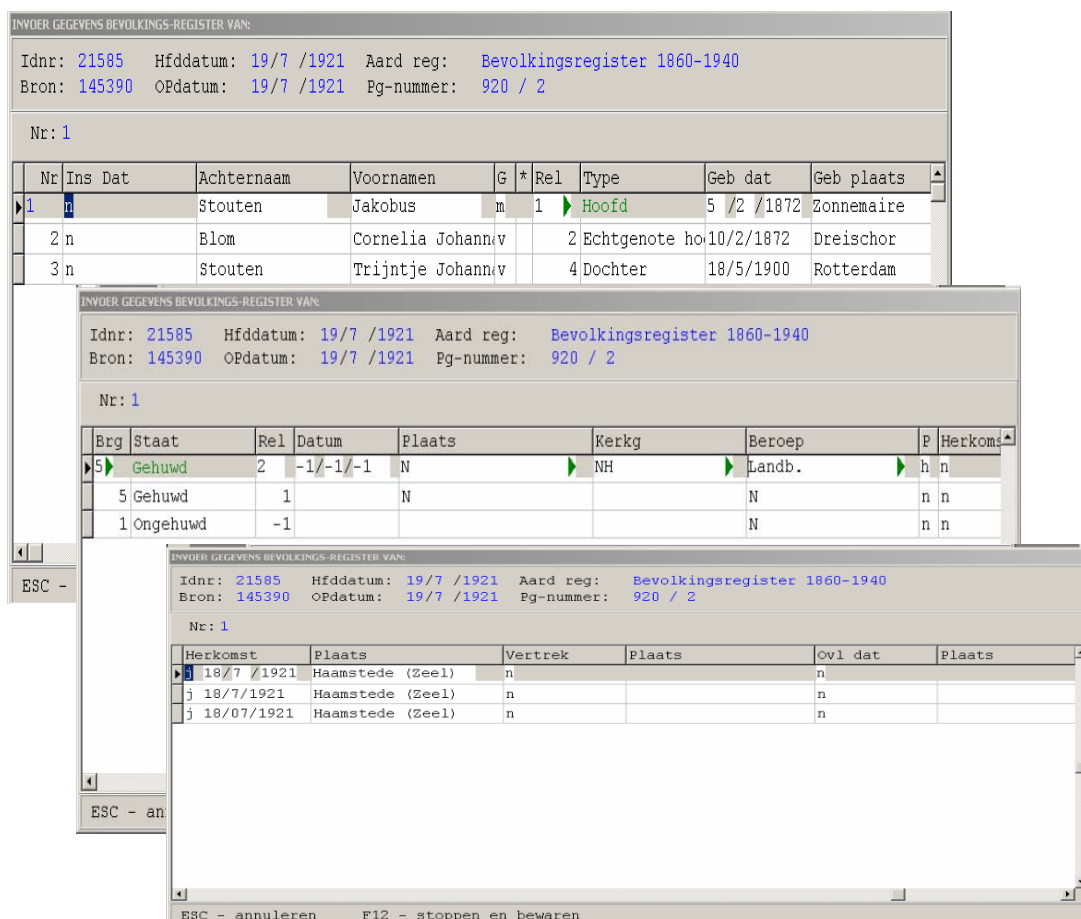
regio. Naast steekproeven uit de geboorteakten worden in dit systeem ook steekproeven geadmineistreerd die op een andere basis zijn getrokken, bijvoorbeeld uit de bevolkingsregisters.

Het cluster BEHEER&MAIL dient voor de stroomlijning van de informatieverwerking op het kantoor van de HSN. Voor dit cluster bestonden verschillende (tijdelijke) programma's om data te printen, lijsten te maken en aanvragen voor aanvullende informatie te genereren. In 2003 werd een nieuw geïntegreerd programma in gebruik genomen. In dit programma wordt per HSN-onderzoekspersoon aangegeven hoe ver het staat met het verzamelen en invoeren van de gegevens. Tevens wordt in dit programma bij gehouden welke gedeelten van de levensloop niet zijn gevonden en wat hiervan de reden is zoals emigratie of het verloren gaan van het benodigde register. Een belangrijke component van dit programma is ook de automatische verwerking van de MAIL. Dit zijn de aanvragen voor onderzoek in archieven ter aanvulling van de bestaande levenslopen. Dit onderzoek is nodig als personen niet in hun geboortegemeente blijven wonen.

De INVOER-modules met bijbehorende documentatie vormen de kern van de software die tot op heden binnen de HSN werd ontwikkeld. Met de in 1996 ontwikkelde versie HSN 3.32 kunnen geboorteakten, overlidensakten, huwelijksakten, persoonsgezinskaarten (PK's) en bevolkingsregisters (inclusief gezinskaarten) worden ingevoerd. Dit programma werd sindsdien voortdurend bijgesteld en bekeken op interne consistentie. Steeds weer zorgden lokale afwijkingen in de burgerlijke stand en het bevolkingsregister voor verrassingen welke een aanpassing van het programma en documentatie nodig maken. Sinds 2002 wordt er gewerkt met versie 3.49. Hierin is ook de 'PL-invoermodule' opgenomen die in 2000 tot stand kwam en waarmee persoonslijsten (PL's) op een *automatische* en geïntegreerde wijze aan de database worden toegevoegd. Deze PL's worden verkregen van het Centraal Bureau voor Genealogie en betreffen alle personen die zijn overleden tussen 1 oktober 1994 en het moment van aanlevering.

In de loop van 2002 kwam er een geheel nieuwe versie van de module voor het bevolkingsregister gereed. Deze in Delphi geprogrammeerde versie, HSN 4.01, werd gebouwd door het Nederlands-Roemeense software-bedrijf Nethrom. Naar aanleiding van de ervaringen en wensen van gebruikers werd in 2003 een verbeterde versie, HSN 4.02 in gebruik genomen. Sindsdien werd dit programma nog verder bijgesteld en zijn er nog diverse *bugs* uit het programma verwijderd. In 2006 kwam versie 4.05 in gebruik. Het gaat te ver om alle verbeteringen op te sommen. De belangrijkste was dat de invoerschermen zoveel mogelijk dezelfde lay-out kregen als de originele registers zonder dat de schermen onleesbaar werden, zie afbeelding 5 voor een voorbeeld van de data-invoerschermen.

In het cluster CONTROLE & OUTPUT worden de ingevoerde gegevens gecontroleerd en in een gestandaardiseerd formaat omgezet. Deze 'output'-tabellen vormen het uitgangspunt voor de data-releases. Alle correcties van de gegevens worden aangebracht in de originele invoer. Ook in het geval van inconsistenties tussen de verschillende bronnen - en dit is nogal eens het geval bij

Afbeelding 5 Invoerschermen invoerprogramma voor het bevolkingsregister.

de bevolkingsregisters - worden de zaken op het niveau van de invoer van de bron aangepast. Dit gebeurt echter niet in de vorm van een correctie maar door middel van het toevoegen van een interpretatie. Dit controleren, corrigeren en bijstellen van het ingevoerde materiaal is een herhaalbaar proces. Correcties en interpretaties leiden dus alleen tot nieuwe output-tabellen door middel van een nieuwe run van de software. Voor deze uitgangspunten zie verder 'Best practices with large historical databases' van Kees Mandemakers en Lisa Dillon³.

In 1996 werd met het ontwikkelen van controle-modules voor de invoer van de bevolkingsregisters gestart met het cluster CONTROLE & OUTPUT. Er wordt niet alleen gecontroleerd op fouten of inconsistenties, maar ook worden de verschillende inschrijvingen in de registers van een bepaald huishouden gecombineerd en van hun redundatie ontdaan. In 1998 werd het programma geschikt gemaakt voor het verwerken van de bevolkingsregisters uit de periode 1850-1862 en werden er aanzienlijk verbeterde procedures geïntroduceerd voor

³ K. Mandemakers and L. Dillon, 'Best Practices with Large Databases on Historical Populations', *Historical Methods* 37 (2004), nr. 1, 34-38, also published in *History and Computing* 13 (2004), 2, 207-216.

het schatten van ontbrekende dateringen, het linken van identieke personen en het opsporen van fouten in de invoer en/of in de uitkomsten van het programma. In 2002 werd het programma in verband met het DVI-project verder uitgebreid met een module om personen uit verschillende generaties aan elkaar te linken. In samenhang met de diverse samenwerkingsprojecten is de CONTROLE-module in de loop van de jaren sterk verbeterd. In 2006 werden alle mogelijke optredende fouten en inconsistenties opnieuw gedocumenteerd. Met deze nieuwe beschrijving werd het mogelijk releases op een systematischer wijze te verbeteren. Een uitgebreide beschrijving van de uitgangspunten en data-structuur van de OUTPUT-module voor het bevolkingsregister werd door Kees Mandemakers in 2006 gepubliceerd in *History and Computing*.⁴ Met de HSN release 2008.01 werden een groot aantal inconsistenties uit het release-programma gehaald en kwam er ook een volledig nieuwe tabel beschikbaar met daarin alle mogelijke observatieperioden van de personen die in de database zijn opgenomen.

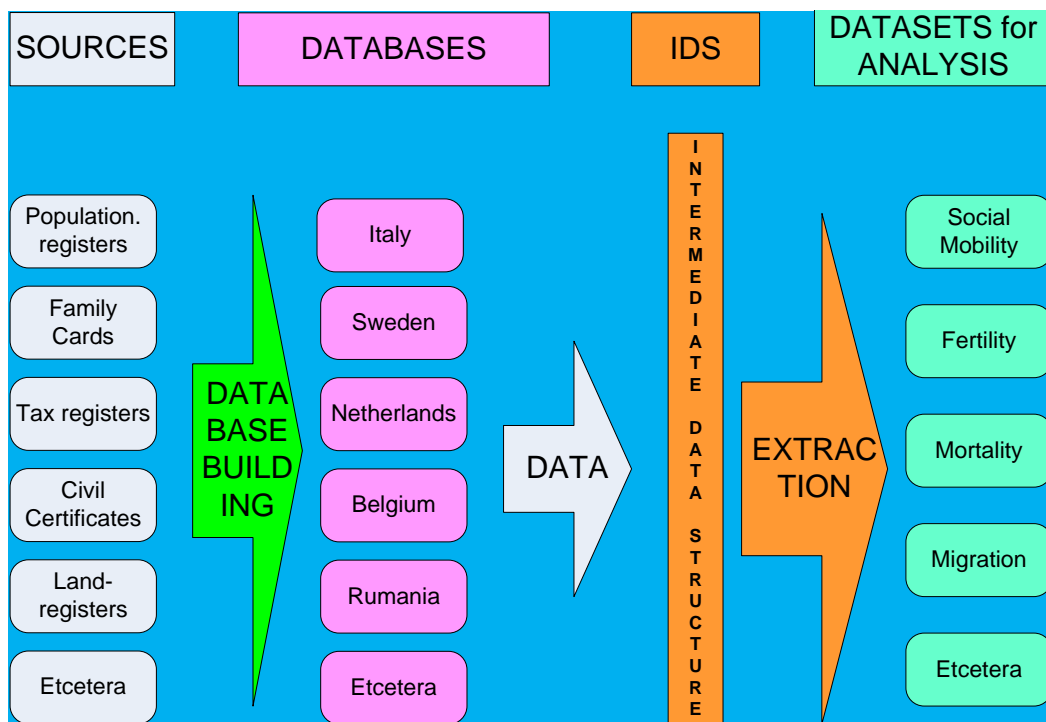
In 2007 werd subsidie verkregen vanuit het Internationaliseringsfonds van NWO Geesteswetenschappen voor de ontwikkeling van een vergelijkend datamodel voor longitudinale databases. Dit project werd medegefinancierd door de *Demografic Database* van Umeå en het *Interuniversity Consortium for Political and Social Research* (ICPSR). Het project werd uitgevoerd in de periode 2008-2010. Er werden vier workshops georganiseerd waarin de ontwikkeling van de *Intermediate Data Structure* (IDS) centraal stond. De IDS (zie afbeelding 6) biedt een data structuur waarin gegevens van databases met historische longitudinale gegevens op een transparante en gestandaardiseerde wijze kunnen worden opgeslagen, uitgelezen en gedocumenteerd.

Op deze conferenties waren nagenoeg alle belangrijke databases vertegenwoordigd. De eerste versie van de IDS werd gepubliceerd in *Historical Social Research* (George Alter, Kees Mandemakers & Myron Gutmann, 'Defining and Distributing Longitudinal Historical Data in a General Way Through an Intermediate Structure', *HSR* 34 (2009), 1, 78-114). Inmiddels is er een tweede versie van deze IDS beschikbaar op de vanuit het programma opgezette collaboratory. Van deze collaboratory, *Historical Life Courses* genaamd, (<https://collab.iisg.nl/web/hsn/about>) zijn inmiddels vijftig personen lid geworden. De IDS vormt ook het uitgangspunt voor het nieuwe output-programma voor de HSN-levenslopen waarvan de ontwikkeling in 2010 werd gestart. Deze bouw vindt plaats binnen het kader van het zogenaamde *Lifelab* onderdeel van *Alfalab* (<http://alfalablog.huygensinstituut.nl>). *Alfalab* is een project van de [Koninklijke Nederlandse Akademie voor Kunsten en Wetenschappen \(KNAW\)](http://www.koninklijkeakademie.nl), waarbij binnen de geesteswetenschappen toegepaste digitale methoden en technieken op een geïntegreerde wijze worden benaderd en ter beschikking gesteld. De bouw van de IDS wordt ondersteund door de KNAW door middel van een subsidie van €70.000.

---

⁴ K. Mandemakers, 'Building life course datasets from population registers by the Historical Sample of the Netherlands (HSN)', *History and Computing* 14 (2006), 87-108.

Afbeelding 6 Basis schema van de structuur van de data extractie met de Intermediate Data Structure (IDS) als gemeenschappelijke data structuur.

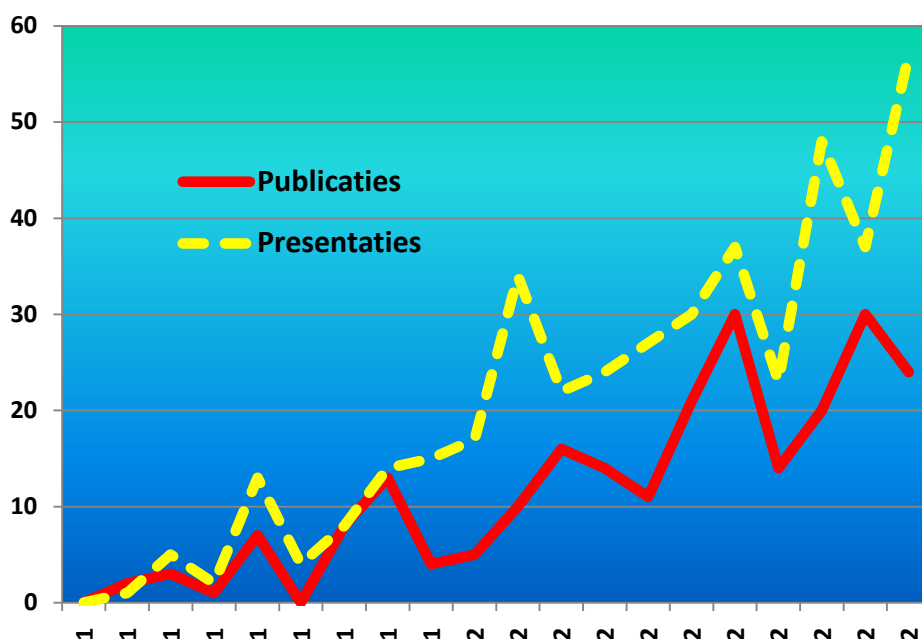
Voor de akten van de burgerlijke stand wordt een minder ingewikkeld, maar vergelijkbaar, programma gebouwd als voor de bevolkingsregisters. In september 1999 werd reeds een controle-programma voor de geboorteakten in bedrijf genomen. Dit programma controleert de ingevoerde akten op plausibiliteit (bv. is er een naam ingevoerd die - voorzover bekend - ook echt bestond in het 19^e-eeuwse Nederland?) en logische consistentie en integriteit. Aan het omwerken van dit programma naar een versie die geschikt is voor de migratie van alle data van de burgerlijke stand naar een MySQL-database werd in 2010 verder gewerkt. De laatste stap zal zijn dat ook deze data in de *Intermediate Data Structure* worden opgenomen. Aan het einde van het verslagjaar bevond het programma zich in de testfase. In samenhang hiermee werd een functioneel ontwerp gemaakt voor een RELEASE module waarbij de gebruiker zelfstandig data kan gaan downloaden via internet. In 2007 werd subsidie verkregen van de KNAW binnen het Global Hubs project om deze release te implementeren. In 2009 kwamen grote delen van het programma gereed, de uiteindelijke implementatie zal plaats vinden binnen het kader van het reeds genoemde *Lifelab*.

De uiteindelijke archivering van de HSN-database zal plaats vinden binnen een MySQL-omgeving. Dit cluster bevindt zich in de ontwikkelfase. Hetzelfde geldt voor de cluster RELEASE. De in appendix E genoemde releases zijn semi-automatisch samengesteld en gecontroleerd. De hiervoor gemaakte programma's kunnen als het begin van dit cluster beschouwd worden. Met de 'HSN download service' is het mogelijk rechtsreeks via de HSN-website databestanden te downloaden door middel van een inlogprocedure.

5 Promotionele activiteiten, lezingen en publicaties

Naast het werk dat in direct verband staat met de database werden er activiteiten ontwikkeld om de bekendheid van de database in binnen- en buitenland te vergroten. De eigen website (<http://www.iisg.nl/~hsn>) is één van de middelen daartoe; deze site werd in 2010 13.165 keer bezocht (84.449 hits). Naast de eigen website en die van het *Life Courses in Context* project (<http://www.lifecourses-incontext.nl>), welke in mei 2004 de lucht inging, is de HSN sinds december 2005 ook verantwoordelijk voor de vernieuwde website van de *International Commission for Historical Demography* (ICHD). Deze website is te vinden onder het adres <http://www.historicaldemography.net> en biedt naast algemene informatie over de ICHD ook informatie over internationale congressen, publicaties en links met betrekking tot de historische demografie. De LCC-website genereerde 3.265 visits (10.539 hits); de ICHD-website 8.979 (30.171 hits).

Gedurende het verslagjaar werden er 57 lezingen gehouden en papers gepresenteerd in binnen- en buitenland (zie appendix C voor een overzicht van alle 'HSN-lezingen'). Het aantal HSN-gerelateerde gepubliceerde artikelen kwam dit jaar uit op 24 (voor een overzicht van alle 'HSN-publicaties', zie appendix B), waaronder de dissertaties van Richard Zijdeman en Sumedha Gupta. Het aantal lezingen is nog nooit zo groot geweest, zoals afbeelding 7 laat zien. De stijging kwam vooral door het opgang komen van het LINKS project binnen welk kader zeventien lezingen werden gegeven.

Afbeelding 7 Ontwikkeling van het aantal lezingen en publicaties, 1991-2010

Zoals gebruikelijk was de HSN met vijf lezingen weer goed vertegenwoordigd op de *Social Science History Association Conference*, die dit jaar in Chicago werd gehouden. Hieraan voorafgaand organiseerde de HSN binnen het kader van het Internationaliseringsproject een vierde workshop ‘Historical Longitudinal Databases’. Verder vond in Amsterdam dit jaar het *21st International Congress of Historical Sciences* plaats. Andere bijeenkomsten waar de HSN goed naar voren kwam, waren de *Annual Meeting of the Population Association of America* in Dallas en de *8th European Social Science History Conference* in Gent. Op 26 november werd op het Internationaal Instituut voor Sociale Geschiedenis in Amsterdam het halfjaarlijkse CATCH Symposium gehouden onder de titel *LINKS: Reconstructing Historical Families*.

6 Personeel

De HSN staat onder leiding van Kees Mandemakers. Het dagelijkse werk in de archieven en op kantoor stond vanaf juni weer onder leiding van Jaap Bording. Ook Marja Koster kwam opnieuw in dienst van de HSN. De coördinatie met de stuurgroep en de onderzoeksafdeling van het IISG werd verzorgd door Karin Hofmeester.

Bij het LINKS-project zijn er vier personen betrokken: Omar Azouguagh (ontwikkelaar), Gerrit Bloothoofd en Frank Bosmans (beiden door middel van een vrijstelling bij resp. de Universiteit Utrecht en It Tresoar) en Kees Mandemakers die voor de helft van zijn werktijd aan het LINKS-project is verbonden. Cor Munnik is als ontwikkelaar in dienst gekomen ten behoeve van het alfab project.

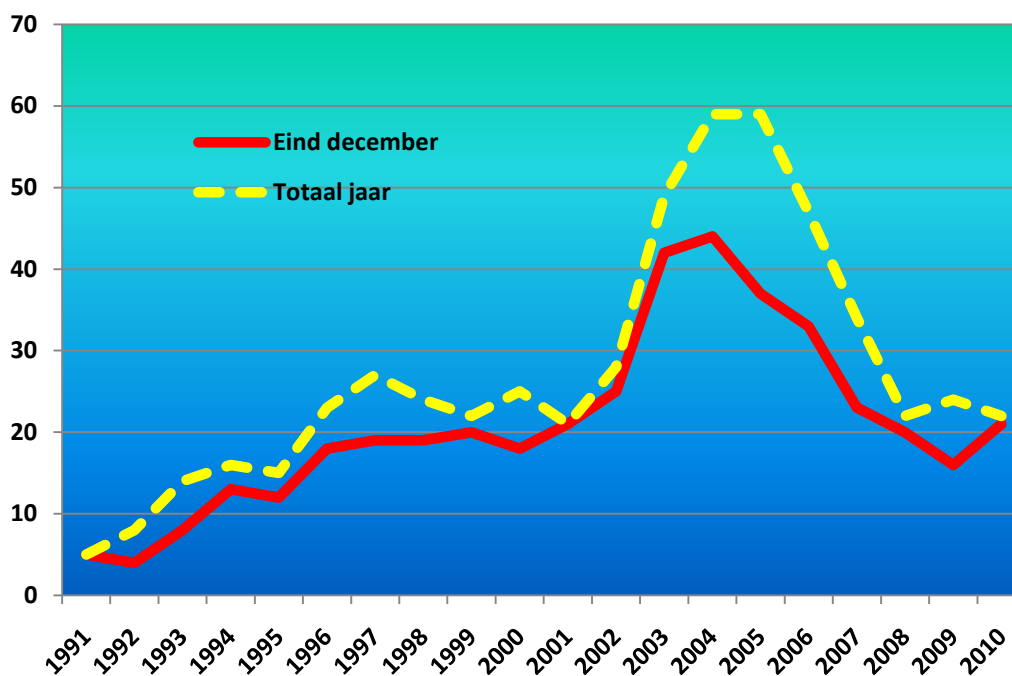
Voor het werk in de archieven en op het kantoor stonden er in totaal negen gesubsidieerde arbeidsplaatsen ter beschikking (drie ID- en zes WIW-plaatsen). Van de WIW-plaatsen waren er vier gesitueerd op het IISG en twee extern. Van de ID-plaats bestaat er één in samenwerking met het Sociaal Historisch Centrum voor Limburg. De HSN telde aan het eind van het jaar direct en in samenwerking met andere instellingen een personeelsbezetting van eenëntwintig personen, vijf meer dan in 2009. In totaal werkten er in 2010 tweeëntwintig personen; hieronder één persoon die op vrijwillige basis bij de HSN werkzaam was en één stagiaire.

Er kwamen dit jaar zes nieuwe personen in dienst, voornamelijk vanwege het project *Linking Historical Lives*.

De invulling was als volgt:

O. Azouguagh MSc.	1,0 fte	jan.	-	dec.
J. Bartman	0,4 fte	jan.	-	dec.
dr. G. Bloothoofd	0,4 fte	jan.	-	dec.
drs. J. Bording	1,0 fte	juni	-	dec.
F. Bosmans	0,1 fte	jan.	-	dec.
W. Commandeur	0,3 fte	jan.	-	dec.

H.J. van Eijden	0,8 fte	jan.	-	dec.
H. Emmers	0,7 fte	jan.	-	dec.
H. van der Gaauw	0,8 fte	jan.	-	dec.
B. Gül	0,8 fte	jan.	-	dec.
drs. J. van Hees	0,2 fte	jan.	-	dec.
W. Hofman	0,4 fte	okt.	-	dec.
prof. dr. K. M. Hofmeester	0,1 fte	jan.	-	dec.
drs. M. Koster	0,6 fte	juni	-	dec.
prof. dr. C.A. Mandemakers	1,0 fte	jan.	-	dec.
drs. B. Mouwes	0,8 fte	jan.	-	dec.
drs. C. Munnik	1,0 fte	okt.	-	dec.
drs. C. Reilink	0,1 fte	okt.	-	dec.
drs. R. Wasser	1,0 fte	jan.	-	dec.
N. van der Wel	0,6 fte	jan.	-	febr.
S. Willemsen	0,4 fte	okt.	-	dec.
F. Zaagsma	0,6 fte	jan.	-	dec.

Afbeelding 8 Ontwikkeling van het aantal medewerkers van de HSN, 1991-2010.

7 Bestuur HSN

Prof dr. H.B.G. Ganzeboom werd herbenoemd voor een periode van vijf jaar. Prof. dr. A. F. Heerma van Voss trad wegens andere werkzaamheden terug als bestuurslid.

Het bestuur bestond eind 2010 uit de volgende personen (tussen haken het jaar van aftreden):

Prof. dr. H.B.G. Ganzeboom, Vrije Universiteit Amsterdam, voorzitter (2013)
Prof. dr. F.W.A. van Poppel, Nederlands Interdisciplinair Demografisch Instituut (NIDI), Universiteit Utrecht, secretaris (2012)
Dr. H. Bras, Radboud Universiteit Nijmegen, lid (2011)
Prof. dr. J. Kok, Radboud Universiteit Nijmegen, IISG, lid (2011)
Prof. dr. M.H.D. van Leeuwen, Universiteit Utrecht, IISG, lid (2010)
Prof. dr. J.M.W.G. Lucassen, Vrije Universiteit Amsterdam, IISG, lid (2014)
Dr. I. Maas, Universiteit Utrecht, lid (2011)

Ambtelijk secretaris: prof. dr. C.A. Mandemakers

Het bestuur vergaderde op 8 maart, 5 juli en 11 oktober 2010. Het belangrijkste agendapunt was de voortgang van de verschillende projecten.

8 Stuurgroep HSN

De stuurgroep van de HSN is de besluitvormende instantie betreffende de uitvoering van de werkzaamheden van de HSN. De stuurgroep is ingesteld in verband met de inpassing van de HSN binnen de structuur van het IISG en de uitvoering van de werkzaamheden in verband met de NWO-investeringsubsidies.

De stuurgroep bestaat uit de leden van het bestuur van de HSN (zie par. 7) en namens het IISG prof. dr. M. van der Linden, hoofd van de onderzoeksafdeling van het IISG waar de HSN onderdeel van uitmaakt. Secretaris van de stuurgroep is prof. dr. K.M. Hofmeester. De stuurgroep wordt geadviseerd door prof. dr. C.A. Mandemakers, hoofd van de HSN. De stuurgroep vergaderde op 8 maart, 5 juli en 11 oktober 2010.

9 Wetenschappelijke Raad van Advies

De Wetenschappelijke Raad van Advies heeft als taak ‘gevraagd en ongevraagd advies te verlenen’ aan het stichtingsbestuur. Voorzitter is prof. dr. J. Dronkers. Gedurende 2010 waren er diverse informele contacten.

De Raad bestaat uit de volgende personen:

Dr. P.K. Doorn, directeur DANS
Prof. dr. J. Dronkers, Universiteit Maastricht
Prof. dr. M.G.J. Duijvendak, RU Groningen
Prof. dr. H. van Dijk, em. hoogleraar EU Rotterdam
Prof. dr. W.Th.M. Frijhoff, em. hoogleraar VU Amsterdam
Prof. dr. J. Gierveld, em. hoogleraar VU Amsterdam
Prof. dr. J. Goudsblom, em. hoogleraar Universiteit van Amsterdam
Prof. dr. A. F. Heerma van Voss, Universiteit Utrecht, IISG
Prof. dr. H. Knippenberg, em. hoogleraar Universiteit van Amsterdam
Prof. dr. P.Th. van de Laar, EU Rotterdam
Dr. A.J. Lever, directeur Centraal Bureau voor Genealogie (CBG)
Prof. dr. C.H. Mulder, Universiteit van Amsterdam
Prof. dr. J. Plantenga, Universiteit Utrecht
Prof. dr. F. N. Stokman, hoogleraar RU Groningen
Prof. dr. W.C. Ultee, em. hoogleraar Radboud Universiteit Nijmegen
Prof. dr. J.L. van Zanden, Universiteit Utrecht

10 International Advisory Board

De HSN wordt geadviseerd door de International Advisory Board die jaarlijks bijeenkomt. Nieuw in de raad was prof. dr. K.R. Smith (University of Utah) als opvolger van prof. dr. G. Mineau (University of Utah). Voorzitter van de Board is prof. dr. A. Brändström, opvolger van prof. dr. S. Ruggles die aan het eind van het jaar de board verliet.

De samenstelling van de raad was in 2010 als volgt:

Prof. dr. A. Brändström University of Umeå, director Demographic Database Umeå
Prof. dr. K. Inwood, University of Guelph
Prof. dr. K. Matthijs, Catholic University of Leuven
Prof. dr. S. Ruggles, Minnesota University, director Minnesota Population Center
Prof. dr. K.R. Smith (University of Utah)

De raad kwam op 21 november 2010 bijeen te Chicago tijdens de jaarlijkse conferentie van de *Social Science History Association* (SSHA). Aan de orde kwamen de diverse projecten van de HSN en de toekomst van de HSN.

APPENDIX A. Privacy reglement HSN

Reglement ter regeling van de bescherming van gegevens in eigendom van de Stichting Historische Steekproef Nederlandse Bevolking, zoals vastgesteld op haar bestuursvergadering van 25 september 2002.

Het reglement is aangemeld bij het College Bescherming Persoonsgegevens en daaar geregistreerd onder nummer M1117501.

De Stichting Historische Steekproef Nederlandse Bevolking (hierna HSN) is gevestigd te Utrecht (Stichtingenregister Kamer van Koophandel, dossiernummer: S 183871).

De verplichting tot dit reglement is bepaald onder artikel 5 van de Statuten van de HSN en onder de Wet Bescherming Persoonsgegevens (Wet van 3 juli 2000 Staatsblad 302, artikel 27). Van de uitzondering op deze verplichting voor wetenschappelijke data-bestanden met een archiefbestemming (KB van 7 mei 2001, Staatsblad 250, art. 29) wordt geen gebruik gemaakt.

Het bestuur van de Historische Steekproef Nederlandse bevolking heeft het Internationaal Instituut voor Sociale Geschiedenis (hierna IISG) te Amsterdam gemachtigd de gegevens - in overeenstemming met de hierna opgenomen artikelen - te beheren en toegankelijk te maken voor wetenschappelijk onderzoek.

Het reglement is onderverdeeld in drie hoofdstukken

- A Doel en aard van de gegevensverzameling
- B Beheer van de gegevensverzameling
- C Ter beschikkingstelling van de gegevensverzameling

A Doel en aard van de gegevensverzameling

1. Doel van de stichting is a) het verzamelen en beheren van gegevens over een steekproef uit de Nederlandse bevolking en b) het bevorderen van het gebruik van deze gegevens voor wetenschappelijke doeleinden.
2. Onder gegevens van de Stichting HSN worden alle gegevens verstaan die binnen de doelstelling van deze stichting en onder verantwoordelijkheid van de Stichting worden verzameld. Dit zijn 'gegevens over een steekproef uit de Nederlandse bevolking, zoals die gevonden kunnen worden in de akten van de burgerlijke stand, het bevolkingsregister en overig historisch bronnenmateriaal', statuten HSN, artikel 2, lid a.
3. Er wordt een onderscheid gemaakt tussen openbare gegevens en niet- openbare gegevens.
4. Openbare gegevens zijn alle gegevens die niet vallen onder de bepalingen van de Wet Bescherming Persoonsgegevens en zonder enige beperking van welke aard dan ook in openbare archiefbewaarplassen [zoals bedoeld in artikel 1, lid f van de Archiefwet 1995, Stbl. 276] kunnen worden geraadpleegd.

5. Niet-openbare gegevens zijn alle gegevens die niet vallen onder de genoemde in artikel 4 van dit reglement en die zijn verzameld binnen de doelstellingen van de stichting (zie art. 1 en 2). Het verzamelen en beheer van deze gegevens gebeurt in overeenstemming met artikel 9, lid 3, artikel 23, lid 2 en artikel 44, lid 1 van de Wet Bescherming Persoonsgegevens.

B Beheer van de gegevensverzameling

6. Het IISG is verantwoordelijk voor de verzamelde en bewerkte gegevens. Die verantwoordelijkheid behelst de dagelijkse zorg voor en het beheer van de gegevensverzameling en gegevensbewerking. Het IISG leeft de wettelijke regels en de voorschriften uit dit privacyreglement ter bescherming van de persoonlijke levenssfeer nauwkeurig na.
7. Het hoofd van de HSN heeft de bevoegdheid namens het IISG overeenkomsten met archieven of andere instellingen af te sluiten waarin voor de verkrijging van de gegevens, zoals bedoeld in artikel 5 en 6, nadere voorwaarden worden gesteld betreffende het beheer en de ter beschikkingstelling van de gegevens.
8. Het elektronische bestand is alleen toegankelijk voor het hoofd ICT van het IISG, het hoofd van de HSN, de database-administrator(s) en database-programmeur(s) van de HSN of een door het hoofd van de HSN voor een specifieke taak aan te wijzen persoon. Het systeem is verdeeld in drie gedeelten met verschillende toegangsrechten:
  - a) Het invoergedeelte, dat is daar waar het ingevoerde materiaal wordt samengebracht, het administratieve beheer over de gegevens wordt gevoerd en controles op het materiaal plaats vinden. Dit gedeelte is naast de al genoemde functionarissen ook toegankelijk voor de archiefcoördinatoren van de HSN, dat zijn de personen die verantwoordelijk zijn voor de goede afhandeling van het in te voeren materiaal.
  - b) Het centrale gedeelte waarin de gegevens van de verschillende bronnen met elkaar worden vergeleken, geïntegreerd, gestandaardiseerd en waar nodig geanonimiseerd.
  - c) Het gedeelte met de voor onderzoek gereed gemaakte datasets. Dit gedeelte van de database kan door het hoofd van de HSN ook worden opengesteld voor in pandige onderzoekers.
9. Het papieren archief wordt achter gesloten deuren bewaard en is uitsluitend toegankelijk op HSN-identificatienummer. De werkruimtes waarin deze archieven zijn geplaatst, bevinden zich in het niet-publieke gedeelte van het gebouw en zijn uitsluitend toegankelijk door middel van een deurcode. Het papieren archief is - na invoer van het materiaal - uitsluitend bestemd voor controle- en beheersdoeleinden en toegankelijk voor het hoofd van de HSN, de archiefcoördinatoren en voor het beheer van dit archief door het hoofd HSN aangewezen personen.
10. De server met de harde schijf waarop de elektronische gegevens van de HSN worden geparkeerd bevindt zich in een afgesloten ruimte in het niet-publieke gedeelte van het gebouw, uitsluitend toegankelijk op deurcode.
11. Back-ups van het elektronische bestand worden bewaard in de kluis van het IISG en een door het hoofd van de HSN nader te bepalen plaats buiten het gebouw van het IISG. Deze plaats voldoet minimaal aan dezelfde voorwaarden betreffende de bescherming van de privacy.

C Ter beschikkingstelling van de gegevens

12. De gegevens zijn alleen toegankelijk voor wetenschappelijk onderzoek, zoals bedoeld in artikel 2, lid b van de statuten van de HSN. Onderzoekers die hiervan gebruik maken zullen een daartoe dwingende verklaring moeten ondertekenen. Pas na ondertekening is het hoofd HSN gemachtigd de desbetreffende gegevens vrij te geven.
13. Niet-openbare gegevens zoals omschreven in artikel 6 worden alleen ter beschikking gesteld in geanonimiseerde vorm. Voor gebruikers van een dataset die niet-openbare gegevens omvat, bevat de in artikel 12 genoemde verklaring een bepaling dat ze de anonimiteit van deze gegevens zullen respecteren.
14. Tegen een weigering van het hoofd HSN om bepaalde gegevens uit de HSN-database voor onderzoek of onderzoekers ter beschikking te stellen is beroep mogelijk bij de stichting HSN.
15. De Wet Bescherming Persoonsgegevens geeft in de artikelen 35 en 36 bepalingen betreffende het inlichten van eventuele belanghebbenden over de geregistreerde gegevens en de mogelijkheid voor verbetering van persoonlijke gegevens. In de geciteerde artikelen wordt van die verplichting in een aantal gevallen vrijstelling verleend, onder meer voor historisch onderzoek. De HSN maakt gebruik van die vrijstelling.
16. Verzoeken van belanghebbenden om informatieverstrekking zullen door het hoofd van de HSN worden behandeld. Het hoofd HSN toetst het verzoek aan dit reglement en de wetgeving. Tegen een weigering van het hoofd HSN om belanghebbenden inzage te geven in HSN-gegevens is beroep mogelijk bij de stichting HSN.

APPENDIX B. Publicaties in relatie met de HSN

2010

- 248 Peter Ekamper, Frans van Poppel, Coen van Duin & Kees Mandemakers, 'Heatwaves and Cold Spells and their Effect on Mortality: an Analysis of Micro-Data for the Netherlands in the Nineteenth and Twentieth Centuries', *Annales de Démographie Historique* (2010), 2, 55-104
- 247 Gerrit Bloothoofd, Kees Mandemakers, Leendert Brouwer & Matthijs Brouwer, 'Data mining in the (historic) Civil Registration of The Netherlands from 1811 - present', *Proceedings CNRS-INSHS Workshop "Family name between socio-cultural feature and genetic metaphor. From concepts to methods"*, Paris, 8 pp.
- 246 Richard L. Zijdeman & Paul S. Lambert, 'Measuring social structure in the past. A comparison of historical class schemes and occupational stratification scales on Dutch 19th and early 20th century data', *Belgisch Tijdschrift voor Nieuwste Geschiedenis*, 40 (2010), 1-2, 111-141.
- 245/
244 Koen Matthijs, Bart van de Putte, Jan Kok & Hilde Bras, *Leven in de Lage Landen. Historisch-demografisch onderzoek in Vlaanderen en Nederland*. Acco: Leuven/Den Haag 2010, met hierin de volgende artikelen:
- Frans van Poppel, Peter Tammes & Niels Schenk, 'Opgroeien in de stad en op het platteland. Verschillen in de gezinssituatie van kinderen in de late negentiende en vroeg twintigste eeuw', 53-72.
  - Bianca Suanet & Hilde Bras, 'De rol van de huwelijksplaats. Gemeentelijke context en huwelijkssluiting in negentiende- en begin twintigste-eeuws Nederland', 121-141.
- 243 Hilde Bras, Aart C. Liefbroer & Cees H. Elzinga, 'Standardization of Pathways to Adulthood? An Analysis of Dutch Cohorts Born Between 1850 and 1900', *Demography* 47 (2010), 4, 1013-1034.
- 242 Marco H.D. van Leeuwen & Ineke Maas, 'Historical studies of social mobility and stratification', *Annual Review of Sociology*, 36 (2010), 429-451.
- 241 Jan van Bavel & Jan Kok, 'Uitstel en afstel van ouderschap tijdens het interbellum in Nederland', in: Jan Kok & Jan van Bavel (eds.), *De levenskracht der bevolking. Sociale en demografische kwesties in de Lage Landen tijdens het interbellum*. Leuven: Universitaire Pers Leuven 2010, 197-227.
- 240 Nies Huijsmans, 'Hoe geschikt is de Genlias index als invoer voor CATCH project LINKS', *Nieuwsbrief Genlias* 6 (2010), 2, 3-4.
- 239 Ineke Maas & Richard Zijdeman, 'Beyond the local marriage market. The influence of modernization on geographical heterogamy', *Demographic Research*, 23 (2010), 33, 933-962.
- 238 Jan Kok & Kees Mandemakers, 'A Life-Course Approach to Co-Residence in the Netherlands, 1850-1940', *Continuity and Change* 25 (2010), 2, 285-312.

- 237 Peter Ekamper, Christel Faes & Frans van Poppel, 'Vrijers die van verre komen, zijn te schromen. Geografische homogamie van huwelijkspartners, 1812-1922', *Mens en Maatschappij* 85 (2010), 4, 380-404.
- 236 Jan Kok, Kees Mandemakers & Dirk Damsma, 'Atrophied Hearts? Partner Choice and Social Reproduction of Farmers in the North-Western Part of the Netherlands in the 19th and Early 20th Century', in: Marie-Pierre Arrizabalaga, Ioan Bolovan, Marius Eppel, Jan Kok & Mary Louise Nagata (eds.), *Many Paths to Happiness? Studies in Population and Family History A Festschrift for Antoinette Fauve-Chamoux*. Aksant: Amsterdam 2010, 362-387.
- 235 Wiebke Schulz & Ineke Maas, Studying historical occupational careers with multilevel growth models, *Demographic Research*, 23 (2010), 24, 669-696.
- 234 Sumedha Gupta, *The Study of the Impact of Early Life Conditions on Later Life Events. A look across the individual's lifecourse*. Dissertatie Vrije Universiteit Amsterdam, 31 mei 2010, 247 pp.
- 233 Gruppo formato per la ricerca genealogia del comune di Druogno, Alfons Ravelli & Ida Verlaan, 1. DVD: 'I Nostri Antenati. Il Film'. 2. DVD: 'L'Informazione'. Amersfoort, 2010.
- 232 Maarten Lindeboom, France Portrait & Gerard van den Berg, 'Long-run Effects on Longevity of a Nutritional Shock early in Life: The Dutch Potato Famine of 1846-1847', *Journal of Health Economics*, 29 (2010), 5, 617-629.
- 231 Richard L. Zijdeman, *Status attainment in the Netherlands, 1811-1941*. Dissertatie Universiteit Utrecht, 23 april 2010, 176 pp.
- 230 Jan van Bavel & Jan Kok, 'A mixed effects model of birth spacing for pre-transition populations. Evidence of deliberate fertility control from nineteenth century Netherlands', *History of the Family. An International Quarterly* 15 (2010), 2, 125-138.
- 229 Peter Tammes, 'Jewish-Gentile intermarriage in pre-war Amsterdam', *The History of the Family* 15 (2010), 3, 298-315.
- 228 Ulbe Bosma, *Indiëgangsters. Verhalen van Nederlanders die naar Indië trokken*. Amsterdam: Bert Bakker 2010, 333 pp.
- 227 Richard Zijdeman & Ineke Maas, 'Assortative mating by occupational status during early industrialization', *Research in Social Stratification and Mobility*, 28 (2010), 4, 395-415.
- 226 Jan van Bavel & Jan Kok, 'Pioneers of the Modern Lifestyle? Childless Couples in the Early Twentieth-Century Netherlands', *Social Science History* 34 (2010), 1, 47-72.
- 225 Hilde Bras, Jan Kok & Kees Mandemakers, 'Sibship Size and Status Attainment Across Contexts: Evidence from the Netherlands, 1840-1925', *Demographic Research* 23 (2010), 4, 73-104.

2009

224 Onno W.A. Boonstra, 'De daling van het analfabetisme. Een regionale analyse over de periode 1775-1900', in: Onno Boonstra & Anton Schuurman (eds.), *Tijd en ruimte. De toepassing van GIS in de alfawetenschappen*. Utrecht 2009: Matrijs, 62-73.

223 Angelique Janssens, 'Gendering the first fertility decline, 1830-1960', in: Michel Oris, Guy Brunet, Virginie De Luca Barrusse and Danielle Gauvreau (eds.), *Une démographie au féminin – A Female Demography. Risques et opportunités dans le parcours de vie – Risks and Chances in the Life Course*. Bern: Peter Lang, 2009, 199-219.

222/

220 V.N. Vladimirov & M.H.D. van Leeuwen (eds.), *Sozdaniye HISCO i issledovaniya professional'noi i sotsial'noi mobil'nosti*. [Historical occupational studies: occupations and occupational mobility in Russia]. Barnaul University Press 2009, 293 pp.

Hierin de volgende artikelen:

- M. H. D. van Leeuwen & I. Maas, 'Endogamiya i sotsial'nyi klass v istorii: obzor' [Endogamy and social class in history: an overview], 193-220.
- Richard L. Zijdeman & Kees Mandemakers, 'Rol' srednego obrazovaniia v mezhpokolenom perekhode professional'nogo statusa v Niderlandakh 1865-1940 gg.' [The Role of Secondary Education in Intergenerational Transfer of Occupational Status, the Netherlands, 1865-1940], 221-252.
- J. Kok & H. Delger, 'Uspekhi ili otbor? Vliianie migratsii na professional'nuiu mobil'nost' v gollandskoi provintsii v 1840-1950 gg.' [Success or Selection? The Effect of Migration on Occupational Mobility in a Dutch Province, 1840-1950], 253-292.

219/

213 Kees Mandemakers, Jan Kok & Hilde Bras (eds.), 'De Historische Steekproef Nederland (HSN). Van geboortebank tot collaboratory'. Themanummer *Tijdschrift voor Sociale en Economische Geschiedenis* 6 (2009), 4, 186 pp. Hierin de volgende artikelen:

- Jan Kok, Kees Mandemakers & Hilde Bras, 'Van geboortebank tot collaboratory. Een reflectie op twintig jaar dataverzameling en onderzoek met de HSN', 3-36.
- Frans van Poppel, Jona Schellekens & Evelien Walhout, 'Oversterfte van jonge meisjes in Nederland in de negentiende en eerste helft twintigste eeuw', 37-69.
- Mattijs Vandezande & Koen Matthijs, 'Sibling en scholing. Het effect van geslacht en van gezinssamenstelling op geletterdheid in Nederland in de tweede helft van de negentiende eeuw', 70-86.
- Angelique Janssens, 'De rol van vrouwen in de eerste demografische transitie in Nederland. Een vergelijking van twee textielsteden', 87-114.
- Jan Kok & Kees Mandemakers, "'Je zoudt maar last van mij hebben". Verwanten in het Nederlandse huishouden, 1860-1940', 139-165.
- Jan Kok & Hilde Bras, 'Uitzwermen of samenklitten? De ruimtelijke spreiding van broers en zussen over stad en land van Noord-Holland, 1850-1940', 115-138.

- 212 Ulbe Bosma, 'European colonial soldiers in the Nineteenth-Century. Their role in white global migration and settlerdom', *Journal of Global History* 4 (July 2009), 2, 317-336.
- 211 Jan van Bavel & Jan Kok, 'The impact of differential socialization on the intergenerational transmission of age at marriage. Rural Holland 1850-1940', *Working paper of the Scientific Research Community Historical Demography* WOG/HD/2009/10 (2009), 1-16.
- 210 Ruben van Gaalen & Frans van Poppel, 'Long-term changes in the living arrangements of children in the Netherlands', *Journal of Family Issues* 30 (May 2009), 5, 653-669.
- 209 Ulbe Bosma, 'Nederlands Nieuw-Guinea en de late *empire builders*', *Tijdschrift voor Sociale en Economische Geschiedenis* 6 (2009), 3, 2-25.
- 208/
207 Jan Kok & Jan van Bavel, 'Social control and the intergenerational transmission of the age at marriage, rural Holland 1850-1940', *Population-E* 64 (2009), 343-360.
Jan Kok & Jan van Bavel, 'Contrôle social et transmission intergénérationnelle de l'âge au mariage en Hollande rurale de 1850 à 1940', *Population-F* 64 (2009), 379-396.
- 206 Peter Ekamper, Frans van Poppel, Coen van Duin & Joop Garssen, '150-years of temperature-related excess mortality in the Netherlands', *Demographic Research* 21 (2009), 385-426.
- 205 Bart Van de Putte, Frans van Poppel, Sofie Vanassche, Maria Sanchez, Svetlana Jidkova, Mieke Eeckhaut, Michel Oris & Koen Matthijs, 'The Driving Forces Behind the New Marriage Pattern. The Trend toward Age Homogamy in 19th-Century Western Europe', *Journal Marriage and Family* 71 (December 2009), 1234-1253.
- 204 Kees Mandemakers, 'Grote historische databestanden en de disseminatie van gegevens', *Archievenblad* 113 (2009), 9, 32-35.
- 203 Onno Boonstra, 'Regionale verschillen in de daling van het analfabetisme in Nederland, 1775-1900', *Working paper of the Scientific Research Community Historical Demography*. Leuven: Centrum voor sociologisch Onderzoek (2009), 16 pp.
- 202 Frans van Poppel, 'Huwelijken tussen bloedverwanten', *Demos* 25 (2009), 8, 5-8.
- 201/
200 Marco H.D. van Leeuwen (ed.), *Social Mobility in History*, special issue van *Continuity and Change* 24, 3, met hierin de volgende artikelen:
- Marco H.D. van Leeuwen, 'Social Inequality and Mobility in History: Introduction', 399-419.
- Marco H.D. van Leeuwen, 'The next generation of historical studies on social mobility: some remarks', 547-560.

- 199 Kees Mandemakers, 'Toekenning subsidie voor LINKS', *Nieuwsbrief Genlias* 5 (2009), 1, 5-6.
- 198 Hilde Bras, Frans van Poppel & Kees Mandemakers, 'Relatives as spouses: Preferences and opportunities for kin marriage in a Western society', *American Journal of Human Biology* 21 (2009), 6, 793-804.
- 197 George Alter, Kees Mandemakers & Myron Gutmann, 'Defining and Distributing Longitudinal Historical Data in a General Way Through an Intermediate Structure', *Historical Social Research* 34 (2009), 1, 78-114.
- 196 Kees Mandemakers, *Waarom Jan en Cor met elkaar trouwden: Over grote historische databestanden, koudwatervrees en interdisciplinaire samenwerking* (Rede uitgesproken bij de aanvaarding van het ambt van bijzonder hoogleraar Grote historische databestanden aan de Faculteit der Historische en Kunstwetenschappen van de Erasmus Universiteit Rotterdam op donderdag 11 juni 2009), Aksant: Amsterdam 2009, 37 pp.
- 195 Frans W.A. van Poppel, Hendrik P. van Dalen & Evelien Walhout, 'Diffusion of a social norm: tracing the emergence of the housewife in the Netherlands, 1812–1922', *Economic History Review* 62 (2009), 1, 99–127.
- 194 Frans van Poppel, Roel Jennissen & Kees Mandemakers, 'Time trends in social class mortality differentials in The Netherlands 1820-1920: An assessment based on indirect estimation techniques', *Social Science History* 33 (2009), 2, 119-153.
- 2008
- 193/
- 184 Ineke Maas, Marco van Leeuwen en Kees Mandemakers (eds.), *Honderdvijftig jaar levenslopen. De Historische Steekproef Nederlandse bevolking*. Amsterdam: Amsterdam University Press 2009), *Mens en Maatschappij* Vol. 83, Boekaflevering, 240 pp. [Ineke Maas, Marco van Leeuwen en Kees Mandemakers, 'Honderdvijftig jaar levenslopen: een inleiding', 7-8], hierin de volgende artikelen:
- Kees Mandemakers, 'De database van de Historische Steekproef Nederlandse bevolking (HSN)', 9-14.
  - Hilde Bras, Aart Liefbroer en Cees Elzinga, 'Standaardisering van leefvormen? Trajecten naar volwassenheid van Nederlanders, 1850-1940', 15-50.
  - Jan van Bavel, Jan Kok en Theo Engelen, 'Hoge kinderloosheid tijdens het interbellum in Nederland. De rol van godsdienst, levensstandaard en economische crisis', 51-80.
  - Matthijs Kalmijn, 'Voorlopers in de echtscheidingsrevolutie. De relatie tussen echtscheiding en sociale klasse in de negentiende en vroeg-twintigste eeuw', 81-96.
  - Hans Knippenberg en Sjoerd de Vos, 'Vroege ontkerkelijking in Nederland. Een analyse van het geboortecohort 1850-1882', 97-126.
  - Onno Boonstra, 'Functioneel analfabetisme in Nederland, 1775-1900', 127-148.

- Richard Zijdeman en Kees Mandemakers, 'De rol van het gymasiaal en middelbaar onderwijs bij de intergenerationele overdracht van status, Nederland 1865-1940', 149-172.
  - Ineke Maas en Marco van Leeuwen, 'Van een dubbeltje naar een kwartje? Beroepsloopbanen van mannen en vrouwen in Nederland tussen 1865 en 1940', 173-202.
  - Frans van Poppel en Ruben van Gaalen, 'Sociale klasse, sociale mobiliteit en sterfte in Nederland, 1850-2007', 203-236.
- 183 Jan Kok en Kees Mandemakers, 'Free Choice from a Limited Supply. The Marriage Market in Two Dutch Provinces, 1840-1940', *Romanian Journal of Population Studies*, vol. 2, no 1, 82-104.
- 182 Marco van Leeuwen, *et al*, 'HISCO (Historical International Standard Classification of Occupation): construíndo uma codificação de ocupações para o passado brasileiro', *Revista da ABET* [Brazilian Journal of Labour Studies], vol 6, no 2, 166-181, July/December 2006 [published 2008].
- 181 Ulbe Bosma en Kees Mandemakers, 'Indiëgangers: sociale herkomst en migratiemotieven (1830-1950). Een onderzoek op basis van de Historische Steekproef Nederlandse bevolking (HSN)', *Bijdragen en Mededelingen Betreffende de Geschiedenis der Nederlanden*, vol 123, no 2, 162-184.
- 180 Marco van Leeuwen, *et al*, 'Grid Computing for Virtual Organizations: An E-Social Science Case Study', in: Goran D. Putnik and Maria M. Cunha (eds.), *Encyclopaedia of Networked and Virtual Organizations*, Hershey USA. Information Science Reference Publishers, 643-651.
- 179 Jan Kok en Hilde Bras, 'Clustering and Dispersal of Siblings in the North-Holland Countryside, 1850-1940.', *Historical Social Research-Historische Sozialforschung*, vol 33, no. 3, 278-300.
- 178 Frans van Poppel, met C. van Monden en Kees Mandemakers, 'Marriage timing over the generations', *Human Nature: an Interdisciplinary Biosocial Perspective*, vol 19, no 1, 7-22.
- 177 V. Vladimirov and M.H.D. van Leeuwen (eds.) *Istoricheskoe professiovedenie: istochniki, metody, tekhnologii analiza* [Studies on historical occupations: sources, methods, technology of analysis]. (Barnaul: Barnaul University Press 2008).
- 176 Jan Kok, 'Istochniki dlya istoricheskoy demografii Niderlandov XIX – nachala XX [Sources for historical demography of the Netherlands in the 19th and early 20th century] in: *ibid.*, 51-65.
- 175 Marco van Leeuwen en Ineke Maas, 'Izuchenie social'noj mobilnosti v proshlom' ["The study of social mobility in the past"], in: *ibid.*, 101-148.
- 174 Frans van Poppel en Ruben van Gaalen, 'The presence of parents and childhood survival: the passage of social time and differences by social class', in: T. Bengtsson and G.P. Mineau (eds.), *Kinship and demographic behavior in the past*, Dordrecht: Springer, 105-134. [International studies in population, vol. 7].

2007

- 173 J. Kok, 'Principles and prospects of the life course paradigm', *Annales de démographie historique* 2007, 1, 203-230.
- 172 M.H.D. van Leeuwen en I. Maas, 'Economische specialisering en veranderende sociale verhoudingen in de 19e en 20e eeuw. Een studie op basis van de Nederlandse volkstellingen en huwelijksakten', in: O.W.A. Boonstra, P.K. Doorn, M.P.M. van Horik, J.G.S.J. van Maarseveen en J. Oudhof (eds.), *Twee eeuwen Nederland geteld. Onderzoek met de digitale Volks- Beroeps- en Woningtellingen 1795-2001*. Den Haag: DANS en CBS, 2007, 181-205.
- 171 L. Lucassen, 'Deutsche Kaufleute und Wanderhändler in den Niederlanden in der zweiten Hälfte des 19. Jahrhunderts', in: Klaus J. Bade et al. (ed.), *Enzyklopädie Migration in Europa. Vom 17. Jahrhundert bis zur Gegenwart*. Paderborn, München, Wien, Zürich: Ferdinand Schöningh & Wilhelm Fink, 2007, 497-500.
- 170 O.W.A. Boonstra, P.K. Doorn, M.P.M. van Horik, J.G.S.J. van Maarseveen en J. Oudhof (eds.), *Twee eeuwen Nederland geteld. Onderzoek met de digitale Volks- Beroeps- en Woningtellingen 1795-2001*. Den Haag: DANS en CBS, 2007, 525 pp.
- 169 M. Schrover en J. van Lottum, 'Spatial concentrations and communities of immigrants in the Netherlands 1800-1900', *Continuity and Change* 22 (2007), 2, 215-252.
- 168 G. Alter, M. Dribe and F. van Poppel, 'Widowhood, family size and postreproductive mortality: a comparative analysis of three populations in nineteenth-century Europe', *Demography* 44 (2007), 4, 785-806.
- 167 R. van Gaalen en F. van Poppel, 'Leeftijd moeder bij eerste geboorte sinds 1850', *Demos* 23 (2007), 4, 7-8.
- 166 R. van Gaalen, *Solidarity and ambivalence in parent-child relationships*, (thesis Utrecht University 2007), 161 pp.
- 165 H. Bras en M. Neven, 'The Effects of Siblings on the Migration of Women in Two Rural reas of Belgium and The Netherlands, 1829-1940', *Population Studies*, 61(2007), 1, 53-71.
- 164 F. van Poppel & R. van Gaalen, 'Kinderen, gezinnen en familie', in: W. W. Koops, B. Levering en M. de Winter (ed.), *Het kind als spiegel van de beschaving; een moderne antropologie van het kind*. Amsterdam: SWP, 2007, 97-114.
- 163 M. van Leeuwen en I. Maas, 'Herhaald huwen: een historische studie naar heterogamie', in: T. van der Lippe, P. A. Dykstra, G. Kraaykamp en J. Schippers (eds.), *De maakbaarheid van de levensloop*. Assen: Van Gorcum, 2007, 43-58.
- 162 R. van Gaalen en F. van Poppel, 'Kinderen en de veranderingen in de gezinsstructuur in de afgelopen anderhalve eeuw', in: T. van der Lippe, P. A.

- Dykstra, G. Kraaykamp en J. Schippers (eds.), *De maakbaarheid van de levensloop*. Assen: Van Gorcum, 2007, 21-42.
- 161 H. Bras en M. Neven, 'Mariage et décohabitation dans deux sociétés rurales (XIXe-XXe siècles). Frères et sœurs : rivaux ou solidaires?', in: M. Oris, G. Brunet, E. Widmer en A. Bideau (eds.), *Les Fratries. Une démographie sociale de la germanité*. Bern: Peter Lang, 2007, 181-218.
- 160 F. van Poppel, P. Ekamper en H. van Solinge, 'Farmer looking for a wife. Marital behavior of the farming population in nineteenth-century Netherlands', in: H. Moerbeek, A. Niehof, J. van Ophem (eds.) *Changing families and their lifestyles*. Wageningen: Wageningen Academic Publishers, 2007, 51-76.
- 2006
- 159/
- 151 P. van de Laar, L. Lucassen en K. Mandemakers (red.), *Naar Rotterdam. Immigratie en levensloop in Rotterdam vanaf het einde van de negentiende eeuw* (Amsterdam 2006). Hierin de volgende bijdragen:
- K. Mandemakers (voorwoord), 'Levensloop in Rotterdam met de Historische Steekproef Nederlandse bevolking (HSN)'.
  - L. Lucassen, "'Toen zij naar Rotterdam vertrokken". Immigranten toen en nu (1870-2005)'.
  - G. van der Harst, 'Brabanders en Zeeuwen in het Rotterdamse straatbeeld. De verhuisgeschiedenis van de eerste generatie immigranten, 1870-1920'.
  - M. Chotkowski, "'Via het souterrain naar binnen". Dagelijkse contacten van Italiaanse migranten in Nederland, 1860-1940'.
  - H. Delger, 'Arbeidsmarkt en beroepsmobiliteit. Een onderzoek naar de opportuniteitsstructuur voor Duitse migranten in Rotterdam, 1870-1930'.
  - J. Kok, "'Eigen baas zijn, da's maar alles". Huwelijksmotivatie van Rotterdammers uit de tweede helft van de negentiende eeuw'.
  - P. van de Laar, 'Stadsruimte, stadsgeschiedenis en migratie'.
  - K. Mandemakers, 'De selectie van de onderzoekspersonen voor het project 'Determinanten Vestiging Immigranten' te Rotterdam'.
- 150/
- 148 L. Lucassen, D. Feldman en J. Oltmer (red.), *Paths of integration. Migrants in Western Europe (1880-2004)* (Amsterdam 2006). Hierin de volgende bijdragen:
- L. Lucassen, D. Feldman en J. Oltmer, 'Immigrant integration in Western Europe, then and now', 7-23.
  - M. Schrover, 'No more than a keg of beer. The coherence of German immigrant communities', 222-238.
  - L. Lucassen, D. Feldman en J. Oltmer, 'Drawing up the balance sheet', 283-296.
- 147 M. Chotkowski, *Vijftien ladders en een dambord. Contacten van Italiaanse migranten in Nederland, 1860-1940* (Amsterdam 2006). Handelseditie dissertatie.
- 146 G. van den Berg, M. Lindeboom en F. Portrait, 'Economic conditions early in life and individual mortality', *American Economic Review* 96 (2006), 290-302.

- 145 M. Schrover, 'Hetzelfde en toch een beetje anders' in: I. Strouken (red.), *Werken, werken, werken. Migratie en lokale geschiedenis* (Utrecht 2006).
- 144 J. Schellekens en F. van Poppel, 'Religious differentials in marital fertility in The Hague (the Netherlands) 1860-1909', *Population Studies* 60 (2006), 1, 23-38.
- 143 R.I. Woods, A. Løkke en F. van Poppel, 'Two hundred years of evidence-based perinatal care: late-fetal mortality in the past', *Archives of Disease in Childhood Fetal and Neonatal Edition* 91 (2006), 445-447.
- 142 K. Mandemakers, 'Building life course datasets from population registers by the Historical Sample of the Netherlands (HSN)', *History and Computing* 14 (2002, published 2006), 87-108.
- 141/
136 K. Mandemakers, L. Hollestelle en A. de Klerk (red.), 'Zeeuwen in beweging', themanummer *Zeeland. Tijdschrift van het Koninklijk Zeeuwsch Genootschap der wetenschappen* 15 (2006), 1. Inleidingen HSN-congres Middelburg, 27 mei 2005, hierin de volgende artikelen:
- K. Mandemakers, 'Levensloonderzoek in het verleden: de Historische Steekproef Nederlandse bevolking (HSN)', 3-8.
  - U. Bosma, 'Zeeuwen naar Indië tussen 1815 en 1940', 9-17.
  - H. Bras, 'Migratie en huwelijkssluiting van Zeeuwse vrouwen, 1850-1940. Broers en zusters: helpers of rivalen?', 18-32.
  - F. van Poppel en R. van Gaalen, 'Opgroeien in Zeeland. Veranderingen in de gezinsstructuur in Zeeland in de afgelopen anderhalve eeuw', 33-43.
  - I. Maas en M.H.D. van Leeuwen, 'Over dienstboden, landarbeidsters en andere werkende vrouwen. Beroepen van jonge vrouwen en hun moeders in de huwelijksakten van de Zeeuwse Burgerlijke Stand' 44-59.
- 135/
131 Y.-C. Chuang, T. Engelen en A.P. Wolf (red.), *Positive or preventive. Fertility developments in Taiwan and the Netherlands, 1850-1950* (Amsterdam 2006). Hierin de volgende bijdragen:
- J. Shepherd, I. Pan, J. Kok, C. Engel, T. Engelen en M. Brown, 'Group identity and fertility: an evaluation of the role of religion and ethnicity in the Netherlands and Taiwan'.
  - J. Kok, 'Sources for the historical demography of The Netherlands in the 19th and early 20th centuries'.
  - H. Gates, J. Kok en S. Wang, 'Burden or Opportunity? Illegitimate births in The Netherlands and Taiwan'.
  - J. Shepherd, J. Kok en Y.-H. Hsieh, 'Fertility and infant and early childhood mortality: some lessons on stopping behaviour from Taiwanese and Dutch cases'.
  - J. Kok, W.S. Wang en Y.-H. Hsieh, 'Marital fertility and birth control in rural Netherlands and Taiwan, 19th and early 20th centuries'.

130/

129 R. Derosas en F. van Poppel (red.), *Religion and the Decline of Fertility in the Western World* (Dordrecht 2006). Hierin onder meer de volgende bijdragen:

- J. Kok en J. van Bavel, 'Stemming the tide. Denomination and religiousness in the Dutch fertility transition, 1845-1945'.
- Jona Schellekens en Frans van Poppel, 'Religious differentials in marital fertility in The Hague (Netherlands), 1860-1909'.

128 J. Kok en M.H.D. van Leeuwen, 'Repliek: Bestaat de historische sociologie?' *Tijdschrift voor Sociologie* 27 (2006), 1, 94-96 naar aanleiding van een bespreking van hun boek *Genegenheid en gelegenheid. Twee eeuwen partnerkeuze en huwelijk* (Amsterdam 2005).

127 M. Schrover, 'Hidden Professions? Female 'placers' of domestic servants in nineteenth-century Dutch cities', in: Robert Beachy, Beatrice Craig en Alastair Owens (red.), *Women, business and finance in nineteenth-century Europe: rethinking separate spheres* (Oxford/New York 2006) 167-181.

2005

126 F. van Poppel & M. Schoonheim, 'Measuring cultural differences between religions using network data. An example based on nineteenth-century Dutch marriage certificates', *Annales de démographie historique* (2005), 1, 173-197.

125 M. van Leeuwen, I. Maas en A. Miles, *Marriage choices and class boundaries. Endogamy and social class in history* (Cambridge 2005).

124 F. van Poppel, I. Deerenberg, J. Wolleswinkel-Van den Bosch & P. Ekamper, 'Hoe lang leefden wij? Historische veranderingen in de levensduur en het doodsoorzakenpatroon', *Bevolkingstrends, statistisch kwartaalblad over de demografie van Nederland* 53 (2005), 3, 18-25.

123/

121 Speciaal supplement van *International Review of Social History* 50 (2005), hierin de volgende artikelen:

- M. van Leeuwen en I. Maas, 'Endogamy and social class in history: an overview', 1-24.
- H. Bras en J. Kok, "'They live in indifference together". Marriage mobility in Zeeland, The Netherlands, 1796-1922', 247-274.
- I. Maas en M. van Leeuwen, 'Total and relative endogamy by social origin: a first international comparison of changes in marriage choices during the nineteenth century', 275-195.

120 J. van Lottum en M. Schrover, 'De Choorstraat en de Lijnmarkt: multiculturele straten in het 19^e-eeuwse Utrecht', *Oud-Utrecht* (oktober 2005), 129-133.

119 M. Chotkowski, *Vijftien ladders en een dambord. Contacten van Italiaanse migranten in Nederland, 1860-1940* (Dissertatie Universiteit van Amsterdam, 2005).

- 118 F. van Poppel & A. Liefbroer, 'Living conditions during childhood and survival in later life - Study design and first results', *Historical Social Research* 30 (2005), 3, 265-285.
- 117/
- 113 J. Kok & Marco H.D. van Leeuwen (ed.), *Genegenheid en gelegenheid. Twee eeuwen partnerkeuze en huwelijk* (Amsterdam 2005). Hierin de volgende bijdragen:
- J. Kok en M. van Leeuwen, 'Genegenheid, gelegenheid en dwang: Twee eeuwen partnerkeuze en huwelijk in Nederland en Vlaanderen', 1-27.
  - M. van Leeuwen, I. Maas en K. Mandemakers, 'Het kiezen van een huwelijkspartner in Nederland 1840-1940. De rol van de familie', 63-84.
  - M. Schrover, 'Huwelijk, gender, migratie en integratie. Partnerkeuze van Duitsers in Utrecht in de negentiende eeuw', 135-158.
  - J. Kok en K. Mandemakers, 'Vrije keuze uit een beperkt aanbod. De huwelijksmarkt in Utrecht en Zeeland 1850-1940', 213-230.
  - D. Damsma & J. Kok, 'Ingedroogde harten? Partnerkeuze en sociale reproductie van de Noord-Hollandse boerenstand in de negentiende en vroeg-twintigste eeuw', 285-308.
- 112 J. Kok, K. Mandemakers & H. Wals, 'City nomads: changing residence as a coping, Amsterdam, 1890-1940', *Social Science History* 29 (2005) 1, 15-44.
- 111 J. Kok, "'Liever dood dan getrouwd". Verbroken verkeringen en verboden verhoudingen in Drenthe, 1909-1940', *Waardeel. Drents Historisch Tijdschrift* vol. 25, 1, 1-9.
- 110 L. Lucassen, 'Huwelijken van Duitse migranten in Nederland (1860-1940). De rol van herkomst, religie, beroep en sekse', *Tijdschrift voor Sociale en Economische Geschiedenis* 2 (2005), 2, 54-80.
- 109 U. Bosma, 'Het cultuurstelsel en zijn buitenlandse ondernemers. Java tussen oud en nieuw kolonialisme', *Tijdschrift voor Sociale en Economische Geschiedenis* 2 (2005), 2, 3-28.
- 108 J. van Bavel & J. Kok, 'The role of religion in the Dutch fertility transition: starting, spacing, and stopping in the heart of the Netherlands, 1845-1945', *Continuity and Change* 20 (2005), 2, 247-263.
- 107 F. van Poppel, M. Jonker & K. Mandemakers, 'Differential infant and child mortality in three Dutch provinces, 1812-1909', *Economic History Review* 58 (2005), 272-309.
- 2004
- 106 L. Lucassen, 'De selectiviteit van blijvers: een reconstructie van de sociale positie van Duitse migranten in Rotterdam (1870-1885)', *Tijdschrift voor Sociale en Economische Geschiedenis* 1 (2004), 2, 92-115.
- 105 H. Bras, 'Social change, the institution of service and youth: the case of service in the lives of rural-born Dutch women, 1840-1940', *Continuity and Change* 19 (2004), 2, 241-264.

- 104 M. Schrover, "De Duitse is immers tegenwoordig ook zeer galant voor Dames". Huwelijksgedrag van migranten in Nederland in de negentiende eeuw', *Bevolking en Gezin* 33 (2004), 2, 103-125.
- 103 M. van Leeuwen, I. Maas & A. Miles, 'Creating a Historical Standard Classification of Occupations (HISCO): an exercise in multi-national, interdisciplinary co-operation', *Historical Methods* 37 (2004), 4, 186-197.
- 102/
101 K. Mandemakers en L. Dillon, 'Best practices with large databases on historical populations', *Historical Methods* 37 (2004), 1, 34-38.
K. Mandemakers en L. Dillon, 'Best practices with large databases on historical populations', *History and Computing* 13 (2001, gepubliceerd 2004), 2, 207-216.
- 100/
98 Het tijdschrift *History of the family. An International Quarterly* 9 (2004), hierin de volgende artikelen:
- Th. Engelen, A. Knotter, J. Kok, R. Paping, 'Labor strategies of families: an introduction', 123-135.
- J. Kok, 'Choices and constraints in the migration of families: The central Netherlands, 1850-1940', 137-158.
- Th. Engelen, J. Kok, R. Paping, 'The family strategies concept: An evaluation of four empirical case studies', 239-251.
- 97 K. Mandemakers, 'De Historische Steekproef Nederlandse bevolking (HSN) en het project Life Courses in Context', *Bevolking en Gezin* 33 (2004), 1, 91-114.
- 96 J. van Bavel & J. Kok, 'Birth spacing in the Netherlands. The effects of family composition, occupation and religion on birth intervals, 1820-1885', *European journal of population* 20 (2004), 119-140.
- 2003
- 95 J. Kok, "Liever dood dan getrouwd". Verbroken verkeringen en verboden verhoudingen in Drenthe, 1909-1940', *Ex tempore. Verleden Tijdschrift* 22 (2003), 173-182.
- 94 L. Lucassen (ed.), *Eindverslag van het NWO-pioniersproject 'De determinanten van het vestigingsproces van immigranten in Nederland, 1860-1960'* (UVA Amsterdam dec. 2003), 41 pp.
- 93 M. Schrover, 'Living together, working together: concentrations amongst german immigrants in the Netherlands in the nineteenth century', *Continuity and Change* 18 (2003), 2, 263-285.
- 92 K. Mandemakers, 'Historische Steekproef Nederlandse bevolking (HSN)', *NEHA-bulletin* 17 (2003), 2, 22-30.

- 91 F. van Poppel, A. C. Liefbroer & J. Schellekens, 'Religion and Social Mobility in Nineteenth-Century The Hague', *Sociology of religion: a quarterly review*, vol. 64 (2003), 2, 247-272.
- 90 J. Kok, K. Mandemakers & H. Wals, "'Toen scharrelde ze met haar hele zoodje naar een derde-achterkamer". Verhuizen als bestaansstrategie, Amsterdam 1890-1940', *Tijdschrift voor Sociale Geschiedenis* 29 (2003), 333-360.
- 89 H. Bras & J. Kok, "'Naturally, Every Child Was Supposed to Work". Determinants of the Leaving Home Process in The Netherlands, 1850-1940', in: F. Van Poppel, M. Oris and J. Lee (ed.), *The Road to Independence. Leaving Home in Western and Eastern Societies, 16th-20th Centuries. Population, family and society* (Bern 2003), 403-450.
- 88 H. Delger, 'Chancen in Rotterdam. Eine Untersuchung der sozialen Mobilität zweier deutscher Migrantengruppen (1870-1879 und 1920-1929)', in: Angelika Eder (ed.), "Wir sind auch da!". Über das Leben von und mit Migranten in europäischen Großstädten (Hamburg 2003), 47-72.
- 87 M. Schrover, 'Wat is een Duitscher voor een vrouw? Gemengde huwelijken in de 19e eeuw', *Demos, bulletin over bevolking en samenleving* 19 (2003), aug., 58-59.
- 86 M. Schrover, 'De winkel van Sinkel. Duitse migranten in de 19e eeuw', *Demos, bulletin over bevolking en samenleving* 19 (2003), febr., 17-20.
- 85 K. Mandemakers, 'Historische Steekproef Nederlandse bevolking. Een database van negentiende- en twintigste eeuwse levensgeschiedenissen', *Archievenblad* 106 (2003), 18-21.
- 84 H. Bras, 'Maids to the city: migration patterns of female domestic servants from the province of Zeeland, The Netherlands (1850-1950)', *The History of the Family* 8 (2003), 217-246.
- 83/
82 Th. Engelen & J. Kok, 'Permanent celibacy and late marriage in the Netherlands, 1890-1960', *Population-E* 58 (2003), 1, 67-96.
Th. Engelen & J. Kok, 'Célibat définitif et mariage tardif aux Pays-Bas, 1890-1960', *Population-F* 58 (2003), 1, 69-102.
- 2002
- 81 F. van Poppel & K. Mandemakers, 'Sociaal-economische verschillen in zuigelingen- en kindersterfte in Nederland, 1812-1912', *Bevolking en Gezin* 31 (2002), 2, 5-40.
- 80 F. van Poppel & K. Mandemakers, 'Het geluk van borstvoeding. Regionale en sociaal-economische verschillen in kindersterfte, 1812-1912', *Index* 9 (2002), 10, 28-31.

- 79 K. Mandemakers, 'De Historische steekproef Nederlandse bevolking (HSN) en haarprojecten te Rotterdam', in: S. Boef-van der Meulen & W.J.H.M. van de Laar e.a. (red.), *Migranten en passanten. Voorbeelden uit een eeuwenlange geschiedenis* (Rotterdam 2002), 93-105.
- 78 M. Schrover, 'Registratie van vreemdelingen in het bevolkingsregister (1850-1920)', in: M. Schrover (red.), *Bronnen betreffende de registratie van vreemdelingen in de negentiende en twintigste eeuw*, (Den Haag 2002), 93-111.
- 77 F. van Poppel, J. Schellekens & A. C. Liefbroer, 'Religious differentials in infant and child mortality in Holland', *Population Studies* 56 (2002) 3, 277-290.
- 76 J. Kok, J.W. Adams, T. Ericsson and L.P. Moch, 'Autour du livre de Paul-André Rosental. Les sentiers invisibles: espaces, familles et migrations dans la France du XIXe siècle', *Annales de Démographie Historique* (2002) 2, 129-144.
- 75 J. Kok, L. Lucassen, A. B. Kasakoff & R. M. Schwartz, 'Autour du livre de C. Pooley et J. Turnbull. Migration and mobility in Britain since the XVIIIth century', *Annales de Démographie Historique* (2002) 2, 101-123.
- 74 C. Lesger, L. Lucassen & M. Schrover, 'Is there life outside the migrant network? German immigrants in 19th century Netherlands and the need for a more balanced migration typology', *Annales de Démographie Historique* (2002) 2, 29-50.
- 73 J. Kok, J.W. Adams & A. Kasakoff, 'Migration over the life course in XIXth century Netherlands and the American North. A comparative analysis based on genealogies and population registers', *Annales de Démographie Historique* (2002) 2, 5-27.
- 72 J. Kok, 'The challenge of strategy: A comment', *International Review of Social History* 47 (2002), 465-485.
- 71 M. Schrover, *Een kolonie van Duitsers. Groepsvorming onder Duitse immigranten in Utrecht in de negentiende eeuw* (Aksant Amsterdam 2002), 416 pp.
- 70 L. Heerma van Voss, *Why is there no socialism in The Netherlands? De Nederlandse arbeidersklasse in de twintigste eeuw*. (Aksant Amsterdam 2002), 27 pp. Inaugurale rede Universiteit Utrecht.
- 69 H. Bras, *Zeeuwse meiden. Dienen in de levensloop van vrouwen, ca. 1850-1950* (Aksant Amsterdam 2002), 262 p. Dissertatie Universiteit Utrecht.
- 68 M.H.D. van Leeuwen, I. Maas & A. Miles, *HISCO. Historical International Standard Classification of Occupations* (Leuven University Press Leuven 2002), 441 pp.
- 67 F. van Poppel & K. Mandemakers, 'Vaders op leeftijd', *Demos. Bulletin over bevolking en samenleving* 18 (2002), febr., 13-16.

- 66 L.J. Smits, G.A. Zielhuis, P.H. Jongbloet & F.W.A. van Poppel, 'Mother's age and daughter's fecundity. An epidemiological analysis of late 19th to early 20th century family reconstitution', *International Journal of Epidemiology* 30 (2002), 31, 349-358.
- 2001
- 65/
61 J. Frieswijk, L. Jansma, K. Mandemakers & B. Oosterhaven (red.), *Oer Fryske minsken / Over Friese mensen*. Themanummer *It Baeken* 63 (2001), nr. 3/4. Inleidingen HSN-congres Leeuwarden, 23 februari 2001, 96 pp., hierin de volgende artikelen:
- J. Frieswijk, L. Jansma, K. Mandemakers & B. Oosterhaven, 'Over Friese mensen', 137-138.
  - K. Mandemakers, 'Introductie op de Historische Steekproef Nederland', 139-145.
  - F. van Poppel & K. Mandemakers, 'Sterven in Friesland: Levensduur en sociale ongelijkheid in Friesland in de negentiende en vroeg-twintigste eeuw', 146-163.
  - I. Maas & M.H.D. van Leeuwen, 'Huwelijksmobiliteit in Friesland tussen 1850 en 1929', 164-178.
  - D. Gerritzen, 'Voornamen in Friesland. Over Friese namen, patroniemen en meernamigheid', 179-189.
- 60 L.J. Smits, P.H. Jongbloet, G.A. Zielhuis. 'Season of birth and reproductive performance. An analysis of family reconstitutions of 800 women born in the Netherlands at the end of the 19th century', *Chronobiology International* 18 (2001), 3, 525-539.
- 59 M. Schrover, 'Women and long distance trade migration in the nineteenth-century Netherlands' in, Pamela Sharpe (red.), *Women, gender and labour migration* (Londen 2001), 85-107.
- 58 K. Mandemakers, 'The historical sample of the Netherlands (HSN)', *Historical Social Research* 26 (2001), 4, 179-190.
- 57 M. Schrover, 'Maria en Rocco. Gemengde huwelijken en integratie in de negentiende eeuw.' *Jaarboek voor Vrouwengeschiedenis* 21 (2001) 81-100.
- 56 L. Lucassen, 'Het einde van een migratieregime: buitenlanders in Holland gedurende de negentiende eeuw', *Holland. Regionaal Historisch Tijdschrift* (2001), 3, 190-214.
- 55 M. Schrover, 'Immigrant business and niche formation in a historical perspective. The Netherlands in the nineteenth century', *Journal of Ethnic and Migration Studies* 27 (2001), 295-311.

2000

- 54 M. Schrover, 'Potverkopers, vijlenkappers, winkeliers en stukadoors. Nichevorming onder Duitse migranten in de negentiende-eeuwse stad Utrecht', *Tijdschrift voor Sociale Geschiedenis* 26 (2000), 4, 281-305.
- 53 J. Kok, 'Transities en trajecten. De levensloopbenadering in de sociale geschiedenis', *Tijdschrift voor Sociale Geschiedenis* 26 (2000), 3, 309-329.
- 52 K. Mandemakers, 'The Netherlands. Historical Sample of the Netherlands', in: P. Kelly Hall, R. McCaa & G. Thorvaldsen (ed.), *Handbook of International Historical Microdata for Population Research* (Minnesota Population Center Minneapolis 2000), 149-177.
- 51 M. Schrover, 'German communities in nineteenth-century Utrecht: Factors influencing the settlement process' *IMIS-Beitrage* 14 (2000), 45-74.
- 50 L. J. Smits, P. H. Jongbloet & G.A. Zielhuis, 'Fecundity of daughters born after short, intermediate, or long birth intervals. An analysis of family reconstitutions from the Netherlands, late 19th and early 20th century *Social Biology* 47 (2000), 18-33.

1999

- 49 L. Lucassen, 'Een kwestie van een lange adem. De determinanten van het vestigingsproces van immigranten in de Nederlandse samenleving, 1860-1960' *Facta* (1999), dec., 18-21.
- 48 J. Kok, 'Evaluatie: het onderzoek naar gezinsstrategieën,' in: *Ibidem*, 231-240.
- 47 J. Kok, 'Migratie als gezinsstrategie in midden-Nederland, 1850-1940', in: J. Kok, A. Knotter, R. Paping & E. Vanhaute, *Levensloop en levenslot. Arbeidsstrategieën van gezinnen in de negentiende en twintigste eeuw* (Groningen/Wageningen Nederlands Agronomisch Instituut 1999), 89-156.
- 46 L. Lucassen, 'Migranten in de archieven', *De Bovenkamer. Magazine van het Algemeen Rijksarchief* (1999), nr. 1, 13-16.

1998

- 45 L. J. Smits, G. A. Zielhuis, P. H. Jongbloet and H. Straatman, 'Seasonal variation in human fecundability, *Human Reproduction* 13 (1998), 3520-3524.
- 44 H. Bras, 'Domestic service, migration and the social status of woman at marriage. The case of a Dutch sea province, Zeeland 1820-1935', *Historical Social Research* 23 (1998), nr. 85, 3-19.
- 43 K. Mandemakers & J. Kok, *HSN. Historical Sample of the Netherlands. Data Set Release Utrecht UT.03* (Amsterdam IISG Publishers 1998), 54 pp.

- 42 L.J.M. Smits, *Preconceptional determinants of the fecundity of female offspring* (dissertatie KU Nijmegen 1998), 205 pp.
- 41 J. Kok & H. Delger, 'Success or selection? The effect of migration on occupational mobility in a Dutch province, 1840-1950', *Histoire & Mesure* 13 (1998) nr. 3/4, 289-322.
- 40 I. Maas, 'Coding Dutch occupations into ISCO68. The most frequent male occupations in the HSN-Utrecht dataset', in: M. H. D. van Leeuwen, I. Maas & A. Miles, *Historical international standard coding of occupations: status quo after coding 500 frequent male occupations* (Max Planck Institute Berlin 1998), 95-117.
- 39 I. Maas & M. H. D. van Leeuwen, 'HISCO coding principles. Status quo after having coded the 500 most-frequent male occupations in historical datasets from Belgium, Canada, England, France, the Netherlands and Sweden', in: M. H. D. van Leeuwen, I. Maas & A. Miles, *Historical international standard coding of occupations: status quo after coding 500 frequent male occupations* (Max Planck Institute Berlin 1998), 5-24.
- 38 A. Janssens, 'Class, work and religion in the female life course -the case of a Dutch textile town: Enschede, 1880-1940', *Historical Social Research* 23 (1998), nr. 1/2, 254-274.
- 37/
32 K. Mandemakers, O. Hoogerhuis & A. de Klerk (ed.), *Over Zeeuwse mensen. Demografische en sociale ontwikkelingen in Zeeland in de negentiende en begin twintigste eeuw*. Themanummer *Zeeland* 7 (1998), nr. 3. Inleidingen HSN-congres Middelburg, 20 maart 1998, 64 pp., hierin de volgende artikelen:
- K. Mandemakers, O. Hoogerhuis & A. de Klerk, 'Over Zeeuwse mensen', 83.
  - K. Mandemakers, 'De Historische Steekproef Nederlandse bevolking (HSN): hoe en wat', 84-90.
  - H. Bras, "'Wat of een dienstmeid een zwerveling is"; geografische en sociale mobiliteit van dienstboden in Zeeland (1890-1930)', 91-103.
  - D. Gerritzen, 'Voornamen in Zeeland', 104-115.
  - F. van Poppel & K. Mandemakers, 'Sterven in Zeeland', 116-130.
  - J. Kok, "'Vrijt daar je zijt"; huwelijk en partnerkeuze in Zeeland tussen 1830 en 1950', 131-143.
- 31 H. Delger & J. Kok, 'Bridegrooms and biases: a critical look at the study of intergenerational mobility on the basis of marriage certificates', *Historical Methods*, 31 (1998) no. 3, 113-121.
- 1997
- 30 I. Maas, 'Coding 19th century occupations into ISCO68. The example of the Netherlands', in: M. H. D. van Leeuwen, I. Maas & A. Miles, *Creating a historical international standard coding of occupations (HISCO)* (Max Planck Institute Berlin 1998), 13-30.

- 29 J. Kok, 'Estrategias familiares en el abandono del hogar y la migración juvenil. Los Países Bajos 1850-1940', *Boletín de la Asociación de Demografía Histórica*, XV (1997), no. 2, 79-111.
- 28 A. Janssens, 'Mujeres y trabajo en la economía doméstica de los Países Bajos, 1880-1960: El caso de Enschede', *Boletín de la Asociación de Demografía Histórica*, XV (1997), no. 2, 55-78.
- 27 F. van Poppel & K. Mandemakers, 'Differential infant and child mortality in the Netherlands 1812-1912: First results of the historical sample of the population of the Netherlands', in: A. Bideau, B. Desjardins & H. Pérez-Brignoli, *Infant and child mortality in the past* (Clarendon Press Oxford 1997), 276-300.
- 26 J. Kok, 'Youth labour migration and its family setting, the Netherlands 1850-1930', *The History of the Family. An International Quarterly*, 2 (1997), no. 4, 507-526.
- 25 K. Mandemakers, 'Historische Steekproef Nederlandse bevolking', *Archievenblad* 100, nr. 9 (1997), 10-13.
- 24 M.H.D. van Leeuwen & I. Maas, 'Social mobility in a Dutch province, Utrecht 1850-1940', *Journal of social history* 30 (1997), 619-644.
- 23 F. van Poppel, J. Kok & E. Kruse, 'Mortality among illegitimate children in Mid-Nineteenth-Century The Hague', in: C.A. Corsini and P.P. Viazzo (eds.), *The decline of infant and child mortality. The European Experience: 1750-1990* (The Hague: Martinus Nijhoff Publishers 1997), 193-211.
- 1995
- 22 M. H. D. van Leeuwen & I. Maas, 'Groeiende openheid van de Nederlandse samenleving: een nieuw fenomeen of een lange trend? Intergenerationele huwelijks- en carrièremobiliteit in de provincie Utrecht, 1850-1940' *Mens en Maatschappij* (1995), 321-333.
- 21 F. van Poppel, J. Kok & E. Kruse, '"La cause principale des différences c'est le crime": Essai d'explication de la surmortalité des enfants illégitimes à la Haye au milieu du xixe siècle', *Annales de Démographie historique* (1995), 241-275.
- 20 J. Kok, E. Kruse & F. van Poppel, '"Uitbesteed of doodgehongerd". De sterfte onder buitenechtelijke geboren kinderen in Den Haag in de negentiende eeuw' *Jaarboek die Haghe* (1995), 82-107.
- 19 J. Kok, 'Burgerlijke Stand en computer. Buitenechtelijke geboorten in de negentiende eeuw in Noord-Holland en Utrecht', in: K.W.J.M. Bossaers e.a. (red.), *Geschiedenis en bestanden* (Enkhuizen 1995) 79-89.

18/

- 10 K. Mandemakers & O. Boonstra (red.) *De levensloop van de Utrechtse bevolking in de 19e eeuw* (Van Gorcum Assen 1995), 186 pp., hierin de volgende artikelen:
- O. Boonstra & K. Mandemakers, 'Inleiding', 1-6.
  - H. Knippenberg, 'Het hart van Nederland. De provincie Utrecht in de periode 1800-1940', 7-36.
  - F. van Poppel, 'Overleven in Utrecht. Levensduur en sociale ongelijkheid in negentiende-eeuwse geboortegeneraties', 37-67.
  - O. Boonstra, 'Het einde van het analfabetisme', 68-85.
  - M. Kalmijn, 'Bruid, bruidegom en bruiloft. Sociale en economische achtergronden van het huwelijkspatroon', 86-102.
  - M. van Leeuwen & I. Maas, 'Sociale mobiliteit in de steden en op het platteland', 103-127.
  - J. Kok, 'Komen en gaan. Migratiepatronen in de provincie Utrecht', 128-156.
  - K. Mandemakers, 'De Historische Steekproef Nederlandse Bevolking', 157-162.
  - K. Mandemakers, 'Het HSN databestand van de provincie Utrecht', 63-175.
- 9 K. Mandemakers, 'New Approach to the Study of Migration in the Netherlands during the 19th and 20th Century. First Results of the Historical Sample of the Netherlands', in: G. Jaritz, I. H. Kropac and P. Teibenbacher (eds.), *The Art of Communication. Proceedings of the eight International Conference of the Association of History and Computing, Graz, Austria, August 24 - 27 1993* (Graz: Akademische Druck- u. Verlagsanstalt 1995), 64-73.
- 8 K. Mandemakers, 'Familienamen en de HSN', in: A. J. Lever (red.), *Namen in historische bronnen. Verslag van de workshop gehouden op 7 april 1995 bij het Centraal Bureau voor Genealogie* (CBG 's-Gravenhage 1995), 20-24.
- 1994
- 7 K. Mandemakers, 'Historical sample of the population of the Netherlands (HSN). Backgrounds, objectives and international context', in: H. J. Marker en K. Pagh (ed.), *Yesterday. Proceedings from the 6th international conference Association of History and Computing Odense 1991* (Odense University Press 1994), 174-181.
- 1993
- 6 K. Mandemakers, *Eindverslag HSN-proefproject provincie Utrecht* (IISG Amsterdam 1993), 154 pp.
- 5 K. Mandemakers, 'Basic elements of a scheme for a successful classification of occupational titles in an interdisciplinary, historical and international perspective', in: K. Schürer, H. Diederiks, (ed.), *The use of occupations in historical analysis*, (St. Katharinen Scripta Mercatura Verlag 1993), 41-48. Halbraue Reihe zur historischen Fachinformatik, Band A19.

- 4 J. Kok, 'Historische Steekproef Nederlandse bevolking', *NEHA Bulletin* 7 (1993) 156-157.

1992

- 3 K. Mandemakers, 'HSN. Historische Steekproef Nederlandse bevolking', in: W.J. Scholl (red.), *Syllabus zesde landelijke genealogische computerdag 7 november 1992*, (Bilthoven 1993), 42-48.
- 2 K. Mandemakers, 'Historische Steekproef Nederlandse bevolking', *Onderzoek. Vakbulletin van de Nederlandse Vereniging van Marktonderzoekers* (1992), nr. 11, 7-9.

1989

- 1 K. Mandemakers, 'Historische steekproef Nederlandse bevolking (HSN): opzet, doelstellingen en internationale context', *Cahier VGI* 3 (1989), 95-107.

APPENDIX C. Lezingen, symposia en andere promotionele activiteiten

2010

419 Op 10 december gaf Gerrit Bloothoof in Parijs tijdens de *CNRS-INSHS Workshop 'Family name between socio-cultural feature and genetic metaphor. From concepts to methods'* een presentatie met de titel 'Data mining in the (historic) Civil Registration of The Netherlands from 1811 - present'.

418 Kees Mandemakers hield op 10 december bij de werkconferentie *Biografisch Portaal* in de Koninklijke Bibliotheek te Den Haag een lezing onder de titel 'De Historische Steekproef Nederland'.

417 Op 7 december bracht Jan Kok een bezoek aan het *Max Planck Institute for Demographic Research* in Rostock en hield daar (samen met Kees Mandemakers) de lezing 'Nuclear hardship in the Nuclear Heartland? Families and welfare in The Netherlands, 1850-1940'.

416 Op 2 december deed Kees Mandemakers mee aan poster sessie van de conferentie *Closing the Deal*, Taskforce Stimulering Grootschalige Onderzoeksfaciliteiten (Ministerie OCW) in het Leids Universitair Medisch Centrum met als titel 'Historical Sample of the Netherlands'.

415/

412 Op 26 november werd op het Internationaal Instituut voor Sociale Geschiedenis in Amsterdam het *CATCH Symposium LINKS: Reconstructing Historical Families* gehouden. Hierbij werden de volgende lezingen gegeven:

- Kees Mandemakers, 'LINKS, Linking Historical Registrations into Families and Pedigrees'.
- Kevin Schurer, 'Linking Populations of the Past: Theory and Practice'.
- Peter Ekamper, 'Using the geographical dimension of historical civil registration data in research. Some examples based on data from the Dutch GENLIAS database'.
- Siem van der Woude, 'The dream of an archivist'.

411 Kees Mandemakers, Gerrit Bloothoof en Frank Bosmans presenteerden op 19 november een poster met de titel 'LINKS koppeling van historische persoonsgegevens' tijdens het *Najaarsymposium van de Nederlandse Vereniging voor Humane Genetica*, AMC, Amsterdam.

410/

406 De *35th Annual Meeting of the Social Science History Association* vond dit jaar in Chicago, Illinois plaats, van 18 tot 21 november. Hierbij de volgende bijdragen van de HSN:

- Frans van Poppel, David S. Reher en Alberto Sanz-Gimeno, 'Reproductive change and the mortality transition: The role of social class and religion'.
- Kees Mandemakers en Gerrit Bloothoof, 'Strategy for the Reconstruction of the Population Registers of Middelburg, 1850-1899'.
- Kees Mandemakers en Jan Kok, 'Nuclear Hardship in the Nuclear Heartland? Families and Welfare in the Netherlands, 1850-1940'.
- Peter Tammes, 'Occupational structure, status and mobility of Jews in Amsterdam, 1851-1941'.

- Wiebke Schulz, Ineke Maas en Marco van Leeuwen presenteerden het paper 'Careers in Context' tijdens de aan de conferentie voorafgaande workshop *Historical Longitudinal Databases*.
- 405 Voorafgaand aan de 35th Annual Meeting of the Social Science History Association organiseerde Kees Mandemakers op 18 november de workshop *Historical Longitudinal Databases* in het Palmer Hilton Hotel, Chicago (pre-conference 35th Social Science History Conference).
- 404/
403 Op 2 november werd in het NH Conferentiecentrum Koningshof in Veldhoven de conferentie *Next level* gehouden, georganiseerd door het ICT Research Platform Netherlands (IPN). Tijdens de poster session SIREN (Scientific ICT Research Event Netherlands) waren er twee posters namens de HSN :
- Kees Mandemakers, Gerrit Bloothoofd en Frank Bosmans presenteerden 'LINKS: LINKing System for Historical Family Reconstruction'.
  - Marijn Schraagen presenteerde 'Syllable-based Blocking for Historical Record Linkage'.
- 402 Frans van Poppel, Govert E. Bijwaard en Kees Mandemakers gaven op 22-23 oktober bij de *International Workshop Death Clustering: New explanations and methodologies in the history of infant and child mortality* in het Centre for Population Studies (CPS) van de Umeå University in Zweden een lezing met de titel 'Correlation of sibling deaths in the Netherlands: Changes over time, social and regional variation'.
- 401 Tijdens de conferentie *Supporting Digital Humanities* (eerste gezamenlijke conferentie van CLARIN and DARIAH) op 19-20 oktober in Wenen gaf Kees Mandemakers de lezing : 'Large Historical Databases with Longitudinal Micro Data: International Perspectives and New Developments'.
- 400 Op 30 september heeft Gerrit Bloothoofd een voordacht gehouden met de titel 'De namen van alle Friezen' op een bijeenkomst van de stichting *Alle Friezen* in het Historisch Centrum Friesland in Leeuwarden.
- 399 Gerrit Bloothoofd gaf op 23 september bij de *Virtual Knowledge Studio* op het Internationaal Instituut voor Sociale Geschiedenis te Amsterdam een presentatie getiteld 'Population Onomastic Databases'.
- 398/
397 Op 20 september woonden Kees Mandemakers en Jan Kok de workshop *Phénomènes de Parenté et Informatique: Nouvelles Perspectives* bijgewoond in het Centre Rouland Mousnier, Université de Paris IV en gaven de volgen de lezingen:
- Kees Mandemakers, 'Large Historical Databases with Longitudinal Micro Data: International Perspectives and New Developments'.
  - Jan Kok, 'New initiatives for historical family studies in Flanders and Ceylon'.
- 396 Kees Mandemakers en Jan Kok participeerden met de lezing 'Urban-Rural Differentials in Kin Co-Residence in the Netherlands 1850-1940: A Dyadic Approach' in de workshop *Urban Household Structure in the Crucible of Social Change, 1800-1930*, 17-18 september, Jagiellonian University, Krakow, Poland.

- 395 Jona Schellekens en Frans van Poppel hielden bij de *European Population Conference* in Wenen, 1-4 september, de lezing 'Effects of Early-Life Conditions on Adult Mortality Decline in the Netherlands 1860-1969'.
- 394 Richard Zijdeman presenteerde het paper 'Intergenerational Status Attainment in Context, the Netherlands 1887-1941' bij de *ESF/EU Workshop 'Human Capital'*, 28-29 augustus, in Tübingen, Duitsland.
- 393/
392 Van 22 tot 28 augustus werd in Amsterdam het *21st International Congress of Historical Sciences* gehouden. Namens de HSN waren hier de volgende bijdragen:
- Kees Mandemakers organiseerde de sessie 'Making Large and Complex Databases Easy to Use' en trad hierbij ook op als discussant.
  - Jan Kok gaf de lezing 'Regional variation in illegitimacy and the notion of family systems'.
- 391/
390 Tijdens de *European Conference on Health Economics* in Helsinki, 7-10 juli en tijdens het *17th international student congress of medical sciences* in Groningen, 8-11 juni, presenteerde Gary Yeung de working paper 'The impact of early life economic conditions on all-cause and cause-specific mortality during adulthood' met als auteurs Gary Yeung, Gerard van den Berg, Maarten Lindeboom en France Portrait.
- 389 Ter gelegenheid van de nominatie van de HSN voor de *DANS Dataprijs 2010* hield Kees Mandemakers op 18 juni op het stadsarchief van Amsterdam de presentatie 'HSN. Historische Steekproef Nederlandse bevolking'
- 388 Wiebke Schulz, Ineke Maas en Marco van Leeuwen presenteerden op 16 juni in Leuven het paper 'Careers in Context' tijdens de workshop 'Multilevel Modeling in Historical Demographic Research', georganiseerd door de *Scientific Working Group Historical Demography (WOG)*.
- 387 Kees Mandemakers gaf bij het Norwegian Historical Population Register in Tromsø, tijdens de *Workshop on Data Structures*, op 10 en 11 juni, een invited lecture met de titel 'International Perspectives and New Developments with Longitudinal Historical Databases'.
- 386/
385 Op 10 juni werd in Groningen de *Dag van de Sociologie* gehouden met hierbij de volgende bijdragen:
- Antonie Knigge, Ineke Maas en Marco van Leeuwen, 'Total family impact on status attainment - Sources of sibling (dis)similarity'.
  - Frans van Poppel en Peter Tammes, 'Differentials in household structure among Jewish families in Amsterdam, 1880-1940'.
- 384 Kees Mandemakers hield op 25 mei aan de University of Guelph een voordracht met de titel 'Parsing data from several sources in the Netherlands with LINKS' bij de workshop *Longitudinal Analysis, Historical Sources and Generational Change*.

- 383 Kees Mandemakers was op 19 mei in Utrecht aanwezig bij het symposium *Digitale Databases en Universiteitsgeschiedenis* met de lezing 'Gathering student data from the perspective of existing databases (HSN and LINKS)'.
- 382 Op 11 mei gaven Frans van Poppel en Peter Tammes tijdens de *Third Contact Day concerning Jewish Studies on the Low Countries* in Antwerpen een lezing met de titel 'Differentials in family structure among Jewish families in Amsterdam, 1880-1940'.
- 381 Wiebke Schulz, Ineke Maas en Marco van Leeuwen presenteerden het paper 'Careers in Context' bij de *Workshop on Global History and Sociology of Work: Perspectives from Europe, Africa and Asia* tijdens the IGK Work and Human Life cycle in Global History in Berlin, 6-7 mei.
- 380 Frans van Poppel heeft op 22 april een lezing gegeven met de titel 'The historical sample of the Netherlands: an Illustration of its Use as a Source for the Study of Long Term Trends in Survival' aan de Mailman School of Public Health, Columbia University te New York tijdens het seminar *Neurobiology/Imprints*.
- 379/
375 Van 15 tot 17 april vond in Dallas de *Annual Meeting of the Population Association of America* plaats. Hier werden de volgende presentaties gehouden:
- Jona Schellekens en Frans van Poppel, 'Effects of Early-Life Conditions on Adult Mortality Decline in the Netherlands 1860-1969'.
  - Frans van Poppel en Niels Schenk, 'The living arrangements of children: Long term changes and social variation in the Netherlands'.
  - Frans van Poppel en Niels Schenk, 'Social class, social mobility and mortality in the Netherlands, 1850-2007'.
  - Frans van Poppel, Peter Ekamper, Coen van Duin en Kees Mandemakers, 'Heat Waves and Cold Spells and their Effect on Mortality: An Analysis of Micro-Data for the Netherlands in the Nineteenth and Twentieth century', Session 65: Global Climate Change and Health/Mortality Consequences.
  - Hilde Bras, Aat C. Liefbroer en Cees H. Elzinga, 'Standardization of pathways to adulthood? An analysis of Dutch cohorts born between 1850 and 1900'.
- 374/
368 Van 13-16 april werd in Gent de *8th European Social Science History Conference* gehouden. Hierbij de volgende bijdragen vanuit de HSN:
- Kees Mandemakers organiseerde de sessie 'New developments with large historical databases'.
  - Kees Mandemakers en Jan Kok hielden de lezing 'Alone, together, or near. Co-residence and proximity of kin in the case of elderly and single people in rural Holland, 1860-1940'.
  - Peter Tammes, 'Assimilation and secession from Judaism in prewar Amsterdam'.
  - Wiebke Schulz, Ineke Maas en Marco van Leeuwen hebben een paper met de titel 'Careers in Context' gepresenteerd.
  - Gary Yeung, Gerard van den Berg, Maarten Lindeboom en France Portrait, 'The impact of early life economic conditions on all-cause and cause-specific mortality during adulthood'.

- France Portrait, Gerard van den Berg en Maarten Lindeboom, 'Long-run longevity effects of a nutritional shock early in life: the Dutch potato famine of 1846-1847'.
  - Rense Corten en Richard Zijdeman 'Changing Patterns of Witness Selection'.
- 367 Kees Mandemakers was op 26 maart aanwezig met de poster 'LINKing System for Historical Family Reconstruction' tijdens het symposium *HiTiME – Capturing History & Time* op het Internationaal Instituut voor Sociale Geschiedenis te Amsterdam.
- 366 Op 18 maart heeft Gerrit Bloothoofd een voordracht gehouden bij de *NVG afdeling Flevoland* in Lelystad met de titel 'Voornamen, familienamen en een historische basisadministratie'.
- 365 Jan Kok gaf aan de KU Leuven Geschiedenis op 18 februari het gastcollege 'Huwelijksacten in het sociaal-historisch onderzoek'.
- 2009
- 364 Hilde Bras heeft op 17 december een invited lecture gegeven aan de University Paris IV Sorbonne op het seminar *History of the family and historical demography* met de titel 'Kinship networks and fertility decline in the Netherlands, 1850-1940'.
- 363/
- 361 Op 4 december vond in de Universiteit van Tilburg de *Tweede dag van de Historische Demografie* plaats, georganiseerd door de Wetenschappelijke Onderzoeksgemeenschap (WOG) Historische Demografie. Hier werden de volgende papers gepresenteerd:
- Frans van Poppel, Peter Tammes & Niels Schenk, 'Opgroeien in stad en land. Verschillen in de gezinssituatie van kinderen in de late negentiende en vroeg-twintigste eeuw'.
  - Kees Mandemakers & Ulbe Bosma, 'Opting for the Indies: Het profijt van een koloniale beroeps carrière'.
  - Angelique Janssens, 'To stop or to space? Fertilitieitsstrategieën van Nederlandse vrouwen in vier steden, 1880-1960'.
- 360/
- 356 De *34th Social Science History Conference* vond dit jaar in Long Beach, CA, USA plaats, van 12 tot 15 november. Namens de HSN waren er de volgende presentaties:
- Kees Mandemakers organiseerde de roundtable 'The Intermediate Data Structure (IDS) for Historical Longitudinal Databases: Results from the Pre-Conference'.
  - Onno Boonstra, 'Illiteracy as an agent for social change'.
  - Frans van Poppel, David S. Reher, Alberto Sanz-Gimeno & Maria Sanchez Dominguez, 'Reproductive change and the mortality transition: a Dutch-Spanish comparison'.
  - Jan Kok & Kees Mandemakers, 'Living with kin. A life course approach to household extensions, The Netherlands 1850-1940'.
  - Xingchen Chiachi Lin presenteerde het paper 'The life course of Dutch female head of household: a case study of Rotterdam, 1850-1922'.

- 355/
353 Op 11 november organiseerde Kees Mandemakers de workshop 'Historical Longitudinal Databases'. De workshop vond plaats als preconferentie op de *34th Social Science History Conference* (Queen Mary in Long Beach, CA, USA). Hierbij de volgende presentaties:
- Kees Mandemakers, 'How to handle context?'
  - Jan Kok & Kees Mandemakers 'Household typologies revisited from an individual perspective: the Netherlands 1850-1940'.
- 352/
350 Op 22 oktober vond in Utrecht de *Derde Nederlandse Demografiedag* plaats. Hier werden de volgende papers gepresenteerd:
- Ineke Maas & Richard Zijdemans, 'Beyond the local marriage market. The influence of social background and modernization on spatial homogeneity'.
  - Wiebke Schulz & Ineke Maas, 'Origins of the modern career'.
  - Hilde Bras, Jan Kok & Kees Mandemakers gaven de lezing 'Sibship Size and Status Attainment across Contexts: Evidence from nineteenth-century Netherlands'.
- 349 Frans van Poppel, Niels Schenk & Ruben van Gaalen presenteerden het paper 'Social class, social mobility and adult mortality in the Netherlands, 1850-2007' op het *XVth World Economic History Congress*, bij de sessie 'The emergence of socioeconomic differences in mortality, 18th to 20th century', Utrecht, 3-7 augustus.
- 348 Ineke Maas en Marco van Leeuwen hielden de voordracht 'Occupational change in the Netherlands, 1800-1900. A study of economic specialisation' op de *The International Comparative History of Occupational Structure - (INCHOS) Conference*, King's College, Cambridge, 28-31 juli.
- 347 Kees Mandemakers gaf op 22 juli een invited lecture 'Historical Sample of the Netherlands: Life Courses and Migration 1850-2000' tijdens de Summer Course *Longitudinal Analysis of Historical Demographic Data*, ICPSR, Ann Arbor.
- 346 Frans van Poppel, David S. Reher, Alberto Sanz-Gimeno & Maria Sanchez Dominguez hielden de lezing 'Reproductive change and the mortality transition: A Dutch-Spanish comparison. Fertility declines in the past, present and future: What we don't know and what we need to know' op het Department of Geography, University of Cambridge, 15-17 juli.
- 345 Peter Tammes presenteerde op 11 juni, op de *Dag van de Sociologie* te Amsterdam het paper 'Jewish-Gentile intermarriage in pre-war Amsterdam'.
- 344 Kees Mandemakers gaf tijdens het KNAW-symposium *Computational Humanities: Bridging the gap between the Humanities and the Computational Sciences* op 4 juni te Amsterdam de lezing 'Grote historische databases en computational humanities'.
- 343 Onno Boonstra heeft op 4 juni in Nijmegen, tijdens de workshop *Historische Demografie en GIS* de voordracht 'GIS en regionale verschillen in de daling van het analfabetisme in Nederland, 1775-1900' gehouden.

- 342 Jan Kok gaf op 2 juni een lezing aan de Universiteit Tilburg, faculteit sociologie met als titel 'Uitgebreide huishoudens, 1850-1940'.
- 341/
- 340 Tijdens de Inaugural Conference of the Laboratory of Historical Demography *The Persistence of the Past: Connecting fertility and family patterns of the past to the present* aan het Max Planck Institute for Demographic Research, 25-27 mei te Rostock werden de volgende lezingen gegeven:
- Marco van Leeuwen 'Studying social homogamy 1700-2000: a research agenda'.
  - Frans van Poppel, Niels Schenk & Ruben van Gaalen, presenteerden het paper 'The living arrangements of children: Long-term changes and social variation in the Netherlands'.
- 339 Wiebke Schulz, Ineke Maas & Marco van Leeuwen gaven op 26 mei de lezing 'Careers in Context - research proposal' bij de onderzoeksafdeling van het Internationaal Instituut voor Sociale Geschiedenis (IISG) in Amsterdam.
- 338 Op 20 mei werd in de Universiteit van Antwerpen de *Second Contact Day Jewish Studies on the Low Countries* gehouden. Peter Tammes presenteerde hier het paper 'Residential Segregation of Jews in pre-war Amsterdam'.
- 337 Jan Kok heeft op 20 mei aan de Katholieke Universiteit Leuven de lezing 'Family systems and the demographic diversity of Europe' gegeven.
- 336 Jan Kok heeft een lezing gegeven met de titel 'Digital Collective biographies' bij de workshop *Digitising Lives – of people, places, facts and things*. Maastricht, 8 april.
- 335 Voor de workshop *Recordlink: Longitudinal Data from Historical Sources*, die op 6-7 april aan de University of Guelph in Canada werd gehouden, gaf Kees Mandemakers een voordracht met de titel 'LINKing System for Historical Family Reconstruction'.
- 334 Jan Kok heeft samen met Jan van Bavel op 2 april een lezing gegeven op een Seminar bij het Center for Economic Demography aan de Lund University met de titel 'Childlessness during the interwar period in the Netherlands: modern consumption, religion, and the economic crisis'.
- 333 Kees Mandemakers heeft voor de *Kick-off meeting CATCH Plus* in het Gemeentemuseum Den Haag op 20 februari een lezing gegeven met de titel 'LINKing System for Historical Family Reconstruction'.
- 332 Angelique Janssens gaf op 5 februari de lezing 'Stopping and spacing in the Dutch fertility decline' voor het *Doctoral Programme in Population Dynamics and Public Policy, Centre for Population Studies* aan de Umeå University in Zweden.
- 331 Kees Mandemakers gaf op 21 januari een invited lecture met de titel 'Structuring and Standardizing Longitudinal Historical Data. Working with an Intermediate Data Structure (IDS)'. Max-Planck-Institut für Demografische Forschung, Rostock.

- 330 Angelique Janssens gaf op 29 januari de lezing ‘Women, work and demographic change in the Netherlands’ aan het *Department of Economic History* van de Umeå University in Zweden.
- 329 Kees Mandemakers heeft op 13 januari een voordracht gegeven met de titel ‘LINKS: linken van GENLIAS en andere indexen van de Nederlandse Burgerlijke Stand’ voor de Bijeenkomst Wetenschappelijke Onderzoeksgemeenschap (WOG), *Historische Demografie* in Leuven.
- 328 Kees Mandemakers heeft een interview over LINKS gegeven, ‘Pluizen in oude stambomen’, dat is verschenen in *Experiment NL: Wetenschap in Nederland*, deel 2 (Diemen: G+J Uitgevers 2009), 38-39.
- 2008
- 327/
- 325 Tijdens de workshop *Social Mobility and Demographic Behaviour: a Long Term Perspective, georganiseerd door de International Union for the Scientific Study of Population (IUSSP) Scientific Panel on Historical Demography*, Los Angeles (VS), 11-13 december werden onder andere de volgende lezingen gehouden:
- Ineke Maas en Wiebke Schulz: ‘Origins of the Modern Career: the Role of resources and norms for career success in the Netherlands ca. 1865-1940’.
  - Ineke Maas: ‘Beyond the Local Marriage Market. The Influence of Social Background and Modernization on Spatial Homogamy.’
  - Hilde Bras, Jan Kok en Kees Mandemakers, ‘Birth Order, Family Size and Social Mobility: Evidence from the Netherlands, 1840-1920’
- 324 Christel Faes, Peter Ekamper, Frans van Poppel, presenteerden het paper: ‘Tijd en ruimte-effecten in de afstand tussen huwelijkspartners’, op de *Dag van de Historische Demografie*, Gent (België), 4 december.
- 323 Onder de titel ‘Structureren en Standaardisering van Longitudinale Historische Data door middel van de Intermediate Data Structure (IDS)’ gaf Kees Mandemakers een Invited Lecture tijdens een voorbijevenkomst voor de *Dag van de Historische Demografie*, 3 December 2008, Universiteit Gent.
- 322 Kees Mandemakers bracht een werkbezoek aan de *School of Economics and Management*, Lund University Sweden en gaf daar op 28 november 2008 de lezing ‘Structuring and Standardizing Longitudinal Historical Data’, Invited lecture, Center for Economic Demography.
- 321 Jan Kok en Kees Mandemakers hielden een invited lecture met als titel ‘A life course perspective on household structure in the Netherlands 1850-1940’, op het *Center for Economic Demography, 27 November, School of Economics and Management*, Lund University, Lund (Zweden).
- 320 Op de *Wetenschapsdagen 2009 van het Dongemond College* te Raamsdonksveer gaf Kees Mandemakers op 28 november de presentatie ‘Onderzoek naar levenslopen in het verleden’.

- 319 Op 12 november gaf Kees Mandemakers op de *Autumn Meeting Virtual Knowledge Studio (VKS)*, Erasmus Universiteit Rotterdam de invited lecture ‘Working with Large Historical Databases’
- 318 Hans Knippenberg hield op 31 oktober voor de *Werkgroep Godsdienstsociologie* in Utrecht de voordracht ‘Vroege ontkerkelijking in Nederland. Een analyse van het geboortecohort 1850-1882’.
- 317/
314 De *Social Science History Conference* vond dit jaar plaats in Miami (VS) van 23-26 oktober. Namens de HSN waren de volgende presentaties te beluisteren:
- Angelique Janssens: ‘Did women have an increased appetite for marriage? Marriage and female labour markets in the Netherlands between 1880-1960’.
  - Jan Kok en Jan van Bavel: ‘Pioneers of a modern life style? Childless couples in early-twentieth century Netherlands’.
  - Hilde Bras, Jan Kok en Kees Mandemakers, ‘‘Sibling Structure and Status Attainment Across Contexts: Evidence from the Dutch Past’.
  - Jan Kok en Kees Mandemakers, ‘*Life courses of stayers and movers compared, Netherlands, 1850-2000*’.
- 313 Op de mede door de HSN georganiseerde workshop *Historical Longitudinal Database*, 22 October 2008 (pre-conferentie op de 33rd Social Science History Conference te Miami) gaf Kees Mandemakers de volgende lezing: ‘Intermediate Data Structure (IDS): Goals and New Structure’.
- 312 Tijdens de conferentie *State of the World: Information Infrastructure Construction and Dissemination for Humanities and Social Science Research*, University of Alberta, Edmonton, 3th – 5th of October 2008 was Kees Mandemakers vertegenwoordigd met de lezing ‘International Perspectives and New Developments with Longitudinal Historical Databases’.
- 311 Op 3 september hield Kees Mandemakers de lezing ‘Working with Intermediate Structures as a Condition for Easy Building of Datasets from Historical Longitudinal Databases’, 7th *International Conference on Social Methodology RC33- Logic and Methodology in Social Science*, Università di Napoli, 1st – 5th of September .
- 310 Op een seminar van het *Australian Demographic and Social Research Institute* gaf Frans van Poppel de volgende lezing: ‘Changes in the the living arrangements of children: in the Netherlands, 1850-2000: Combining historical and survey data. 17 October, Canberra, (Australia)’.
- 309 ‘150 Years of temperature-related excess mortality in the Netherlands’ is de titel van de lezing gehouden door Peter Ekamper, Frans van Poppel, Coen van Duin, Joop de Beer en Joop Garssen, bij de *Annual Meeting of the European Meteorological Society Amsterdam*, 29 september-3 oktober.
- 308 Onder de titel ‘Women, work and fertility decline. A comparison between two industrial textile cities in the Netherlands, 1880-1960’ presenteerde Angelique Janssens een paper op 16 september, bij het *Economic History Seminar van de University of Michigan*.

- 307 Wiebke Schulz, en Ineke Maas hielden de voordracht ‘ Individual determinants of career mobility during modernization: The example of the Netherlands ca. 1840– 1940’, bij de *Equal Social Summer school “Social inequalities in contemporary societies. New empirical evidence and methodological innovation”*, Universiteit van Trento (Italië), 1-6 september.
- 306 Op 12 juli 2008 verscheen in *NRC Handelsblad* een uitgebreid interview met Kees Mandemakers over de HSN onder de titel ‘Oude levens digitaal’.
- 305 Jona Schellekens en Frans van Poppel presenteerden het paper ‘Marital Fertility Decline in The Hague (Netherlands) 1870-1909. An Age-Period-Cohort Analysis’ op het *European Population Conference 2008*, Barcelona (Spanje), 9-12 juli.
- 304 Hilde Bras, Aart Liefbroer en Cees Elzinga hielden een lezing bij het *Nederlands Interdisciplinair Instituut (NIDI)*, Den Haag, 2 juli getiteld ‘Standardization of Pathways to Adulthood? A sequence Analysis of Cohorts born between 1850 and 1900’.
- 303 Marco van Leeuwen trad op als commentator op de *ESRC-workshop over Wealth, Investment and Gender in the Nineteenth and Twentieth Centuries*, Kings College/Open University, Milton Keynes (VS), 16-17 juni.
- 302 Frans van Poppel en Kees Mandemakers hielden de lezing, ‘The clustering of fetal deaths: evidence from Zeeland, The Netherlands in the nineteenth century’, op de *Workshop on Fetal and Neonatal Mortality: Historical Perspectives on the Borderline between Life and Death*. Madrid, 10-11 juni, die werd georganiseerd door het *Centre for Humanities and Social Sciences at the Spanish Council for Scientific Research*.
- 301 Frans van Poppel and Ruben van Gaalen presenteerden met het paper ‘Social class, social mobility and mortality in The Netherlands 1850-2000’, op het IUUSP Seminar on “The Emergence of Social Differences in Mortality: Time Trends, Causes, and Reactions”. Alghero (Italië), 29-30 mei.
- 300/
299 Tijdens het mede door de HSN georganiseerde workshop *Internationalizing Historical Longitudinal Databases* te Ann Arbor (30 April – 2 Mei) gaf Kees Mandemakers twee lezingen: ‘Building Datasets for Analysis in two Stages, Processing Rules and Structure (try out)’ en ‘Working with Intermediate Structures as a Condition for Easy Building of Datasets from Historical Longitudinal Databases’.
- 298/
291 Op 11 april vond op het IISG te Amsterdam het afsluitende congres plaats van het NWO groot programma *Life Courses in Context*. Op dit congres werden de volgende voordrachten gehouden:
- Kees Mandemakers en Peter Doorn, ‘Het project “Life Courses in Context”, resultaten en perspectieven’.
  - Hans Knippenberg en Sjoerd de Vos, ‘Vroege ontkerkelijking in Nederland. Een analyse van het geboortecohort 1850-1882’.
  - Onno Boonstra, ‘Functioneel analfabetisme in Nederland in de 19e eeuw’.

- Jan van Bavel, Jan Kok en Theo Engelen, ‘Kinderloosheid tijdens het interbellum in Nederland: crisis of keuze?’.
  - Hilde Bras, Aart Liefbroer en Cees Elzinga, ‘Standaardisering van leefvormen? Huishoudenstrajecten van Nederlanders, 1850-1940’.
  - Ulbe Bosma en Kees Mandemakers, ‘Opting for the Indies: de stedelijke middenklasse en het profijt van een koloniale beroeps-carrières’.
  - Frans van Poppel, ‘Sociale klasse, sociale mobiliteit en sterfte in Nederland, 1850-2000’.
  - Ineke Maas en Marco van Leeuwen, ‘From rags to riches? Beroepsloopbanen van de Nederlandse bevolking tussen 1865 en 1940’.
- 290 Op de GENLIAS bijeenkomst ‘MijnVoorouders’ te Utrecht op 1 april gaf Kees Mandemakers de lezing ‘GENLIAS, familie reconstructie en wetenschappelijk onderzoek’.
- 289/
- 282 Op de zevende *European Social Science History Conference* in Lissabon (26 februari – 1 maart) was de HSN weer in verschillende sessie vertegenwoordigd met papers van:
- Hilde Bras, Frans van Poppel en Kees Mandemakers, ‘Kin marriages in the Netherlands: Trends and determinants in the nineteenth century’.
  - Peter Ekamper, Frans van Poppel, Coen van Duin en Joop de Beer, ‘The development of temperature-related mortality in the Netherlands over the nineteenth and twentieth century’.
  - Kees Mandemakers, Frans van Poppel en Robert Woods, ‘The clustering of fetal deaths: evidence from Zeeland, The Netherlands, in the nineteenth century’.
  - Jan Kok en Hilde Bras, ‘Clustering and dispersal of siblings in the North-Holland countryside, 1830-1940’.
  - Kees Mandemakers. ‘Structuring and Distributing Longitudinal Historical Data for Comparative Analysis’.
  - Jan van Bavel en Jan Kok, ‘The Intergeneration Transmission of Age at Marriage in Rural Holland, 1850-1940’.
  - Maarten Oosten en Kees Mandemakers, ‘Linking with the Dutch GENLIAS index of marriage certificates’.
  - Marco van Leeuwen, P. Lambert, Ineke Maas, K. Prandy en Richard Zijdemans, ‘HIS-CAM - Presentation and evaluation of an historical occupational stratification scale’.
- 281 Tijdens de workshop *Les Grandes Bases de Données et l’Histoire Sociale des Populations, Centre d’Etude des Mondes*, Université Michel de Montagne, Bordeaux, 7-9 February gaf Kees Mandemakers de lezing ‘Development, database and results of the Historical Sample of the Netherlands (HSN)’.
- 280 Samen met Maarten Oosten gaf Kees Mandemakers de lezing ‘GENLIAS en het linken van huwelijksakten’ op de *VISIEDAG van MijnVoorouders.nl* te Goudriaan (ZH) op 29 januari.

2007

279 Gerard van den Berg gaf een keynote lecture met als titel 'Early-life conditions, marriage, mortality, and labor market policy', op de *Conference on Gender and Labour Market Policies*, gehouden op 7 en 8 december in het Federal Employment Agency, Nuremberg.

278/

277 Ineke Maas, Paul Lambert, Marco van Leeuwen, Ken Prandy en Richard Zijdeman presenteerden 'HIS-CAM - Presentation and evaluation of an historical occupational stratification scale based upon the analysis of social interaction.' Workshop *The occupation in historical research of the Scientific Research Community 'Historical Demography'*, Section 'Occupation', 30 november te Leuven. Kees Mandemakers was discussant bij de sessie 'How to Measure Class from Occupation', Workshop *the Occupation in Historical Research*.

276/

275 Op 26 november waren Kees Mandemakers en Jan Kok uitgenodigd door het Department of Geography aan de University of Cambridge, voor *The Cambridge Group for the History of Population and Social Structure*. Titels van de invited lectures:

- Kees Mandemakers, 'Prospects and contents of Dutch databases with 19th and 20th century micro-data: HSN and GENLIAS'.
- Jan Kok en Kees Mandemakers, 'A life course perspective on household structure in the Netherlands 1850-1940'.

274/

271 Van 15 tot 18 november vond in Chicago, de *32ste Annual Meeting* van de *Social Science History Association Conference* plaats. Kees Mandemakers nam zitting in het panel 'The next generation of record linkage from systematic sources', verder waren er de volgende presentaties:

- Kees Mandemakers en Frans van Poppel: 'Who did and who did not? Remarriage in Netherlands during the 19th and beginning of the 20th century'.
- Jan Kok en Hilde Bras: 'Clustering and dispersal of siblings in the North-Holland countryside, 1830-1940'.
- Bart Van de Putte, Frans Van Poppel, Sofie Vanassche, Maria Sanchez, Svetlana Jidkova, Mieke Eeckhaut, Michel Oris, Koen Matthijs: 'The Evolution of Age Homogamy in Belgium and the Netherlands in the 19th Century'.

270 Ineke Maas en Marco van Leeuwen presenteerden hun paper 'Historical International Social Mobility Analysis. Measures of class (HISCLASS) and rank (HISCAMSIS) based on HISCO' op het *International Congress: Historical Perspectives on Social Mobility in Latin America*, dat gehouden werd in Belo Horizonte, Brazilië van 14-16 oktober.

269 'Kin marriage in the Netherlands: trends and determinants in the nineteenth century' was de titel van de lezing die Hilde Bras, Frans van Poppel en Kees Mandemakers hielden op *de Nederlandse Demografiedag 2007*, Utrecht, 10 oktober.

- 268 Kees Mandemakers en Maarten van Oosten gaven op 26 juni voor de *Beheerraad GENLIAS* in Utrecht een lezing met als titel: 'GENLIAS en het linken van huwelijksakten'.
- 267 Jan Kok en Kees Mandemakers gaven een lezing getiteld 'A life course perspective, 1850-1940, The Netherlands', op de *History of the European Family Conference* op 20 en 21 juni, University of Limerick.
- 266 'Familie en sociale mobiliteit in Nederland (1850-1920): Effecten van drie generaties verwanten' was de titel van de paper van, Hilde Bras, Jan Kok en Kees Mandemakers gepresenteerd tijdens de workshop *Methodologische aspecten van de analyse van tijd en ruimte* (Werkgemeenschap Historische Demografie), 11 juni, Leuven.
- 265/
- 264 Tijdens het symposium *New perspectives on family formation and household structures in the past*, gehouden op 22 mei aan het N.W. Posthumusinstituut in Groningen, de volgende presentaties:
- Jan Kok en Kees Mandemakers hun paper 'A dynamic perspective on household structures in the Netherlands, 1850-1920'.
  - Frans van Poppel, 'The living arrangements of children: Long-term changes and social variation in the Netherlands, New perspectives on family formation and household structures in the past'.
- 263 Jan Kok hield een lezing getiteld 'Maternal mortality in Taiwan and the Netherlands, 1850-1945', op het symposium *Death at the opposite ends of the Eurasian continent. Mortality trends in Taiwan and the Netherlands 1850-1945*, in Hotel Ehzerwold, Almen, 6 en 7 mei, (bijbehorend paper geschreven met Chang Tian-yun, Marloes Schoonheim and John R. Shepherd).
- 262/
- 261 Op de conferentie *The Transmission of Well-Being: Marriage Strategies and Inheritance Systems in Europe from the 17th-20th centuries, Gender and Well-Being: Work, Family and Public Policies programme (COST A 34) of the European Science Foundation*, Minho, Portugal, 25- 28 april, werden twee papers gepresenteerd:
- Hilde Bras, Frans van Poppel, en Kees Mandemakers, 'Kin marriages in the Netherlands: Trends and determinants in the nineteenth century'.
  - Marco van Leeuwen en Ineke Maas 'Measures of Class (HISCLASS) and rank (HISCAMSIS) based on HISCO'.
- 260 Frans van Poppel, Harry van Dalen en Evelien Walhout presenteerden hun paper: 'Diffusion of a social norm: Tracing the emergence of the housewife in the Netherlands, 1812-1922', tijdens de *Annual Meeting Population Association of America*, 29-31 maart in New York.
- 259 Hilde Bras presenteerde 'Kinship and social networks: A regional analysis of sibling relations in twentieth-century Netherlands', Conference of Cost Action A 35, *Social networks and institutional change: pathways and limits of state intervention in rural societies* te Münster, 30/31 maart.

- 258 Tijdens de Workshop *The Next Generation of Record Linkage from Systematic Sources*, gehouden op 5 en 6 Maart aan de University of Guelph, Canada hielden Kees Mandemakers en Maarten Oosten de lezing: 'Intergenerational linking of 5.000.00 marriage records from the Netherlands, 1812-1922'.
- 257 'Structuring and Distributing Longitudinal Historical Data for Comparative Analysis', was de titel van de lezing die Kees Mandemakers hield op het seminar *Demographic Database (DDB)*, dat gehouden werd op 19 en 20 februari, University of Umeå, Sweden.
- 2006
- 256 In december 2006 verscheen een paper van Frans van Poppel, Harry van Dalen en Evelien Walhout onder de titel *Diffusion of a social norm: Tracing the emergence of the housewife in the Netherlands, 1812-1922*, als Tinbergen Instituut Discussiepaper TI 2006-107/1 (Amsterdam etc. 2006).
- 255 Leo Lucassen hield tijdens de conferentie *(Post-) Yugoslav Migrations. State of Research, new Approaches, Comparative Perspectives*, gehouden aan het *College for the Comparative History of Europe* van de Vrije Universiteit van Berlijn op 8-10 december een keynote-lezing onder te titel 'Comparative migration history: methods and historiography'.
- 254 Hilde Bras en Jan Kok presenteerden op 4 en 5 december in Lyon hun paper 'Diverging pathways? Sibling differences in social mobility in an urbanizing region of the Netherlands, 1860-1940' tijdens het symposium *Reproduction différentielle et mobilité sociale*, Dix-neuvièmes Entretiens Jacques Cartier.
- 253 Aan de Universiteit van New Delhi gaf Leo Lucassen op 26 november de lezing 'The Immigrant Threat: integration processes in Western Europe, now and then'.
- 252 Op 24 november gaf Margaret Chotkowski een lezing over haar proefschrift *Vijftien ladders en een dambord. Contacten van Italiaanse migranten in Nederland, 1860-1940*. De lezing werd georganiseerd door Dante Alighieri en vond plaats te Rotterdam.
- 251 Op 17 november gaf Leo Lucassen een lezing onder de titel 'Migratie, groepsvorming en etniciteit' tijdens het colloquium *Group Formation and Civil Society* van het N.W. Posthumus Instituut, gehouden aan de Universiteit Leiden.
- 250/
247 Op het *31th Social Science History Association Conference* op 2-5 november in Minneapolis (USA) nam Kees Mandemakers zitting in het panel 'Data sets and historical method in historical demography'. Verder werden de volgende papers gepresenteerd:
- Frans van Poppel, Roel Jennissen en Kees Mandemakers 'Social class and adult mortality: indirect estimation of time trends for the Netherlands (1820-1920)'.
  - Jona Schellekens en Frans van Poppel, 'Period and cohort effects in the marital fertility decline: The Hague 1860-1909'.

- Kees Mandemakers en George Alter, 'Results of a Questionnaire on Longitudinal Historical Databases'.
- 246 Peter Ekamper, Frans van Poppel en Kees Mandemakers presenteerden hun paper 'Widening horizons? Social class and the extension of the geographic horizon in nineteenth-century Netherlands' tijdens de IUSSP Workshop *Space and Time in Historical Demographic Research- New Methods and Models* in het Minnesota Population Center, Universiteit van Minnesota, Minneapolis op 31 okt. - 1 nov.
- 245 Leo Lucassen gaf op 10 oktober aan de Universiteit van Maastricht de lezing 'The Immigrant Threat. Old and new migrants in Western Europe since 1850'.
- 244/
238 Op 6 oktober vond in Den Haag het symposium *Hollanders op drift* plaats met als onderwerp de demografische en sociale ontwikkelingen in Holland in de 19e en 20e eeuw. Er werden o.a. lezingen gehouden door:
- Kees Mandemakers, 'De Historische Steekproef Nederlandse bevolking (HSN) in Holland'.
  - Jan Kok en Hilde Bras, 'Verwantschap en migratie in Noord-Kennemerland (1830-1940)'.
  - Henk Laloli, 'Gescheiden wegen? Verhuizingen als tekenen van residentiële segregatie in Amsterdam 1890-1940'.
  - Doreen Gerritzen, 'Voornamen in Holland'.
  - Thimo de Nijs, 'Middenstanders en migratie, ca. 1880-1940'.
  - Leo Lucassen, 'Bevolkingsdynamiek en levensloop in Den Haag in de 19^e en 20^e eeuw: een onontgonnen terrein'.
  - Ulbe Bosma en Kees Mandemakers, 'De sociale achtergrond en levenslopen van 'Oost Indiëgangers'.
- 237 Op 9 oktober gaven Marco van Leeuwen en Ineke Maas een lezing getiteld 'Occupations, work, class and rank in past societies' tijdens de workshop *Occupations and Work in Russian History* in Moskou.
- 236 Onno Boonstra presenteerde in Umeå (Zweden, 16-19 augustus) tijdens de *International Standing Conference for the History of Education* zijn paper 'Individual modernity and the decline of illiteracy in the Netherlands, 1775-1875'.
- 235 Tijdens het *XIV International Economic History Congress* in Helsinki (21-25 augustus) presenteerden Marco van Leeuwen en Ineke Maas hun paper 'Intergenerational social mobility across space and time, 1800-1940'.
- 234 Op 22 juni gaf Kees Mandemakers tijdens de themabijeenkomst *Digitalisering en ontwikkeling van digitale onderzoekscorpora en het gebruik daarvan in het onderzoek*, aan de Faculteit der Geesteswetenschappen en het Instituut voor Cultuur en Geschiedenis gehouden en gecombineerd met de EDUBA-lezingen (Elektronische Diensten Universiteitsbibliotheek UvA) een lezing onder de titel 'Historische Steekproef Nederland, onderzoeksvragen en financiering'.
- 233 Jan Kok gaf op 14 juni een lezing getiteld 'Principles and prospects of the life course paradigm' tijdens de workshop *Historical Demography: Past Accomplishments, Present Debates and Future Developments*, gehouden aan de Radboud Universiteit.

- 232 Paul Lambert, Richard Zijdeman, Ineke Maas, Ken Prandy en Marco van Leeuwen presenteerden op 11-14 mei in Nijmegen hun paper ‘Testing the universality of historical occupational stratification structures across time and space’ voor het ISA RC28 Social Stratification and Mobility.
- 231 Hilde Bras presenteerde op 4 mei 2006 de paper The effects of siblings on the migration of women in two rural areas of the Netherlands and Belgium, 1829-1940’ tijdens het Research Seminar van de Demographic Database, Umeå University, Zweden.
- 230/
227 Gerard van den Berg, Maarten Lindeboom en Marta López presenteerden hun working paper ‘Inequality in individual mortality and economic conditions earlier in life’ op diverse congressen onder meer op Princeton University (Seminar Center for Health and Wellbeing in mei 2006), op de Universiteit van Tilburg (november 2006), Utrecht (november 2006) en Amsterdam (december 2006).
- 226 Op de NVD-studiemiddag *Nieuwe databronnen voor demografisch onderzoek* op 6 april in Amsterdam hield Kees Mandemakers een lezing onder de titel ‘Onderzoek met de Historische Steekproef Nederland’.
- 225/
223 Op het *6th European Social Science History Conference* in Amsterdam (22-25 maart) was de HSN in verschillende sessies vertegenwoordigd. Er werden o.a. papers gepresenteerd van Ineke Maas, Paul Lambert, Richard Zijdeman, Ken Prandy en Marco van Leeuwen (‘HISCAM. Deriving a historical occupational stratification scale’), Ineke Maas en Marco van Leeuwen (‘Social endogamy in comparative perspective’) en Evelien Walhout, Frans van Poppel en Jona Schellekens (‘Gender differences in child mortality in the Netherlands, 1860-1920: Did social class and religion play a role?’).
- 222 Kees Mandemakers gaf samen met George Alter en Myron Gutman de lezing ‘Problems and Possibilities for Distributing Longitudinal Historical Data’ tijdens de HSN-workshop *Disseminating and analyzing longitudinal historical data*, die plaatsvond op 21 maart op het Internationaal Instituut voor Sociale Geschiedenis in Amsterdam.
- 221 Frans van Poppel en Ruben van Gaalen verzorgden op 21 februari een lezing in het kader van de *Studium Generale Cyclus: het kind als spiegel van de beschaving. Over de antropologie van het kind* aan de Universiteit van Utrecht getiteld ‘Kinderen en de veranderingen in de gezinsstructuur in de afgelopen anderhalve eeuw’.

Voor Lezingen, symposia en andere promotionele activiteiten uit de periode 2005-1991, zie onze website www.iisg.nl/HSN

APPENDIX D. Working papers

D1 Working papers HSN

2003

- 17 K. Mandemakers, 'HSN expertise-software for population registers and data-handling', paper voor de IMAG (International Microdata Access Workgroup)-workshop Longitudinal and Cross-Sectional Historical Data: Intersections and Opportunities in Montréal (Canada), 10-11 november 2003.

2000

- 16 L. Heerma van Voss & F. Vermeulen, 'Living Strategies of Twente Textile Workers, ca. 1920', paper for the third ESSHC, Amsterdam, 12-15 April 2000, session A-6 Working Class: Uniform in background and behaviour?

1998

- 15 K. Mandemakers & J. Kok, Marriage fields in The Netherlands. The geography of spouse selection in two provinces, 1840-1940 (nov. 1998) [Paper ESSHC 1998].

1997

- 14 F. Vermeulen, 'Stageverslag IISG en HSN: het TTA-project (jan. 1997).

1996

- 13 J. Kok, 'Youth labour migration and its family setting, the Netherlands 1850-1930', paper SSHC New Orleans (oktober 1996).

- 12 J. van Dijl, 'Stageverslag werkzaamheden bevolkingsregister', Amsterdam (mei 1996).

1995

- 11 Jurriën de Jong, Nieuwe HSN variabelenamen (februari 1995).

- 10 Hilde Bras, Definitie-studie HSN administratieprogramma BEHEER en MAIL (februari 1995).

1993

- 9 Henk Delger, Programmering en documentatie controle-proces HSN geboorteakten, fase II: semantiek (augustus 1993).

- 8 Astrid van Steenderen, Controleproces HSN Geboorteakten. Documentatie/handleiding bij controle op interne consistentie van HSN-geboorteakten (februari 1993).

1992

- 7 Kees Mandemakers, Verslag van de studiereis naar Canada, 6-16 oktober 1992 (nov. 1992).

- 6 Huib Fenijn, Classificatie van HSN-Beroepstitels volgens de indelingen van Booth-Armstrong, het NIDI en het CBS (oktober 1992).
- 5 Huib Fenijn, Analyse ter standaardisering van beroepstitels (oktober 1992).
- 4 Ellen Leenarts, Voorstellen voor controleprocedures (februari 1992).
- 1991
- 3 Kees Mandemakers, Verslag van de studiereis naar Denemarken en Zweden, 28 aug. 1991 - 04 sept. 1991 (oktober 1991)
- 2 Kees Mandemakers, Historical Sample of the Population of the Netherlands (HSN). Backgrounds, Objectives and International Context. Paper presented at the Association of History & Computing Congress of 1991 (Odense, Denmark).
- 1989
- 1 Historische Steekproef Nederlandse Bevolking. Onderzoeksplan (oktober 1989).

D2 Working papers, master thesis elders

2008

- 5 Maarten Oosten, *Verleden Namen. Familieverbanden uit Genlias-data*, doctoraalscriptie (onder begeleiding van Hendrik Jan Hooigeboom, Walter Kosters en Kees Mandemakers, LIACS en IISG), Universiteit Leiden, 2008.

2007

- 4 Van den Berg, G.J. and S. Gupta (2007), *Early-life conditions, marital status, and mortality* (38 blz).
- 3 Van den Berg, G.J., M. Lindeboom en F. Portrait (2007), *Long-run Effects on Longevity of a Nutritional Shock in Early Life: The Dutch Potato Famine of 1846-1847* (24 blz).
- 2 Lindeboom, M. and G.J. van den Berg (2007), *Birth is the Messenger of Death - But Policy May Help to Postpone the Bad News. New Evidence on the Importance of Conditions Early in Life for Health and Mortality at Advanced Ages* (44 blz). Netspar Panel paper.

2006

- 1 K. Matthijs, K., J. Kok, T. Engelen, F. Van Poppel & K. Mandemakers (2005). *A Turn of Fate. Life Courses in the Low Countries between 1850 and 1940*. Leuven, Onderzoeksverslag van het Centrum voor Sociologisch Onderzoek. Bevolkings- en Gezinsonderzoek.

APPENDIX E. HSN datareleases

Er worden bij de HSN twee vormen van data-releases onderscheiden: openbare en niet-openbare. Afhankelijk van de periode zijn de releases, ter bescherming van de privacy, in meerdere of mindere mate geanonimiseerd (zie ook Appendix A met het privacy-reglement).

Openbare data-releases zijn voor iedereen beschikbaar onder de voorwaarden zoals die zijn geformuleerd in de te ondertekenen licentie-overeenkomst. Deze releases zijn zowel bij het IISG als bij het NIWI (Nederlands Instituut voor Wetenschappelijke Informatieverwerking) verkrijgbaar.

Daarnaast zijn er data-releases die op basis van een samenwerkingscontract ter beschikking worden gesteld aan bepaalde onderzoekers of ter gelegenheid van een speciale lezing of congres worden aangemaakt. De laatsten betreffen meestal nog niet voldoende gecontroleerde ruwe versies van toekomstige openbare releases. De eersten komen pas vrij na een in het contract vastgelegde periode die de desbetreffende onderzoekers nodig hebben om hun onderzoek af te ronden. Voor een beschrijving van het onderzoek en de data kan worden verwezen naar paragraaf 3.2 van dit verslag waarin elk onderzoek wordt beschreven.

De releases van de HSN en van LINKS (GENLIAS) zijn opgenomen in aparte subparagrafen (E1 en E2). De LINKS-releases zijn openbaar.

Verder wordt er ook door onderzoekers zelf verder gewerkt met door de HSN geleverde data; deze verdere bewerking zijn ook als releases van HSN data te beschouwen, en deze zijn opgenomen in paragraaf E3.

E1 Releases HSN-database

Openbaar

- 1 *Dataset Utrecht UT.03*, data basisset HSN provincie Utrecht (n=3669, periode geboortejaren 1812-1922).

Niet of beperkt openbaar

- 50 Historical Sample of the Netherlands (HSN). Data Set Life Courses Release 2010.01 (n=37.137).
- 49 Historical Sample of the Netherlands (HSN). Data Set Civil Certificates Release 2010.01 (births/deaths n=78.105; marriages n=29.480).
- 48 HSN release DVI 2010.01 (release in HSN outputversie 4.05, alleen Duitsers, periode 1860-1880, gebaseerd op DVI release 04, zie nummer 18).
- 47 HSN release GBW 2010.01 (1^e generatie n=560 en 2^e generatie n=1599; conversie naar 4.05].

- 46 *HSN release civil certificates 2009.01* (huwelijken n=28.108).
- 45 *Release MNI 2009.01*, Migration Netherlands Indies (n=888, met controle-groepen, n=2.091).
- 44 *HSN release civil certificates 2008.01* (huwelijken n=25.412; survival n=78.105)
- 43 *HSN release Life Courses 2008.01*, (geboorteperiode 1850-1922: Friesland, Zeeland, Utrecht en de stad Rotterdam (n=12.088); geboorteperiode 1883-1922: rest van Nederland (n=9.400).
- 42 *Release LMP 2008.01*, Long Term Mortality Effects of Potato Crisis, (n=3.265).
- 41 *Release RAM 2008.01*, Leefstrategieën van autochtone Rotterdamse arbeiders (1^e generatie n=605, 2^e generatie n=365).
- 40 *HSN release huwelijksakten 2007.01_e*, beta-release met gegevens echtscheidingen van huwelijken (n=22.419).
- 39 *HSN release huwelijksakten 2007.01_h*, beta-release (n=22.419).
- 38 *HSN release Life Courses 2007.01*, beta-release (geboorteperiode 1850-1922: Friesland, Zeeland, Utrecht en de stad Rotterdam (n=11.108); geboorteperiode 1883-1922: rest van Nederland (n=8.427).
- 37 *Release ESM 09*, aanvulling provincie Friesland, november 2006.
- 36 *Release MNI 2006.01*, geboorteakten, sept. 2006.
- 35 *Release Holland 2006.01*, dataset in verband met congres Holland, sept. 2006.
- 34 *Release Geboorten 2006.01*, voorlopige dataset sept. 2006 (n=77.941).
- 33 *Release ESM 08*, provincie Utrecht, Zeeland en Friesland, september 2006 (n=7856).
- 32 *Release HVL 2006.01*, huwelijksakten VHMO-leerlingen Nederland, aug. 2006.
- 31 *Release AMS 01*, voorlopige dataset gemeente Amsterdam, 1883-1902, juli 2006.
- 30 *Release ESM 06 en 07*, aanvullingen provincie Utrecht en Friesland, juni en september 2005.
- 29 *Release ESM 05*, provincie Friesland (n=1131), april 2005.
- 28 *Release ESM 04*, provincie Utrecht (n=2396), december 2004.
- 27 *Release ESM 03*, voorlopige dataset Zeeland (alle eilanden, n=2633) deel provincie Utrecht (n=1765), juli 2004.

- 26 *Release RAM 02*, voorlopige dataset Rotterdam 1843-1862 1^e generatie (n=521) en 2^e generatie (nt (n=361), 12 juli 2004.
- 25 *Release RAM 01*, voorlopige dataset Rotterdam 1843-1862 alleen 1^e generatie, juni 2004.
- 24 *Release GBW 02*, definitieve dataset bevolkingsregister, persoonskaarten en huwelijksakten Akersloot, 1^e generatie (n=560) en 2^e generatie (n=1599), mei 2004.
- 23 *Release ESM 02*, voorlopige dataset Tholen, Zeeuws-Vlaanderen, Walcheren en de Bevelanden (n=2296) en deel provincie Utrecht (n=1058), febr. 2004.
- 22 *Release GBW 01*, voorlopige dataset bevolkingsregister, persoonskaarten en huwelijksakten Akersloot, 1^e generatie (n=560) en 2^e generatie (n=1566), jan. 2004.
- 21 *Release ESM 01*, Zeeuws-Vlaanderen en Tholen, voorlopige dataset met bevolkingsregisters, PK's en huwelijken, 9 april 2003.
- 20 *Release RDN 02.1*, dataset RDN-onderzoek, data levenslopen vrouwelijke onderzoekspersonen beide cohorten, Enschede, sept. 2002 (n periode 1881-1885 =1040; n periode 1911-1915 =1127).
- 19 DVI-releases 2^e cohort 04 totaal, dataset alle groepen (Italianen, Duitsers, Brabanders en Zeeuwen, beide generaties), 22-24 april 2002.
- 18 DVI-releases 1^e cohort 04 totaal, dataset alle groepen (Italianen, Duitsers, Brabanders en Zeeuwen, alle drie generaties), april - mei 2002.
- 17 DVI-releases 2^e cohort 01/02 totaal, voorlopige dataset alle groepen (Italianen, Duitsers, Brabanders en Zeeuwen, beide generaties), augustus 2001 - maart 2002.
- 16 DVI-release geboorte-akten 02 (1^e cohort, 2^e generatie Italianen), 5 juli 2002.
- 15 DVI-releases 1^e cohort 01/02/03 totaal, voorlopige dataset alle groepen (Italianen, Duitsers, Brabanders en Zeeuwen, alle drie generaties), mei 2001 - febr. 2002.
- 14 *Release UFZH UW.01/gtg*, dataset HSN certificates of marriage Utrecht-Friesland-Zeeland, inclusief getuigen, 5 febr. 2001.
- 13 *Release HSN GEB.01*, dataset HSN all certificates of birth, 22 dec. 2000.
- 12 *Release UFZH UW.01*, dataset HSN certificates of marriage Utrecht-Friesland-Zeeland, 22 dec. 2000.
- 11 *HSN Friesland Geboorteakten 01*, data basisset Friesland geboorteakten (inclusief namen), 1 dec. 2000.

- 10 *DVI releases 04k*, data kostbazen 2^e cohort alle groepen, april-mei 2000.
- 9 *Release Utrecht-Zeeland UZ.01*, dataset HSN geboorten, overlijdens en huwelijken Utrecht Zeeland, 15 febr. 2000.
- 8 *DVI releases 03/04*, context 2^e cohort alle groepen, sept. - dec. 1999.
- 7 *Release RDN 99.1*, dataset RDN-onderzoek (PK's), juni 1999.
- 6 *DVI releases 02*, context 1^e cohort alle groepen, maart - juli 1999.
- 5 *Release MFZ.02*, dataset MFZ-onderzoek.
- 4 *DUM-release 98.1*, dataset DUM-onderzoek.
- 3 *HSN-release Zeeland 98.2*, data basisset HSN provincie Zeeland (n=4443, periode geboortejaren 1812-1922).
- 2 *RDN-release 97.1*, dataset RDN-onderzoek.
- 1 *OVF-release nov. 1996*, dataset van het OVF-onderzoek.

E2 Releases LINKS-database (GENLIAS)

- 3 GENLIAS marriage certificates, release 2008.01 (all provinces).
- 2 GENLIAS marriage certificates, release 2006 (seperate releases for Gelderland en Groningen).
- 1 GENLIAS marriage certificates, release 2005 (seperate releases for Overijssel en Zeeland).

E3 Release related with HSN-research

- 2 Gruppo formato per la ricerca genealogia del comune di Druogno, Alfons Ravelli & Ida Verlaan, 1. *DVD: 'I Nostri Antenati. Il Film'*. 2. *DVD: 'L'Informazione'*. Amersfoort, 2010 (Italiaanse immigranten in Nederland).
- 1 Database 'Europese immigratie en vestiging in Nederlands-Indië', Ulbe Bosma (<http://www.iisg.nl/migration/europese-immigratie.php>) met daarin de volgende tabellen:
- a Registratie Europeanen op Java en Madoera 1819.
  - b Toelatingsbesluiten van de gouverneur-generaal (in Rade) 1819-1875.

APPENDIX F. HSN-projecten

De in deze bijlage opgenomen tabel bevat een overzicht van alle projecten die door de HSN al dan niet in samenwerking met derden zijn uitgevoerd of worden uitgevoerd. Na de titel van elk project volgt tussen haken de naam van de subsidiërende instantie en eventueel die van de andere partijen die bij het project betrokken zijn. Naast directe subsidies worden er ook indirecte subsidies onderscheiden. Dit zijn de kosten die derden ten behoeve van de bouw van de HSN-database hebben gemaakt. De kolom met de totale kosten omvat ook de kosten van het onderzoek dat met de database werd uitgevoerd. De tabel is exclusief de directe en indirecte bijdragen van het IISG aan de HSN. Alle bedragen zijn omgezet in EURO's (in duizendtallen).

Project	Werktitel	Periode	Subsidies			Totale kosten inclusief onderzoek
			Direct	Indirect (tijd)	Totaal	
HSN Pilot project provincie Utrecht (Ministerie van Onderwijs & Wetenschappen)		1991-1993	100		100	100
Voortgangssubsidie (Ministerie van Onderwijs & Wetenschappen)		1993-1995	91		91	91
Beroepsmobiliteit en migratie (N.W. Posthumus Instituut)	MUT	1993-1996	23		23	47
Verminderde vruchtbaarheid (Katholieke Universiteit Nijmegen, NWO 900-561-064)	OVF	1993-1996	97	14	111	127
Regionale verschillen in demografisch gedrag, (Katholieke Universiteit Nijmegen, NWO 240-129-046, foundation HSN)	RDN	1994-1997	35	23	58	182
HSN-Zeeland (Stichting Regionale Geschiedbeoefening Zeeland (SRGZ))		1994-2001	11		11	11
Uitbreiding HSN basissteekproef voor geheel Nederland (NWO Investerings-programma Middelgroot, dossier nr 200-01030)		1996-1999	545		545	545
Geografische en sociale mobiliteit van dienstboden in Zeeland 1860-1920 (Universiteit Utrecht, ICS)	MFZ	1997-2001		32	32	136

Textielarbeiders Twente, pilot onderzoek 'living strategies'-onderzoek (IISG)	TTA	1997-2001		5	5	5
Duitsers in Utrecht: een tijdelijke minderheid (NWO 250-290-53)	DUM	1998-2001	2		2	136
Religie en kindersterfte, 1860-1920 (NIDI, Hebrew University Jerusalem, Wellcome Trust)	RCM	1999-2001		45	45	100
Vestigingsfactoren immigranten en hun nakomelingen, 1853-1960 (NWO, University of Amsterdam, CGM)	DVI	1998-2002	182	14	196	454
Uitbreiding HSN-database met huwelijksakten en eerste inschrijvingen bevolkingsregisters (NWO Investeringsprogramma Middelgroot, dossier nr 380-050-001)		2000-2002	340		340	340
Gezinsvorming en bestaansstrategieën in West-Nederland (NWO 245-53-001, University of Nijmegen, Academia Sinica (Taiwan), Stanford University)	GBW	2000-2002	45	18	63	136
Early Childhood, Social Mobility and Longevity (National Institute of Health, Washington, NIDI, Indiana University Bloomington)	ESM	2001-2004	182	11	193	454
Drie generaties van Rotterdamse arbeiders (Winstverdeling Reaal verzekeringen, NWO 370-52-004)	RAM	2001-2005	14	14	28	160
Verhuisgedrag Bedeelden Amsterdam (IISG)	VBA	2001-2002	5	5	10	30
Europese migratie Nederlands-Indië (NWO-355-53-004)	MNI	2001-2005	55	10	65	146
Life Courses in Context (NWO-175-107-105-01; KNAW)	LCC	2002-2008	3685		3685	3685
Huwelijken van VHMO Leerlingen (ICS)	HVL	2006	15	15	30	50
Long Term Mortality Effects of Potato Crisis (VU, NETSPAR)	LMP	2007-2008	40		40	40

HSN-deel Global hubs for global history (KNAW strategiefonds)		2009-2011	50			50
Towards a Global Life Course (DDB Umeå, ICPSR Ann Arbor, NWO Geesteswetenschappen, Internationalisering 236-53-004)	GLC	2008-2010	52		52	52
Jewish Dutch or Dutch Jewish (NWO VENI 257-52-007)	JDJ	2008	36	10	46	46
LINKing System for historical family reconstruction (NWO CATCH programme, 640-004-804)	LINKS	2009-2013	674	145	819	819
Levenslab (part of alfablab; KNAW , DANS en IISG)		2010-2011	163		163	163
Linked Historical Lives (NWO Geesteswetenschappen Middelgroot 380-53-005, Universiteit Utrecht, Vrije Universiteit, IISG)	LHL	2010-2013	622		622	622
European Historical Population Sample Network, funded by European Science Foundation (ESF)	EHPS	2011-2016	495		495	495
Totaal			7573	361	7943	9260